

САНХҮҮГИЙН
ЗОХИЦУУЛАХ
ХОРОО

ᠰᠠᠨᠬᠡᠭᠦᠭᠢᠢᠨ
ᠵᠣᠬᠢᠴᠢᠭᠤᠯᠠᠬᠤ
ᠬᠣᠷᠤᠭ᠎ᠠ

САНХҮҮГИЙН САЛБАРЫН ТОЙМ 2019 ОН

1 ДҮГЭЭР УЛИРАЛ

АГУУЛГА

I. ХУРААНГУЙ ТОЙМ	13
1.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	14
1.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	15
1.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	16
1.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	18
1.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	19
II. САНХҮҮГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ.....	21
2.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	22
2.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	25
2.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	26
2.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА.....	31
2.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО.....	37
2.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	42
III. ХҮРТЭЭМЖТЭЙ БАЙДАЛ.....	45
3.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	46
3.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	48
3.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	49
3.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	51
3.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	55
3.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	59
IV. БҮТЭЭГДЭХҮҮН, ҮЙЛЧИЛГЭЭ	67
4.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	68
4.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	70
4.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	70
4.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	74

4.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	77
4.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	79
V. АШИГТ АЖИЛЛАГАА	83
5.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	84
5.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	88
5.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	90
5.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	92
5.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	95
VI. ТОГТВОРТОЙ БАЙДАЛ	97
6.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	98
6.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	100
6.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	103
6.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	106
6.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	108
VII. БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ОРЧИН	111
7.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	112
7.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	114
7.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛАГА	115
7.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	117
VIII. ХЭРЭГЛЭГЧДИЙН ИТГЭЛИЙН СУДАЛГАА	119
СУДАЛГААНЫ АРГАЧЛАЛ	120
САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДАД ИТГЭХ ИТГЭЛ БОЛОН МЭДЛЭГ	124
ХАВСРАЛТ	129

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1:	Арилжааны гүйлгээний дүн, бүтээгдэхүүний ангиллаар /тэрбум төгрөгөөр/.....	23
Зураг 2:	Зах зээлийн үнэлгээ ба хөрвөх чадвар	24
Зураг 3:	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх зах зээлийн үнэлгээний хувь.....	24
Зураг 4:	ТОП–20 индекс.....	25
Зураг 5:	MSE A болон MSE B индекс.....	25
Зураг 6:	Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/.....	26
Зураг 7:	Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа бүтээгдэхүүний MAPIX индекс.....	26
Зураг 8:	Даатгалын зах зээлийн бүтэц.....	27
Зураг 9:	Даатгалын компаниудын зах зээлд эзлэх хувь.....	28
Зураг 10:	Даатгалын гүнзгийрэлтийн түвшин	28
Зураг 11:	Даатгалын салбарын нийт хөрөнгө	29
Зураг 12:	Даатгалын компанийн хөрөнгийн өсөлтийн тархалт.....	29
Зураг 13:	Хураамжийн орлого	30
Зураг 14:	Нөхөн төлбөр, давхар даатгалын хураамж, нийт хураамжийн орлогод эзлэх хувь	30
Зураг 15:	Нөөц сангийн хэмжээ, өсөлт /тэрбум төгрөгөөр/.....	31
Зураг 16:	Банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо болон харилцагчдын тоо.....	32
Зураг 17:	Банк бус санхүүгийн байгууллагууд /үйл ажиллагаа явуулж буй байршлаар/	32
Зураг 18:	Банк бус санхүүгийн байгууллагууд /хөрөнгө оруулалтын төрлөөр/	32
Зураг 19:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын ажиллагсдын тоо	33
Зураг 20:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчдийн тоо /мянгаар/	33
Зураг 21:	ББСБ–ын салбарын нийт хөрөнгө ба өөрийн хөрөнгө /тэрбум төгрөгөөр/.....	34
Зураг 22:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо /нийт зах зээлд эзлэх хөрөнгийн хувиар/	34
Зураг 23:	ББСБ–ын салбарын нийт зээлийн өсөлт	35
Зураг 24:	ББСБ–ын салбарын нийт зээлийн төрөл /валютаар/	35
Зураг 25:	ББСБ–ын салбарын нийт зээлийн төрөл /чанараар/.....	35
Зураг 26:	ББСБ–ын салбарын нийт олгосон зээл, төлөгдсөн зээл /зориулалтаар/	36
Зураг 27:	ББСБ–ын салбарын зээлийн жигнэсэн дундаж сарын хүү.....	36

Зураг 28:	ББСБ-ын салбарын нийт зээлийн үлдэгдэл /хугацааны ангиллаар/.....	36
Зураг 29:	ХЗХ-дын тоо болон гишүүдийн тоо	37
Зураг 30:	ХЗХ-дын нийт хөрөнгө, өсөлт	38
Зураг 31:	ХЗХ-дын нийт хөрөнгөд эзлэх хувь /хөрөнгийн бүлгээр/.....	38
Зураг 32:	ХЗХ-дын нийт зээл, өсөлт.....	39
Зураг 33:	ХЗХ-дын зээлийн төрөл /чанараар/	39
Зураг 34:	Чанаргүй зээлийн ангилал /тэрбум төгрөгөөр/.....	39
Зураг 35:	ХЗХ-дын нийт хадгаламж, өсөлт	40
Зураг 36:	Нийт хадгаламжид эзлэх хувь /хадгаламжийн бүлгээр/	40
Зураг 37:	ХЗХ-дын зээл болон хадгаламжийн жигнэсэн дундаж хүү /улирлаар/	42
Зураг 38:	Нийт хөрөнгийн хэмжээ, тэрбум төгрөгөөр.....	42
Зураг 39:	Батлан даалтын үлдэгдэл /тэрбум төгрөгөөр/.....	43
Зураг 40:	Тайлант хугацаанд шинээр олгосон батлан даалтын дүн /тэрбум төгрөгөөр/	43
Зураг 41:	Олгосон батлан даалт, хэрэглэгчдийн төрлөөр.....	43
Зураг 42:	Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ.....	43
Зураг 43:	Үнэт цаасны компаниудын тархалт /газар зүйн байршлаар/.....	46
Зураг 44:	Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК /салбараар/.....	46
Зураг 45:	Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК-ийн хувьцааны төвлөрөл	47
Зураг 46:	Шинээр нээгдсэн данс.....	48
Зураг 47:	Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/-дын байршлын тархалт /газар зүйн байршлаар/.....	49
Зураг 48:	Даатгалын нягтрал /төгрөгөөр/	49
Зураг 49:	Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбар, төлөөлөгчийн газар /бүсээр/	50
Зураг 50:	Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбаруудын байршил /дүүргээр/	50
Зураг 51:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт /газар зүйн байршлаар/.....	51
Зураг 52:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт /дүүргээр/.....	52

Зураг 53:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж /бүсээр/	52
Зураг 54:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж /дүүргээр/.....	53
Зураг 55:	ББСБ–уудын зээлийн дундаж хэмжээ ба 18–64 насны хүн ам болон зээлдэгчдийн тооны харьцаа, байршлаар /сая төгрөгөөр/	53
Зураг 56:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын харилцагчид /хүйсээр/	54
Зураг 57:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид /насны бүлгээр/	54
Зураг 58:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид /боловсролын бүлгээр/	54
Зураг 59:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /хүйсээр/	55
Зураг 60:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /зээлийн чанараар/	55
Зураг 61:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /насны ангиллаар/.....	55
Зураг 62:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /боловсролын түвшнээр/	55
Зураг 63:	ХЗХ–дын тархалт /газарзүйн байршлаар/	56
Зураг 64:	ХЗХ–дын тархалт /дүүргээр/	56
Зураг 65:	18–64 насны хүн амын тоонд нийт гишүүдийн эзлэх хувь /бүсээр/.....	57
Зураг 66:	100 ААН болон 10000 хүнд ногдох ХЗХ–ны тоо /бүсээр/.....	57
Зураг 67:	100 ААН болон 10000 хүнд ногдох ХЗХ–ны тоо /дүүргээр/.....	58
Зураг 68:	ХЗХ–дын зээлийн үйлчилгээний хүртээмж /байршлаар/	58
Зураг 69:	ХЗХ–дын хадгаламжийн үйлчилгээний хүртээмж /байршлаар/	59
Зураг 70:	ХЗХ–дын гишүүд /хүйсээр/	59
Зураг 71:	ХЗХ–дын гишүүд /насны бүтцээр/	59
Зураг 72:	Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, газар зүйн байршлаар.....	60
Зураг 73:	Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, дүүргээр	60
Зураг 74:	Олгосон батлан даалтын хэмжээ, бүсээр /тэрбум төгрөг/	60
Зураг 75:	Олгосон батлан даалтын хэмжээ, дүүргээр /тэрбум төгрөг/	61
Зураг 76:	Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, дүүргээр	61
Зураг 77:	Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, бүсээр.....	61
Зураг 78:	Нийт арилжааны бүтэц /бүтээгдэхүүнээр/	68
Зураг 79:	Хувьцааны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/	68
Зураг 80:	Засгийн газрын үнэт цаасны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/	68
Зураг 81:	Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа /сая төгрөгөөр/	69
Зураг 82:	Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хувь	69
Зураг 83:	Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/.....	70
Зураг 84:	Даатгалын хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/.....	71
Зураг 85:	Даатгалын нөхөн төлбөрийн зардал /бүтээгдэхүүнээр/.....	71
Зураг 86:	Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, хураамж, нөхөн төлбөр /тэрбум төгрөг/	72
Зураг 87:	Зуучилсан даатгалын нийт хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/	73

Зураг 88:	Зуучлалын шимтгэлийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/	73
Зураг 89:	Даатгалын хохирлын тоо /бүтээгдэхүүнээр/	74
Зураг 90:	Даатгалын хохирол үнэлгээний орлого /бүтээгдэхүүнээр/	74
Зураг 91:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо /үйлчилгээний төрлөөр/	75
Зураг 92:	ББСБ–ын салбарын нийт үйл ажиллагааны орлого /төрлөөр/	75
Зураг 93:	ББСБ–ын салбарын нийт хүүгийн бус орлого	75
Зураг 94:	Факторингийн үйлчилгээний цэвэр авлага /сая төгрөгөөр/	76
Зураг 95:	Итгэлцлийн үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/	76
Зураг 96:	Мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/	77
Зураг 97:	Гадаад валют арилжааны худалдаж авсан, худалдсан дүн /тэрбум төгрөгөөр /	77
Зураг 98:	ХЗХ–дын хүүгийн орлогын бүтэц /хувиар/	78
Зураг 99:	ХЗХ–дын хүүгийн зардлын бүтэц /хувиар/	78
Зураг 100:	Батлан даалт гаргуулахаар ирүүлсэн хүсэлтийн тоо	79
Зураг 101:	Шинээр гаргасан батлан даалт, эдийн засгийн салбараар	79
Зураг 102:	Батлан даалт гаргах дундаж хугацаа /сараар/	80
Зураг 103:	Шинээр гаргасан батлан даалт, арилжааны банкаар	80
Зураг 104:	Үнэт цаасны компаниудын орлогын болон балансын тайлангийн үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөгөөр/	84
Зураг 105:	Үнэт цаасны компаниудын орлогын бүтэц	84
Зураг 106:	Үнэт цаасны компаниудын зардлын бүтэц	85
Зураг 107:	Хөрөнгө оруулалтын менежментийн компаниудын орлогын болон балансын үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөг/	86
Зураг 108:	ХОМК–уудын орлогын бүтэц	86
Зураг 109:	ХОМК–уудын зардлын бүтэц	87
Зураг 110:	Кастодиан банкуудын орлогын тайлангийн хураангуй /сая төгрөгөөр/	87
Зураг 111:	Кастодиан банкуудын балансын бүтэц	88
Зураг 112:	Даатгалын салбарын цэвэр ашиг	88
Зураг 113:	Даатгалын салбарын цэвэр ахиуц ашиг, хосолсон харьцаа	89
Зураг 114:	Нийт хөрөнгө, өөрийн хөрөнгийн өгөөж	90
Зураг 115:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын орлого, зарлага, ашгийн динамик /тэрбум төгрөгөөр/	90
Зураг 116:	ББСБ–ын салбарын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж	91
Зураг 117:	ББСБ–уудын ангилал /нийт хөрөнгийн өгөөжөөр/	91
Зураг 118:	ББСБ–уудын ангилал /өөрийн хөрөнгийн өгөөжөөр/	91
Зураг 119:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хөрөнгийн өгөөжийн медиан утга /хувь нийлүүлсэн хөрөнгөөр/	91
Зураг 120:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зардал, орлогын харьцаа	92
Зураг 121:	ХЗХ–дын орлого ба зардал /тэрбум төгрөгөөр/	93

Зураг 122: ХЗХ–дын ашигт ажиллагааны өсөлт /хувиар/	93
Зураг 123: ХЗХ–дын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж /хувиар/	94
Зураг 124: ХЗХ–дын хүүгийн орлогын хувь болон цэвэр ахиуц ашгийн харьцаа /хувиар/	94
Зураг 125: ХЗХ–дын зардал, орлогын харьцаа	94
Зураг 126: Ашигт ажиллагаа, тэрбум төгрөгөөр	95
Зураг 127: Нийт хөрөнгийн өгөөж	95
Зураг 128: IPO түүхэн замнал	98
Зураг 129: FPO түүхэн замнал	98
Зураг 130: Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл.....	99
Зураг 131: ТОП 20 индексийн өгөөжийг тархалтын тэгш хэмийн үзүүлэлт	100
Зураг 132: Зах зээлийн өгөөжийн тархалт.....	100
Зураг 133: Давхар даатгалын хураамж /улирлын дүнгээр/, ам.долларын ханш.....	102
Зураг 134: Даатгалын нийт хөрөнгө оруулалт ба хадгаламжийн жигнэсэн дундаж хүү	103
Зураг 135: ББСБ–ын салбарын хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын харьцаа.....	104
Зураг 136: ББСБ–ын салбарын зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа	105
Зураг 137: ББСБ–ын салбарын чанаргүй зээлийн хувь	105
Зураг 138: ББСБ–ын салбарын хөрвөх чадварын харьцаа	106
Зураг 139: ББСБ–ын салбарын Z индекс	106
Зураг 140: ХЗХ–дын нийт зээл ба чанаргүй зээл /тэрбум төгрөгөөр/	107
Зураг 141: ХЗХ–дын чанаргүй зээлийн үзүүлэлт /зэлэх хувиар/	107
Зураг 142: ХЗХ–дын зээлийн эрсдэлийн сангийн нийт хөрөнгө болон нийт зээлд эзлэх хувь.....	108
Зураг 143: ХЗХ–дын хөрвөх чадварын харьцаа	108
Зураг 144: Чанаргүй батлан даалтын хувь.....	109
Зураг 145: Чанаргүй батлан даалт, эдийн засгийн салбараар.....	109
Зураг 146: Иргэдийн зээл авсан байдал.....	121
Зураг 147: Иргэдийн авсан зээлийн бүтэц, олгосон байгууллагаар.....	121
Зураг 148: Зээл олгосон байгууллагуудаар хот хөдөөд.....	122
Зураг 149: Ямар нэг сайн дурын даатгалд хамрагддаг эсэх.....	122
Зураг 150: Ямар нэг сайн дурын даатгалд хамрагддаг эсэх, бүлгээр	123
Зураг 151: Даатгалд хамрагддаггүй шалтгаан	123
Зураг 152: Хөрөнгийн биржийн арилжаанд оролцох сонирхол.....	124
Зураг 153: Санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэл, нийт дүн.....	125
Зураг 154: ЗГ, Монголбанк болон ХК–д итгэх итгэл, нийт дүн.....	125
Зураг 155: Санхүүгийн байгууллагад итгэх итгэл насаар.....	126
Зураг 156: Санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэл сууцны төрлөөр	126
Зураг 157: Санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэл, орлогын бүлгээр.....	127
Зураг 158: Санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэл, хот, хөдөөгөөр	128

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1: Үнэт цаасны зах зээл дэх зохицуулалттай этгээдийн тоо /үйл ажиллагааны чиглэлээр/	22
Хүснэгт 2: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын актив болон пассивын бүтэц /тэрбум төгрөгөөр/	33
Хүснэгт 3: ХЗХ–дын тоо, гишүүдийн үзүүлэлт /хүйс, байршлаар/	37
Хүснэгт 4: ХЗХ–дын нэг гишүүнд ногдох хадгаламжийн хэмжээ /бүсээр/	41
Хүснэгт 5: ХЗХ–дын актив ба пассивын ерөнхий үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөгөөр/	41
Хүснэгт 6: Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвд бүртгэлтэй хувьцаа /мянган ширхгээр/ ...	47
Хүснэгт 7: Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвд бүртгэлтэй өрийн хэрэгсэл /мянган ширхгээр/	48
Хүснэгт 8: ХЗХ–дын тархалт /бүсээр/	56
Хүснэгт 9: Үнэт цаас гаргагчийн өмчийн бүтэц	69
Хүснэгт 10: ХЗХ–дын тоо /үйл ажиллагааны төрлөөр/	78
Хүснэгт 11: Үнэт цаасны компаниудын орлогын хураангуй тайлан /тэрбум төгрөгөөр/	85

ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ

Хавсралт 1: Хөрөнгийн зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/.....	129
Хавсралт 2: Даатгалын зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/.....	129
Хавсралт 3: Банк бус санхүүгийн байгууллагын статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/.....	131
Хавсралт 4: Хадгаламж, зээлийн хоршоодын статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/.....	132

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

ААН	Аж ахуйн нэгж	ХОС	Хөрөнгө оруулалтын сан
ББСБ	Банк бус санхүүгийн байгууллага	ХХК	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс	МАРІХ	Монголын хөдөө аж ахуйн барааны үнийн индекс
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс	ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн	ТӨХХК	Төрийн өмчит хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
ЗБДС	Зээлийн батлан даалтын сан	АFI	Alliance for Financial Inclusion /Санхүүгийн хүртээмжийн нийгэмлэг/
ЗГҮЦ	Засгийн газрын үнэт цаас	АТМ	Automated teller machine /Автомат теллер машин/
ЗЗҮ	Зах зээлийн үнэлгээ	IAIS	International Association of Insurance Supervisors / Олон улсын даатгалын зохицуулагчдын холбоо/
МИК	Монголын ипотекийн корпораци	IPO	Initial public offering /Олон нийтэд хувьцаагаа санал болгох/
МХБ	Монголын хөрөнгийн бирж	FPO	Follow up on public offering / Нэмэлт хувьцаа гаргах/
ПОС	Карт уншигч төхөөрөмж	OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development /Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага/
СЗХ	Санхүүгийн зохицуулах хороо		
ҮЦК	Үнэт цаасны компани		
ҮЦТХТ	Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв		
ХАА	Хөдөө аж ахуй		
ХААДД	Хөдөө аж ахуйн давхар даатгал		
ХЗДХЯ	Хууль зүй дотоод хэргийн яам		
ХЗХ	Хадгаламж, зээлийн хоршоо		
ХНХ	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө		
ХК	Хувьцаат компани		
ХОМК	Хөрөнгө оруулалтын менежментийн компани		

1.7810

1.7765

08.47

11.12

14.56

14.56

ХУРААНГУЙ
ТОЙМ

ХУРААНГУЙ ТОЙМ

1.1 ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Санхүүгийн зохицуулах хорооны үнэт цаасны дэлгэрэнгүй бүртгэлд төрийн өмчит, төрийн өмчийн оролцоотой болон хувийн нийт 307 хувьцаат компани бүртгэлтэй байгаа бөгөөд 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар 54 үнэт цаасны компани Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж байна.

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар Монгол Улсын үнэт цаасны зах зээлийн нийт үнэлгээ 2,456.5 тэрбум төгрөгт хүрчээ. ЗЗҮ–г өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 134.2 тэрбум төгрөгөөр буюу 5.2 хувиар буурч, 2018 оны жилийн эцсийн ДНБ–ий дүнд харьцуулахад 7.6 хувьтай тэнцсэн бөгөөд нийт ЗЗҮ–ний 90.4 хувийг 30 компанийн үнэлгээ бүрдүүлж байна. Түүнчлэн ТОП–20 индекс өмнөх оны мөн үеийн байдлаас 195.75 нэгжээр буюу 0.93 хувиар буурчээ.

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК болон “Монголын үнэт цаасны бирж” ХК–аар дамжуулан нийт 49.3 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдлээ. Нийт арилжааны дүнг задлан авч үзвэл, МХБ–ийн анхдагч зах зээлийн арилжаагаар нийт 15.3 тэрбум төгрөгийн хувьцаа, хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 29.1 тэрбум төгрөгийн хувьцаа, 4.9 тэрбум төгрөгийн ЗГҮЦ, МҮЦБ–ийн хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 50.0 сая төгрөгийн компанийн өрийн хэрэгсэл, 9.6 сая төгрөгийн хувьцааг тус тус арилжаалав.

1.2 ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Тухайн зах зээлийн хэмжээг илэрхийлэх гол үзүүлэлтүүдийн нэг болох нийт хөрөнгийн хэмжээ даатгалын салбарын хувьд өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 26.8 хувиар өсөж 327.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн. Даатгалын салбарт давхар даатгалын нэг компани нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор даатгалын салбарын хөрөнгийн бүтцэд өөрчлөлт гарсан ба давхар даатгалын нийт хөрөнгийн салбарын үзүүлэлтэд эзлэх хувь хэмжээ өнгөрсөн оны мөн үед 17.1 хувь байсан бол тайлант улирлын байдлаар 21.3 хувь болж өслөө. Салбарын нийт хөрөнгийн 75.9 хувийг ердийн даатгалын компаниудын хөрөнгө, 2.8 хувийг урт хугацааны даатгалын компанийн хөрөнгө тус тус эзэлж байна.

Харин нийт хураамжийн орлого өмнөх оны нэгдүгээр улирлаас 8.5 хувиар өсөж 38.3 тэрбум төгрөг болов. Энэхүү өсөлтийн 98 хувийг ердийн даатгалын компаниудын нийт хураамжийн орлогын өсөлт бүрдүүлэв. Хураамжийн орлогын төвлөрүүлэлтийг авч үзвэл даатгалын зуучлагчид 7.1 тэрбум төгрөг буюу 18.5 хувийг, даатгалын төлөөлөгчид 8.7 тэрбум төгрөг буюу 22.7 хувийг бүрдүүлсэн байна.

Даатгалын компаниудын нийт нөхөн төлбөрийн зардал тайлант улиралд 12.6 тэрбум төгрөгт хүрч, нийт хураамжийн орлогын 32.8 хувийг эзлэв. Өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нөхөн төлбөрийн зардал 8.8 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Үүнээс ердийн даатгалын компаниудын нөхөн төлбөр 99 хувийг бүрдүүлж байна.

Даатгалын компаниуд өөрийн хүлээж авсан эрсдэлээ шилжүүлэх зорилгоор давхар даатгалын компанид даатгуулдаг. Манай орны хувьд дийлэнх даатгалын компаниуд гадны давхар даатгалын компанид эрсдэлээ даатгадаг ба тайлант улиралд даатгалын компаниуд нийт 12.5 тэрбум төгрөгийн давхар даатгалын хураамжийн зардалтай ажилласан нь өмнөх оны мөн үеэс 0.5 хувиар буурсан үзүүлэлт бөгөөд нийт хураамжийн орлоготой харьцуулахад 32.6 хувь байна.

Тайлант улиралд даатгалын компаниудын цэвэр ашиг өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 55.4 хувиар өсөж 5.5 тэрбум төгрөг болсон байна. Салбарын өөрийн хөрөнгийн өгөөж 3.9 хувь, нийт хөрөнгийн өгөөж 1.7 хувь байна.

1.3 БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар санхүүгийн зах зээлд нийт 539 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байна. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж буй банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь нийт 10 төрлийн үйлчилгээг тусгай зөвшөөрлийн дагуу эрхлэх боломжтой байдаг. Үүнээс тайлант улиралд нийт байгууллагуудын дийлэнх нь буюу 91.5 хувь нь зээлийн үйл ажиллагааг эрхэлж, 8.5 хувь нь зөвхөн гадаад валют арилжааны үйлчилгээг дагнан эрхэлж байна.

Нийт хөрөнгийн хэмжээ 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар 1.4 их наяд төгрөг байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 33.3 хувь буюу 348.7 тэрбум төгрөгөөр өссөн байна. Активын бүтцээс харвал салбарын хөрөнгийн өсөлтийн 77.1 хувийг зээлийн өсөлт, пассивын бүтцээс харвал 53.6 хувийг хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн өсөлт тус тус бүрдүүлж байна.

Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн нийт үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 268.8 тэрбум төгрөгөөр буюу 38.0 хувиар өсөж, 975.5 тэрбум төгрөгт хүрлээ. Нийт зээлийн үлдэгдлийн 84.2 хувийг иргэдийн зээл, 15.8 хувийг хуулийн этгээдийн зээлийн үлдэгдэл бүрдүүлж байна. Зээлийн чанараар ангилан харвал 86.8 хувийг хэвийн зээл, 4.1 хувийг хугацаа хэтэрсэн зээл, 9.1 хувийг чанаргүй зээл тус тус эзэлж байна. 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар салбарын чанаргүй зээлийн нийт зээлд эзлэх хувь 11.1 байсан бол тайлант улиралд уг үзүүлэлт 2.0 нэгжээр буурч, зээлийн чанар сайжирсан байна.

Мөн салбарын зээлийн нийлүүлэлт нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн үйлчилгээний хүртээмж сайжирсан бөгөөд салбарын зээлдэгчдийн тоо өмнөх оны мөн үеэс 1.9 дахин нэмэгдэж 263.9 мянга хүрсэн бол нийт харилцагчдын тоо өмнөх оны мөн үеэс 1.2 дахин нэмэгдэж 1.7 саяд хүрсэн дүнтэй байна. Зээлийн үйлчилгээний хүртээмжийн уг өндөр өсөлт нь зээлийн нийлүүлэлтээс гадна технологид суурилсан санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ зах зээлд нэвтэрч эхэлсэнтэй холбоотой юм. Харин зээлийн бүтээгдэхүүний үнэ болох сарын жигнэсэн дундаж хүүгийн түвшин 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар 3.4 хувьтай байгаа бөгөөд хүүгийн түвшин өмнөх оны мөн үетэй ижил түвшинд байна.

Тайлант улиралд салбарын нийт орлого өмнөх оны мөн үеэс 32.7 хувиар өсөж, 75.4 тэрбум төгрөгт, нийт ашиг 69.9 хувиар өсөж, 31.0 тэрбум төгрөгт хүрсэн ба нийт банк бус санхүүгийн байгууллагуудын 80.5 хувь нь 34.6 тэрбум төгрөгийн ашигтай, 15.8 хувь нь 3.6 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажиллаж, үлдсэн 3.7 хувь нь тайлант улиралд үйл ажиллагаа явуулаагүй байна. Салбарын ашигт ажиллагааны үзүүлэлтүүд болох нийт хөрөнгийн өгөөж 2.5 хувь, өөрийн хөрөнгийн өгөөж 3.3 хувьтай байгаа ба өмнөх оны мөн үеэс 0.6, 0.8 хувиар тус тус өссөн дүнтэй байна.

1.4 ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар Санхүүгийн зохицуулах хорооноос хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөлтэй 282 ХЗХ, нийт 27 салбартайгаар үйл ажиллагаа явуулж байна. ХЗХ–дын нийт гишүүдийн тоо өнгөрсөн оны мөн үеэс 15.0 хувиар өсөж тайлант улиралд 66,296 боллоо.

Тайлант улиралд ХЗХ–дын нийт хөрөнгийн хэмжээ 211.7 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 31.7 хувийн өсөлтийг үзүүлжээ. Салбарын нийт хөрөнгийн 83.4 хувийг нэг тэрбум төгрөгөөс дээш хөрөнгөтэй 20 ХЗХ, 12.9 хувийг 100 саяас нэг тэрбум хөрөнгөтэй 120 ХЗХ, үлдсэн буюу 3.7 хувийг 100 саяас доош хөрөнгөтэй 142 ХЗХ–д бүрдүүлж байна. Салбарын активын бүтцээс харвал нийт хөрөнгийн өсөлтийн 77.8 хувийг зээлийн өсөлт, пассивын бүтцээс харвал 84.4 хувийг хадгаламжийн өсөлт тус тус бүрдүүлж байна.

Салбарын нийт зээлийн үлдэгдлийг өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 33.6 хувиар өсөж 157.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Харин цэвэр зээлийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 33.1 хувиар өсөж 152.8 тэрбум төгрөг, зээлийн эрсдэлийн сан 49.6 хувиар өсөж 4.7 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Мөн нийт зээлийн 93.7 хувийг хэвийн зээл, 2.5 хувийг хугацаа хэтэрсэн зээл, 3.8 хувийг чанаргүй зээл эзэлж байна. Нийт зээлд эзлэх чанаргүй зээлийн хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 1.8 пунктээр буурч 3.8 хувьд хүрчээ.

Мөн салбарын нийт хадгаламжийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 39.8 хувиар өссөн бөгөөд түүний 98.1 хувийг хугацаатай хадгаламж, 1.9 хувийг хугацаагүй хадгаламж бүрдүүлж байна. Тайлант улиралд ХЗХ–дын нийт орлого өмнөх оны мөн үеэс 29.3 хувиар өсөж 12.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн бол цэвэр ашгийн хэмжээ 2.0 хувиар буурч 0.45 тэрбум төгрөг боллоо. Салбарын хэмжээнд нийт 282 ХЗХ үйл ажиллагаа явуулж байгаагаас 194 ХЗХ нь 1.0 тэрбум төгрөгийн ашигтай, 74 ХЗХ 0.5 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажилласан бол 14 ХЗХ ашиг, алдагдалгүй ажилласан байна.

Түүнчлэн хадгаламж, зээлийн хоршоодын өөрийн хөрөнгийн өгөөж 1.8 хувь, нийт хөрөнгийн өгөөж 0.3 хувь байгаа бол гишүүдэд олгож буй зээлийн хүүгийн орлогын нийт зээлд эзлэх хувь өмнөх оноос 0.2 пунктээр буурч 7.7 хувьд хүрчээ. Харин ХЗХ–дын үйл ажиллагааны зардал ба нийт орлогын харьцаа тайлант улиралд 26.9 хувь гарч өмнөх оноос 0.3 пунктээр буурчээ. Энэ нь ХЗХ–д 100 төгрөгийн орлого олохын тулд дунджаар 27 төгрөгийн зардал гаргаж байна гэсэн үг юм.

1.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

Жижиг дунд үйлдвэр эрхлэгчийн үйл ажиллагаанд шаардагдах санхүүжилтийн боломжийг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, иргэдийн орлогын тогтвортой эх үүсвэрийг хангах зорилгоор 2012 онд Зээлийн батлан даалтын сан үүсгэн байгуулагдсан. 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар Сангийн нийт хөрөнгийн хэмжээ 71.2 тэрбум төгрөг байгаа ба өмнөх оны мөн үеэс 3 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна. Сангийн хөрөнгийн уг өндөр өсөлтөд урт хугацаат өр төлбөрийн өсөлт голчлон нөлөөлсөн.

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар Сангийн батлан даалтын үлдэгдэл 52.0 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 45.6 хувиар өссөн бол батлан даалт гаргасан зээлийн үлдэгдэл 32.5 хувиар өсөж 101.1 тэрбум төгрөгт хүрлээ.

Тайлант улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын 45.2 хувийг нь иргэдэд олгосон батлан даалт, 54.8 хувийг нь аж ахуй нэгжид олгосон батлан даалт бүрдүүлж байгаа бол 83.3 хувийг буюу 15 батлан даалтыг Улаанбаатар хотод, 16.8 хувийг буюу 3 батлан даалтыг хөдөө орон нутагт гаргасан байна.

Тайлант улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын хэмжээг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбаруудаар ангилан харвал нийт дүнгийн дийлэнх нь буюу 49.7 хувь нь үйлдвэрлэлийн салбарт, 34.4 хувь нь үйлчилгээний салбарт, 15.9 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны салбарт олгогдсон байна. 2016 оны эхэн үед хөдөө аж ахуйн салбарт батлан даалт түлхүү гаргаж байсан бол сүүлийн үед үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарт гаргасан батлан даалт, нийт батлан даалтын дийлэнх хэсгийг бүрдүүлж байна.

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар зээлийн батлан даалтын сан 1.2 тэрбум төгрөгийн орлого олж, 323.8 сая төгрөгийн зардалтай ажилласнаар 841.4 сая төгрөгийн ашигтай ажилласан байна. Үндсэн үйл ажиллагааны орлогын 94.0 хувийг гишүүдийн татварын орлого /хүүгийн орлого/, үлдсэн 6.0 хувийг батлан даалт, хураамж, шимтгэлийн орлого бүрдүүлж байна. Тайлант улиралд Сангийн цэвэр орлогын дүн өмнөх оны мөн үеэс 8.8 дахин өссөн дүнтэй байна.

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар батлан даалтын нийт үлдэгдэлд эзлэх чанаргүй батлан даалтын хувь 14.1 болж өмнөх оны мөн үеэс 2.4 пунктээр буурлаа. Үйлдвэрлэл болон хөдөө аж ахуйн салбаруудад олгосон батлан даалт чанаргүй батлан даалтын дийлэнх хувийг эзэлж байна.

САНХҮҮГИЙН
ЗАХ ЗЭЭЛИЙН
ТӨЛӨВ

2.1 ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Зохицуулалттай этгээд: Тайлант хугацаанд 54 компани Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд үнэт цаасны зах зээлд мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа бөгөөд үнэт цаасны арилжаа эрхлэх 2, үнэт цаасны төлбөр тооцооны үйл ажиллагаа эрхлэх 1, төвлөрсөн хадгаламжийн 1, кастодиан банкны үйлчилгээ үзүүлэх 3, хөрөнгө оруулалтын менежментийн

19 компани үйл ажиллагаа явуулж байгаа бол хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаа, зуучлалын чиглэлээр арилжаа эрхлэх 1, бараа, түүхий эдийн арилжааны зуучлалын үйл ажиллагаа эрхлэх 12 этгээд байна. Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа явуулж буй зохицуулалттай этгээдүүдийн үйл ажиллагааны чиглэл болон тоог хүснэгтээр үзүүлвэл:

Хүснэгт 1: Үнэт цаасны зах зээл дэх зохицуулалттай этгээдийн тоо /үйл ажиллагааны чиглэлээр/

№	Зохицуулалттай үйл ажиллагаа эрхлэгч	Оролцогчдын тоо
1	Үнэт цаасны арилжаа эрхлэх	2
2	Үнэт цаасны төлбөр тооцооны	1
3	Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн	1
4	Хөрөнгө оруулалтын менежментийн	19
5	Хөрөнгө оруулалтын сан (хувийн)	12
6	Кастодиан	3
7	Андеррайтерийн зөвшөөрөлтэй банк	2
Мэргэжлийн оролцогчид:		54
8	Брокер	53
9	Дилер	41
10	Андеррайтер	25
11	Хөрөнгө оруулалтын зөвлөх	14
Нийт		94
12	Хөдөө аж ахуйн түүхий эдийн арилжаа эрхлэх	1
13	Хөдөө аж ахуйн түүхий эдийн брокер	12
14	Үнэт цаасны зах зээлд аудитын үйлчилгээ үзүүлэх компани	57
15	Үнэт цаасны зах зээлд үнэлгээний үйлчилгээ үзүүлэх компани	23
16	Үнэт цаасны зах зээлд хуулийн үйлчилгээ үзүүлэх компани	27

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Үнэт цаасны компаниудын хөрөнгө: 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт 54 үнэт цаасны компани үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд

нийт компаниудын хөрөнгийн хэмжээ 85.4 тэрбум төгрөгтэй тэнцэж байна.

Арилжааны гүйлгээ:

Монголын Хөрөнгийн Бирж (МХБ): 2019 оны 1 дүгээр улиралд нийт 59 удаагийн арилжаагаар хувьцааны хоёрдогч зах зээлд 101 компанийн 67.4 сая ширхэг хувьцааг 29.1 тэрбум төгрөгөөр, анхдагч зах зээлийн арилжаагаар 2 компанийн

120 сая ширхэг хувьцааг 15.3 тэрбум төгрөгөөр, ЗГҮЦ–ны хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 49.6 мянган ширхэг үнэт цаасыг 4.9 тэрбум төгрөгөөр тус тус арилжиж, нийт 49.3 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий арилжаа хийсэн байна.

ШИГТГЭЭ 1.

1 ДҮГЭЭР УЛИРАЛД 2 КОМПАНИД IPO ХИЙХ ЗӨВШӨӨРӨЛ ОЛГОЛОО

Санхүүгийн зохицуулах хороо 2019 оны эхний улиралд үнэт цаасны зах зээл дээр хоёр IPO буюу шинээр хувьцаагаа олон нийтэд санал болгон гаргах зөвшөөрлийг олголоо. Хорооноос зөвшөөрсний дагуу “Ард кредит ББСБ” ХК–ийн хувьцааны анхдагч зах зээлийн арилжаа амжилттай болсон бол удахгүй “Монос хүнс” ХК–ийн хувьцаа зах зээлд гарах юм.

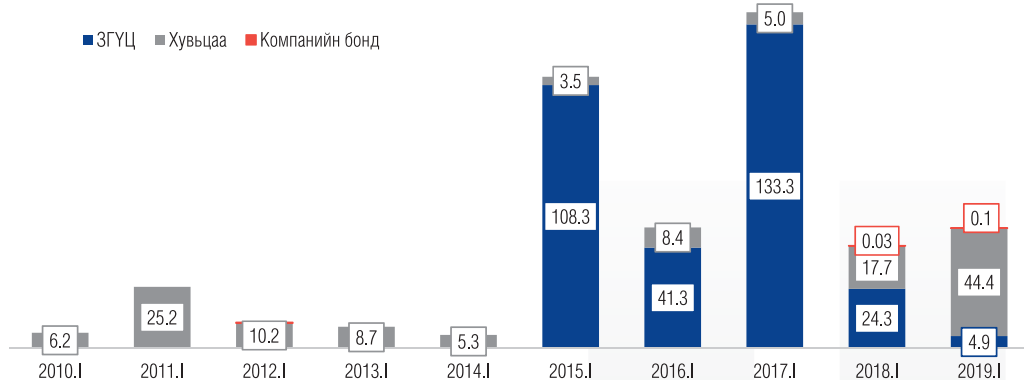
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Монголын Үнэт Цаасны Бирж (МҮЦБ): Тайлант улиралд МҮЦБ–ийн хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 5,000 ширхэг компанийн өрийн хэрэгслийг 50.0 сая төгрөгөөр, 228.7 мянган ширхэг хувьцааг 9.6 сая төгрөгөөр тус тус

арилжаалав.

МХБ болон МҮЦБ–ээр өссөн дүнгээр нийтдээ 49.3 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн бөгөөд өнгөрсөн оны мөн үеэс 7.3 тэрбум төгрөгөөр өсчээ.

Зураг 1: Арилжааны гүйлгээний дүн, бүтээгдэхүүний ангиллаар /тэрбум төгрөгөөр/

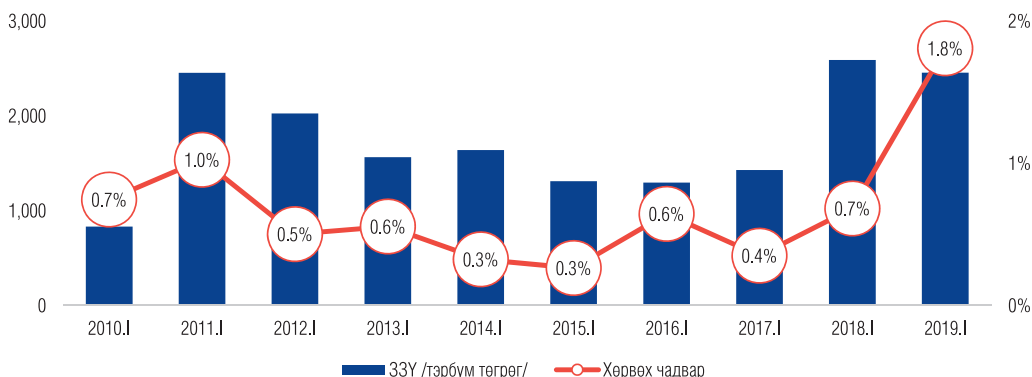

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зах зээлийн үнэлгээ болон хөрвөх чадвар: 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар үнэт цаасны зах зээлийн үнэлгээ 2,456.5 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 134.2 тэрбум төгрөг буюу 5.2 хувиар буурсан үзүүлэлт

юм. Тайлант үед нийт 44.4 тэрбум төгрөгийн хувьцааны арилжаа хийгдэж хөрвөх чадвар 1.8 хувь болов. Энэ нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 1.1 пунктээр өссөн үзүүлэлт юм.

Зураг 2: Зах зээлийн үнэлгээ ба хөрвөх чадвар

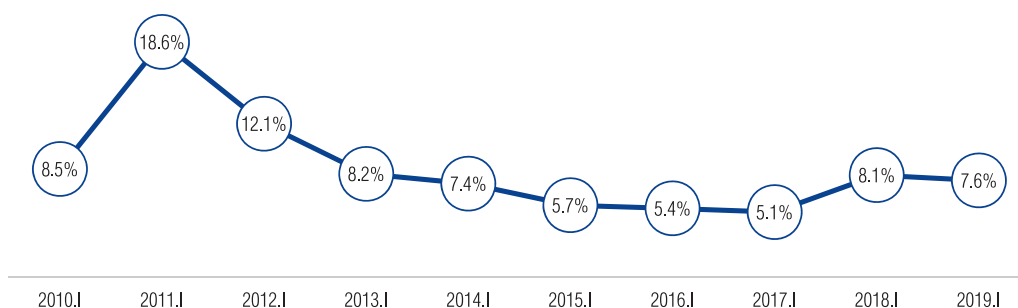

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

33Y/ДНБ-ий харьцаа: Тайлантай үйлчилгээний үйлдвэрлэл 2018 оны жилийн эцсийн үйлдвэрлэлийн аргаар тооцсон нэрлэсэн ДНБ-ний хэмжээтэй

харьцуулахад 7.6 хувийг эзэлж байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 0.5 пунктээр буурсан үзүүлэлт юм.

Зураг 3: Зах зээлийн үнэлгээ ба хөрвөх чадвар

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

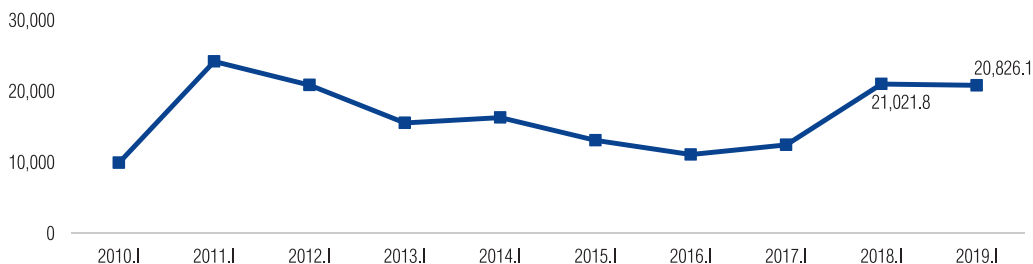
Хувьцааны индекс: Олон улсад хөрөнгийн зах зээлийн нөхцөл байдлыг тайлбарладаг бас нэгэн үзүүлэлт нь хувьцааны индекс байдаг. Тухайлбал, Нью-Йоркийн хөрөнгийн бирж болон Насдакийн хөрөнгийн бирж дээр арилжаалагддаг томоохон 500 компанийн зах зээлийн үнэлгээнд суурилан тооцдог Стандарт энд Пүүрс 500 (Standard and Poor’s 500 буюу S&P 500) индекс нь Америкийн хөрөнгийн зах зээлийн голлох үзүүлэлтүүдийн нэг юм. Манай орны хувьд “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК-аас хоёр төрлийн индекс тооцдог. Хамгийн өндөр үнэлгээтэй 20 компанийн зах

зээлийн үнэлгээнд суурилан тооцдог ТОП-20 индекс, үнэт цаасны бүртгэлийн I ба II ангилалд багтах компанийн зах зээлийн үнэлгээнд суурилсан MSE A болон MSE B индексүүдийг тооцож байна.

ТОП-20: Тайлантай үйлчилгээний үйлдвэрлэл дээд үзүүлэлт 21888.2 нэгж, доод үзүүлэлт 20744.9 нэгж, дундаж үзүүлэлт 21315.8 нэгж байна. ТОП-20 индексийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 195.75 нэгжээр буюу 0.93 хувиар буурч, 20826.1 нэгж болсон байна.

Зураг 4: ТОП–20 индекс

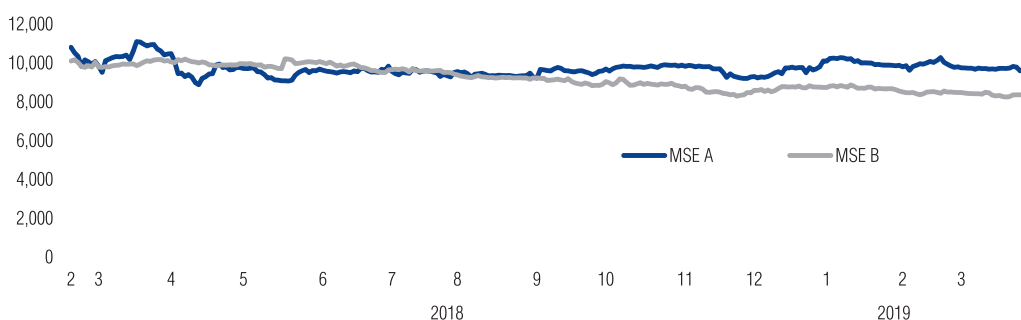

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

MSE A болон MSE B: Тайлант хугацаанд MSE A индексийн дээд үзүүлэлт нь 10,268.72 нэгж, доод үзүүлэлт нь 9,483.53 нэгж, дундаж үзүүлэлт нь 9,887.72 нэгж байна. MSE A индексийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 195.8 нэгжээр буурч 20,826.1 нэгж болсон байна.

MSE B индексийн хувьд дээд үзүүлэлт нь 8,860.92 нэгж, доод үзүүлэлт нь 8,234.91 нэгж, дундаж үзүүлэлт нь 8,527.62 нэгж байна. MSE B индексийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 993.7 нэгжээр буурч 9,458.5 нэгж болсон байна.

Зураг 5: ТОП–20 индекс

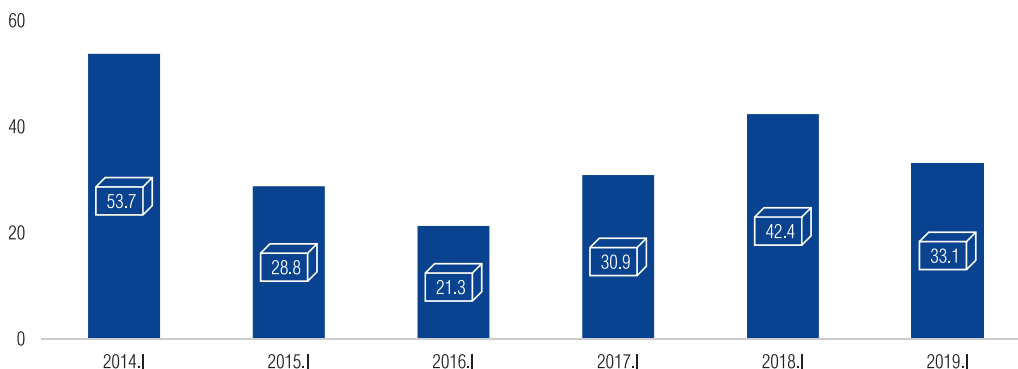
Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

2.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Хөдөө аж ахуйн бирж нь анх 2013 оны 4 дүгээр сарын 05–ны өдрөөс хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эд арилжаалж эхэлсэн ба үүнээс хойш 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар нийт 3.1 их наяд төгрөгийн арилжаа явуулжээ.

ХАА–н биржийн арилжаа: ХАА–н биржээр дамжин 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар өссөн дүнгээр 33.1 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 9.2 тэрбум төгрөг буюу 21.8 хувиар буурсан үзүүлэлт юм.

Зураг 6: Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ХАА-н биржийн индекс: Хөдөө аж ахуйн бирж 2015 оноос биржийн индекс тооцоолж олон нийтэд мэдээлж эхэлсэн. МАРИХ нь бирж дээр арилжаалагдаж байгаа бараа түүхий эдийн үнийг тусгай загвараар жигнэж тооцоолсон үнэ юм.

Биржийн индекс нь сонгосон бүлэг бараа эсвэл салбар дахь барааны үнийг ерөнхий багцаар харах боломж олгодог. Тайлант улиралд МАРИХ индекс хамгийн ихдээ 1,085,809.5 нэгж хүрсэн.

Зураг 7: Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа бүтээгдэхүүний МАРИХ индекс

Эх сурвалж: Хөдөө аж ахуйн бирж

2.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

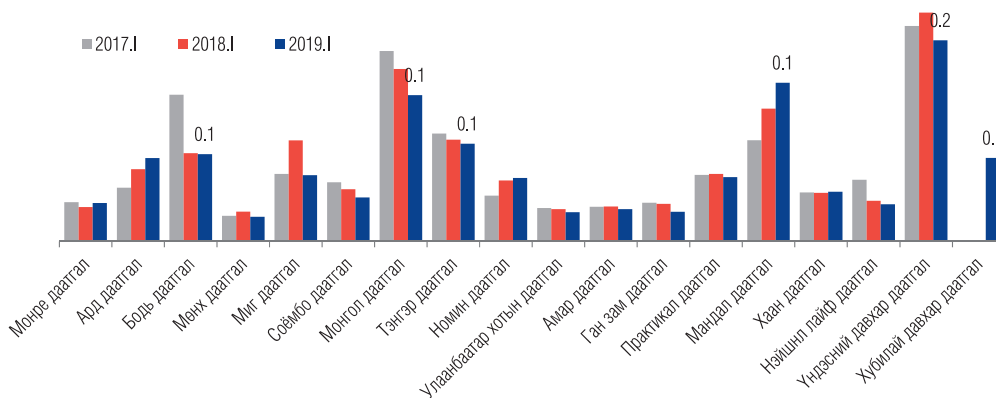
Даатгалын зах зээлийн бүтэц: Тайлант хугацаанд нийт 308 даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгч, аудитын компани, актуарч, аудитор

СЗХ-ноос олгосон тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл, эрхийн үндсэн дээр үйл ажиллагаа явуулж байна.

ээлэх хувиар “Үндэсний давар даатгал”-ын хувийг эзэлжээ. компанийн дараа буюу нийт зах зээлийн 11.9

Зураг 9: Даатгалын компаниудын зах зээлд эзлэх хувь

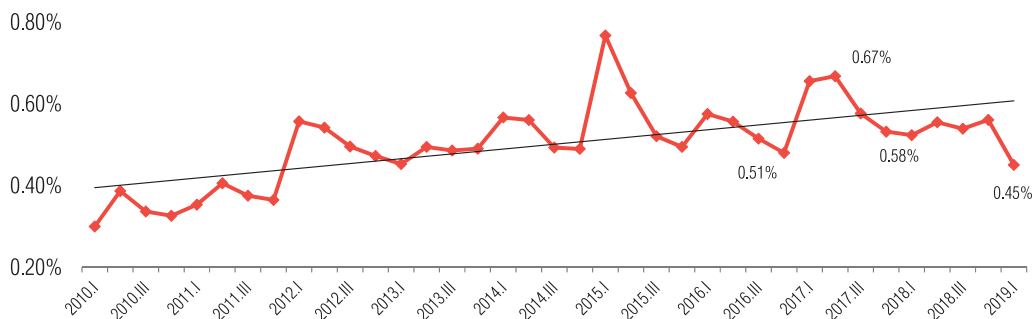

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Даатгалын гүнзгийрэлтийн түвшин: Даатгалын салбарын үндсэн үзүүлэлтүүд сүүлийн жилүүдэд өсөлттэй байгаа хэдий ч салбарын хөгжлийн гол хэмжүүр болох даатгалын гүнзгийрэлт буюу ДНБ-д эзлэх хураамжийн орлогын хувь хэмжээ олон улстай харьцуулахад доогуур байна. 2019 оны нэгдүгээр улирлын байдлаар даатгалын гүнзгийрэлт 0.45 хувь байгаа нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 0.07 пунктээр буурсан үзүүлэлт юм.

Олон улсын хандлагаас харахад урт хугацааны даатгалын гүнзгийрэлт ердийн даатгалаас илүү өндөр хувьтай байдаг бол манай орны хувьд нөхцөл байдал эсрэгээрээ байна. Европын болон Азийн зарим орнуудад урт хугацааны даатгалын гүнзгийрэлт 5 хувиас дээш, Өмнөд Африк болон Хятадад 10 хувиас дээш байхад манай орны хувьд сүүлийн жилүүдэд дунджаар 0.01 хувьтай байгаа юм.

Зураг 10: Даатгалын гүнзгийрэлтийн түвшин

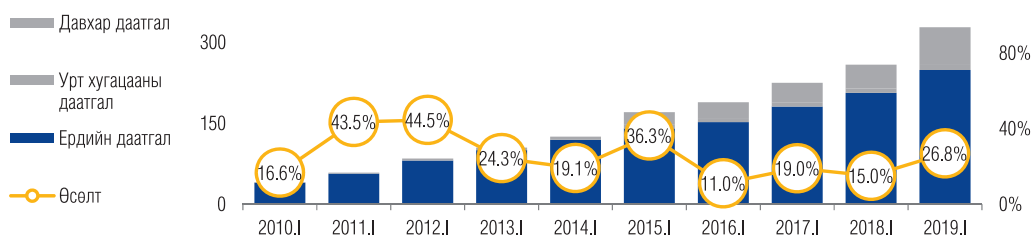

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нийт хөрөнгө: Тайлант хугацаанд нийт хөрөнгийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 26.8 хувиар өсөж, өмнөх улирлаас 1.3 хувиар буурч 327.6 тэрбум төгрөгт хүрлээ. Даатгалын зах зээлд шинэ давхар даатгалын компани нэмэгдсэнтэй холбоотой давхар даатгалын компаниудын нийт хөрөнгийн жилийн өсөлт бусад даатгалын төрөлтэй харьцуулахад илүү өндөр буюу 57.7 хувиар өсөж 69.8 тэрбум төгрөг болж, нийт хөрөнгийн 21.3

хувийг эзлэв. Ердийн даатгалын компаниудын нийт хөрөнгө өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 20.6 хувиар өсөж 248.7 тэрбум төгрөг болсон нь салбарын нийт хөрөнгийн 75.9 хувийг, харин урт хугацааны даатгалын компанийн нийт хөрөнгийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 16 хувиар өсөж 9.1 тэрбум төгрөгт хүрч, нийт хөрөнгийн 2.8 хувийг эзэллээ.

Зураг 11: Даатгалын салбарын нийт хөрөнгө

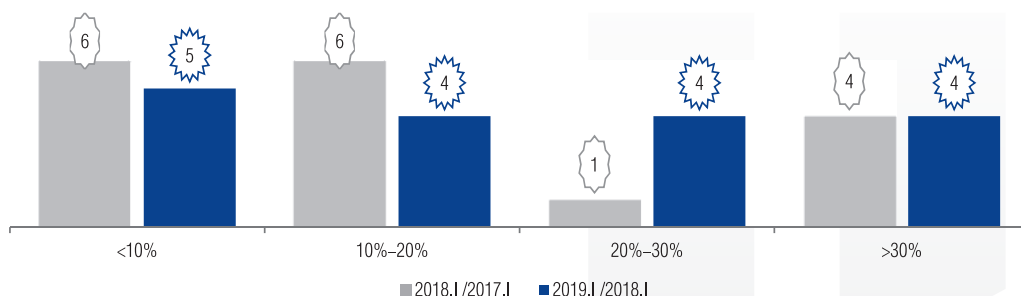

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нийт даатгалын компаниудын хөрөнгийн дундаж өсөлт 2018 оны мөн үед 15 хувь байсан бол тайлант улиралд 26.8 хувьтай байна. Харин хөрөнгийн өсөлтөөр бүлэглэн авч үзвэл 30 хувиас дээш өсөлттэй 4 даатгалын компани, 20 хувиас 30

хувийн өсөлттэй 4 даатгалын компани, 10 хувиас 20 хувийн өсөлттэй 4 даатгалын компани, 10 хувиас доош өсөлттэй 5 даатгалын компани байна.

Зураг 12: Даатгалын компанийн хөрөнгийн өсөлтийн тархалт

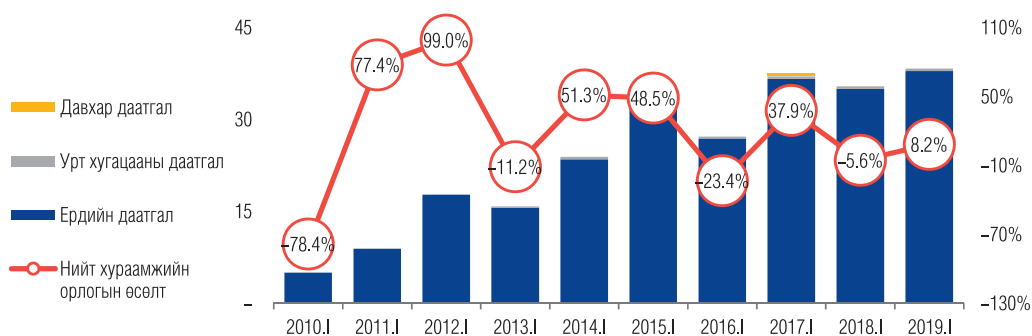

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хураамжийн орлого: Даатгалын компаниуд тайлант улирлын байдлаар нийт 38.3 тэрбум төгрөгийн хураамжийн орлоготой ажиллав. Үүнээс ердийн даатгалын компаниуд 37.9 тэрбум төгрөг, урт хугацааны даатгалын компани 0.4 тэрбум төгрөг, давхар даатгалын компани 0.03 тэрбум төгрөгийн хураамжийн орлого бүрдүүлэв. 2018 оны мөн үед хураамжийн орлого өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 5.8 хувийн бууралттай гарч байсан бол 2019 оны 1 дүгээр улиралд 8.5 хувийн өсөлтийг үзүүлэв.

Хураамжийн орлогын төвлөрүүлэлтийг авч үзвэл даатгалын зуучлагчид 7.1 тэрбум төгрөг буюу 18.5 хувийг, даатгалын төлөөлөгчид 8.7 тэрбум төгрөг буюу 22.7 хувийг бүрдүүлсэн байна. Даатгалын зуучлагчаар дамжин орсон хураамжийн орлогын 27 хувийг жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал эзэлж байгаа бол төлөөлөгчөөр дамжин орсон хураамжийн орлогын 34.1 хувийг эзэлж байна.

Зураг 13: Хураамжийн орлого

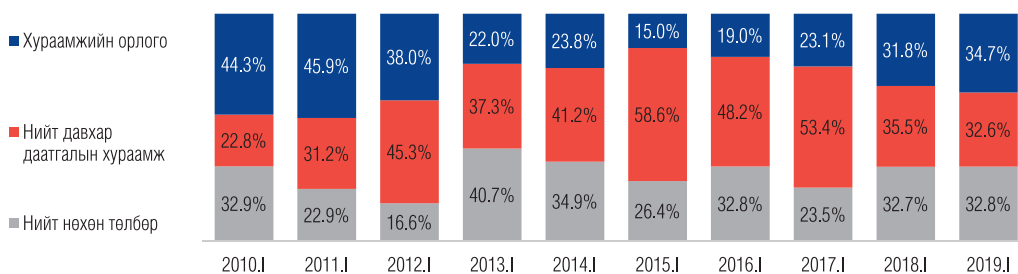

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нөхөн төлбөр, давхар даатгалын хураамж: Даатгалын компаниудын нийт нөхөн төлбөрийн зардал тайлант улиралд 12.6 тэрбум төгрөгт хүрч, нийт хураамжийн орлогын 32.8 хувийг эзлэв. Өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нөхөн төлбөрийн зардал 8.8 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Үүнээс ердийн даатгалын компаниудын нөхөн төлбөр 99 хувийг бүрдүүлж байна.

Тайлант хугацаанд даатгалын компаниуд нийт 12.5 тэрбум төгрөгийн давхар даатгалын хураамжийн зардалтай ажилласан нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 0.5 хувиар буурсан үзүүлэлт бөгөөд давхар даатгалын зардал нь нийт хураамжийн орлоготой харьцуулахад 32.6 хувь байна. Ердийн даатгалын компаниуд давхар даатгалд 12.5 тэрбум төгрөг, урт хугацааны даатгалын компани 6.1 сая төгрөгийг зарцуулжээ.

Зураг 14: Нөхөн төлбөр, давхар даатгалын хураамж, нийт хураамжийн орлогод эзлэх хувь

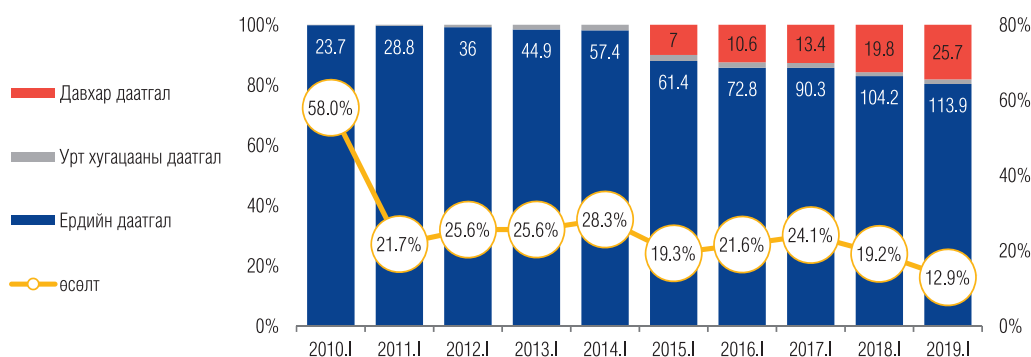
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нөөц сан: Даатгалын салбарын нийт нөөц сангийн хэмжээ тайлант улиралд 141.8 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 12.9 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

Тайлант улиралд ердийн даатгалын компаниудын нийт нөөц санг (орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц болон нөөц сангийн нийлбэр дүн)-гийн

хэмжээ өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 9.3 хувиар өсөж 113.9 тэрбум төгрөг, урт хугацааны даатгалын компанийн нөөц сан 37.5 хувиар өсөж 2.2 тэрбум төгрөг, давхар даатгалын компанийн нөөц сан 29.8 хувиар өсөж 25.7 тэрбум төгрөг болов.

Зураг 15: Нөөц сангийн хэмжээ, өсөлт /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

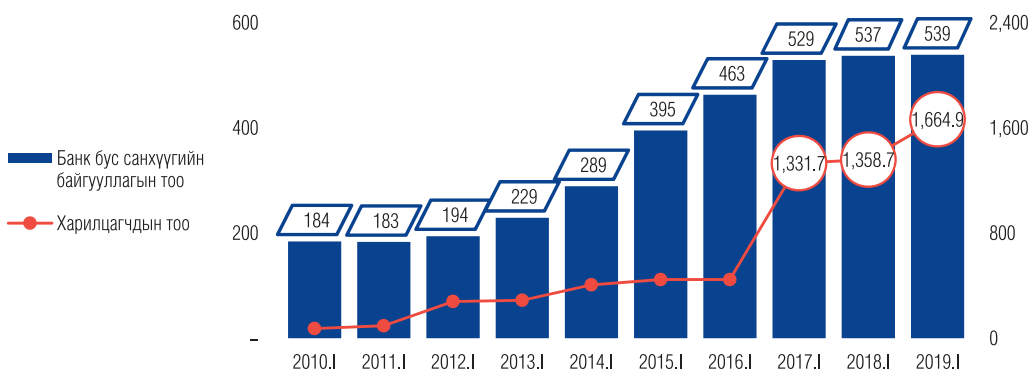
Нөөц сангийн хөрөнгийн 60 орчим хувь нь арилжааны банкуудад хадгаламж болон хадгаламжийн сертификат хэлбэрээр байршиж байна.

2.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын статистик үзүүлэлтүүд: 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар санхүүгийн зах зээл дээр нийт 539

банк бус санхүүгийн байгууллага Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж байна. Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо өмнөх оны мөн үеэс 0.4 хувиар өссөн байна. Үйл ажиллагаа эрхлэгчдийн тооны өсөлт саарч буй хэдий ч банк бус санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэж байна. Тухайлбал, тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагын харилцагчдын тоо 1.6 сая болж өмнөх оны мөн үеэс 22.5 хувиар, нийт зээлдэгчдийн тоо 263.9 мянгад хүрч өмнөх оны мөн үеэс 1.9 дахин өслөө.

Зураг 16: Банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо болон харилцагчдын тоо

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

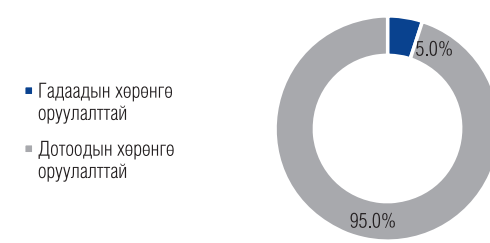
Салбарын хэмжээнд үйл ажиллагаа эрхэлж буй 539 банк бус санхүүгийн байгууллагын 14.3 хувь нь орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа бол 85.7 хувь нь нийслэл Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа эрхэлж байна. Мөн нийт

байгууллагуудын 5.0 хувь нь гадаадын хөрөнгө оруулалтаар санхүүжиж байгаа бол 95.0 хувь нь дотоодын хөрөнгө оруулалттай байгууллагууд байна.

Зураг 17: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд /үйл ажиллагаа явуулж буй байршлаар/

Зураг 18: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд /хөрөнгө оруулалтын төрлөөр/

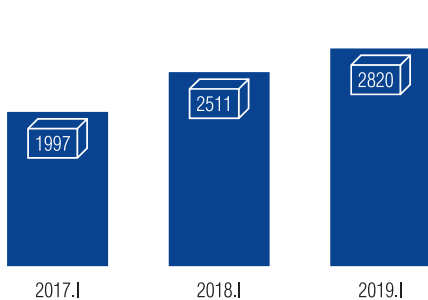
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан иргэдийн тоо сүүлийн жилүүдэд огцом нэмэгдэж байна. Зээлдэгчдийн тооны уг өсөлтөд салбарын зээлийн нийлүүлэлт нэмэгдсэн нь нөлөөлснөөс гадна технологид суурилсан санхүүгийн үйлчилгээ салбарт нэвтэрсэн нь нөлөөлсөн. Хорооны

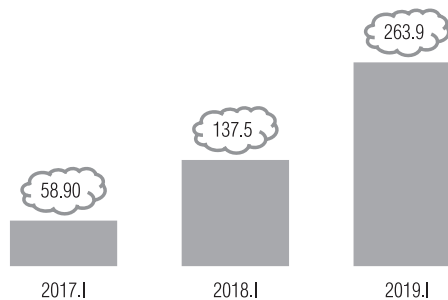
зохицуулалтад байгаа банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг иргэдэд хүргэж эхлээд байгаа ба энэ төрлийн зээл нь бага дүнтэй, богино хугацаатай, түргэн шуурхай санхүүжилтийг хэрэглэгчдэд санал болгож байна.

Зураг 19: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын ажиллагсдын тоо

Зураг 20: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчдийн тоо /мянгаар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын актив болон пассивын бүтэц: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын санхүүгийн хураангуй тэнцлийн үндсэн үзүүлэлтүүдийг хүснэгтэд харууллаа. Активын бүтцээс харахад байгууллагуудын нийт хөрөнгийн 96.3 хувийг эргэлтийн хөрөнгө бүрдүүлж байна. Үүнээс 22.6 хувийг мөнгөн хөрөнгө, 65.0 хувийг зээлийн үлдэгдэл бүрдүүлж

байгаа бол нийт хөрөнгийн 3.7 хувийг эргэлтийн бус хөрөнгө бүрдүүлж байна.

Харин пассивын бүтцээс харахад нийт хөрөнгийн 23.9 хувийг өр төлбөр бүрдүүлж байгаа бол 76.1 хувийг эздийн өмч бүрдүүлж байна. Үүнээс 59.6 хувь нь хувь нийлүүлсэн хөрөнгө байна.

Хүснэгт 2: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын актив болон пассивын бүтэц /тэрбум төгрөгөөр/

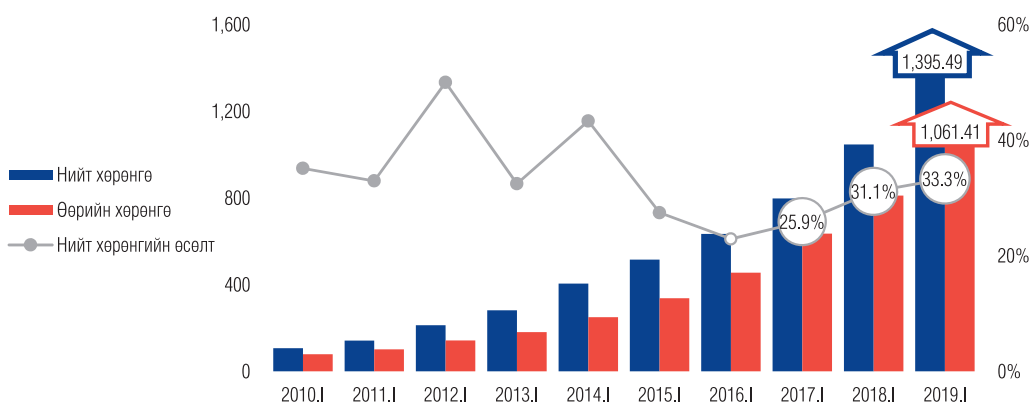
Активын бүтэц		Пассивын бүтэц	
Эргэлтийн хөрөнгө	1344.1	Өр төлбөр	334.1
Мөнгөн хөрөнгө	315.8	Санхүүгийн эх үүсвэр	66.1
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт / цэврээр/	1.8	Дотоод, гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад төлөх өглөг	148.5
Зээл /цэврээр/	907.1	Бусад эх үүсвэр	14.4
Санхүүгийн түрээсийн тооцооны авлага / цэврээр/	0.0	ББСБ-аас гаргасан өрийн бичиг	29.4
Факторингийн тооцооны авлага /цэврээр/	5.7	Төслийн зээлийн санхүүжилт	18.1
Өмчлөх бусад үл хөдлөх болон өмчлөх бусад хөрөнгө /цэврээр/	10.2	Эздийн өмч	1061.4
Бусад хөрөнгө	102.1	Хувьцаат капитал	832.4
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл /дериватив/-ийн авлага	1.3	Бусад өмч	16.2
		Сангууд	0.7
Эргэлтийн бус хөрөнгө	51.4	Хуримтлагдсан ашиг/ алдагдал	211.4
		Хоёрдогч өглөг	0.8
НИЙТ ХӨРӨНГӨ	1395.5	НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ЭЗДИЙН ӨМЧ	1395.5

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хөрөнгө: Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт хөрөнгийн хэмжээ 1.4 их наяд төгрөгт хүрэн өмнөх оны мөн үеэс 348.7 тэрбум төгрөгөөр буюу 33.3 хувиар өсжээ. Активын бүтцээс харвал энэхүү өсөлтийн 77.1 хувийг нийт зээлийн өсөлт дангаараа бүрдүүлж байна. Харин өөрийн хөрөнгийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 250.1 тэрбум төгрөгөөр өсөн 1.1 их наяд төгрөгт хүрэн 30.1 хувийн өсөлт үзүүлжээ.

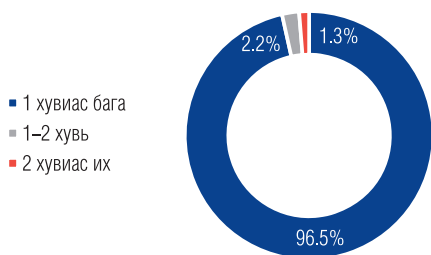
Санхүүгийн зохицуулах хороо 2016 оны 10 дугаар сард банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хувь нийлүүлсэн хөрөнгийг үе шаттайгаар нэмэгдүүлэх шийдвэр гаргасан ба уг шийдвэрийг банк бус санхүүгийн байгууллагууд амжилттай хэрэгжүүлсээр байна. 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ 832.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн ба энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 29.0 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

Зураг 21: ББСБ-ын салбарын нийт хөрөнгө ба өөрийн хөрөнгө /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 22: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо /нийт зах зээлд эзлэх хөрөнгийн хувиар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зах зээлд эзлэх хувийг хөрөнгийн хэмжээгээр нь тооцвол, нийт үйл ажиллагаа эрхэлж буй байгууллагуудын 96.5 хувь нь буюу 520 нь салбарын нийт хөрөнгийн 1 хүрэхгүй хувийг эзэмшдэг бол 2.2 хувь нь салбарын нийт хөрөнгийн 1-2 хувийг, үлдсэн 1.3 хувь нь нийт салбарын хөрөнгийн 2-оос дээш хувийг эзэмшиж байна.

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээл: 2019 оны 1 дүгээр улиралд банк бус санхүүгийн салбарт нийт 431.9 тэрбум төгрөгийн зээл олгогдож, 323.8 тэрбум төгрөгийн зээл эргэн төлөгдөж, салбарын нийт зээлийн үлдэгдэл улирлын эцэст 975.5 тэрбум төгрөг байна. Сүүлийн жилүүдэд

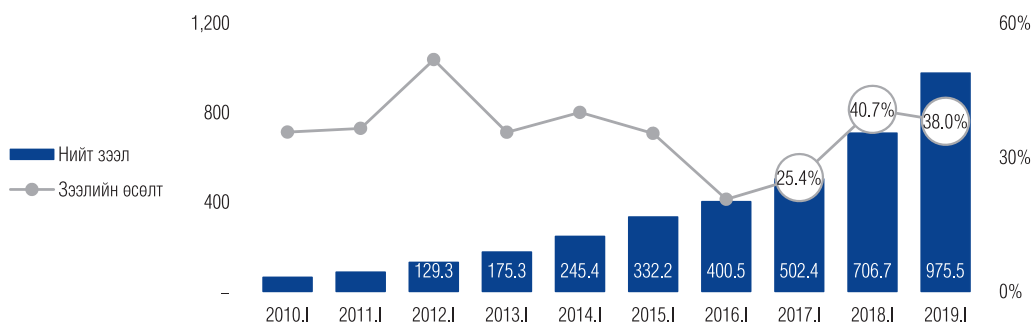
банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зах зээлд нийлүүлж буй зээлийн бүтээгдэхүүний хэмжээ тасралтгүй өсөж байгаа ба 2019 оны 1 дүгээр улирлын салбарын нийт зээлийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 38.0 хувиар буюу 268.8 тэрбум төгрөгөөр өссөн дүнтэй байна. Зээлийн

нийлүүлэлтийн энэхүү өсөлтөд байгууллагуудын хөрөнгийн чадавх сайжирсан, эх үүсвэрийн хэмжээ нэмэгдсэн нь голчлон нөлөөлсөн.

Тайлант улирлын зээлийн үлдэгдлийн 96.7 хувийг төгрөгөөр, 3.3 хувийг валютаар олгосон

зээл бүрдүүлж байгаа бөгөөд, нийт зээлийн үлдэгдлийн 84.2 хувийг иргэнд, 15.8 хувийг хуулийн этгээдэд олгосон зээлийн үлдэгдэл бүрдүүлж байна.

Зураг 23: ББСБ-ын салбарын нийт зээлийн өсөлт

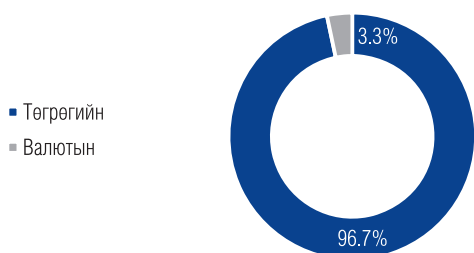

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

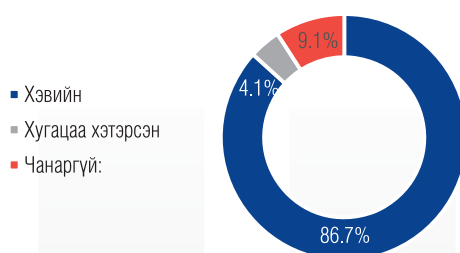
Нийт олгосон зээлийн 86.8 хувь нь хэвийн, 4.1 хувь нь хугацаа хэтэрсэн зээл ба 9.1 хувь нь чанаргүй зээл байна. Чанаргүй болон хугацаа

хэтэрсэн зээлийн нийт зээлийн үлдэгдэлд эзлэх хувиуд нь өмнөх оны мөн үеэс харгалзан 1.9 болон 1.3 пунктээр тус тус буурсан байна.

Зураг 24: ББСБ-ын салбарын нийт зээлийн төрөл /валютаар/

Зураг 25: ББСБ-ын салбарын нийт зээлийн төрөл /чанараар/

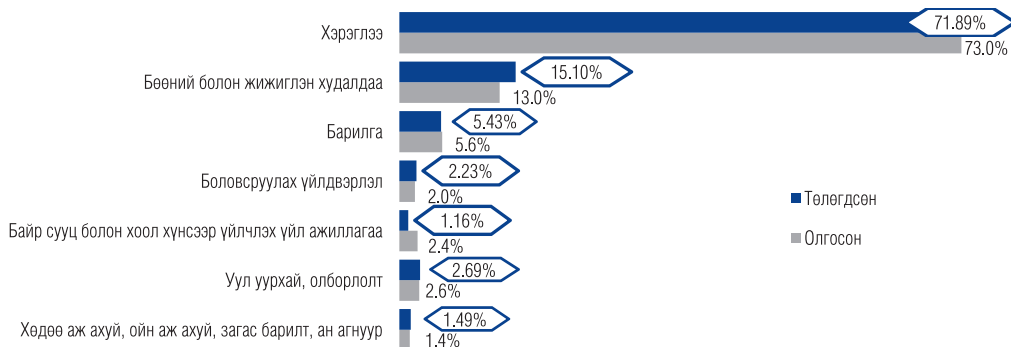

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зээлийн зориулалтаар авч үзвэл нийт олгосон зээлийн 73.0 хувийг хэрэглээнд, 13.0 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны салбарт, 5.6 хувь нь барилгын салбарт, 2.6 хувь нь уул уурхай, олборлолтын салбарт, 2.0 хувь нь боловсруулах салбарт олгогдсон байна. Нийт эргэн төлөгдсөн

зээлийн хувьд авч үзвэл 71.9 хувь нь хэрэглээнээс, 15.1 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны салбараас, 5.4 хувь нь барилгын салбараас, 2.2 хувь нь боловсруулах үйлдвэрлэлийн салбараас, 2.7 хувь нь уул уурхай, олборлолтын салбараас эргэн төлөгдсөн байна.

Зураг 26: ББСБ-ын салбарын нийт олгосон зээл, төлөгдсөн зээл /зориулалтаар/

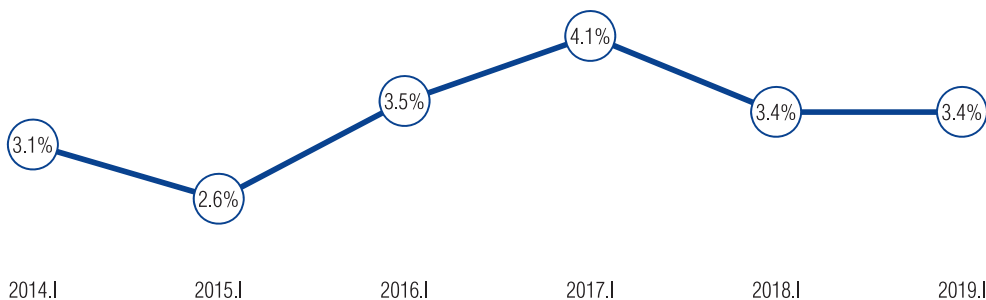

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн жигнэсэн дундаж сарын хүү тайлант улиралд 3.4 хувь болж өмнөх оны мөн үеэс өөрчлөгдөөгүй байна. Зээлийн хүүгийн бууралтад эдийн засгийн нөхцөл байдал сайжирсан нь нөлөөлсөн байж

болох ч банк бус санхүүгийн салбарт зээлийн бүтээгдэхүүний нийлүүлэлт нэмэгдсэн нь үнийн түвшин болох хүүгийн түвшинг буурахад нөлөөлсөн байх боломжтой юм.

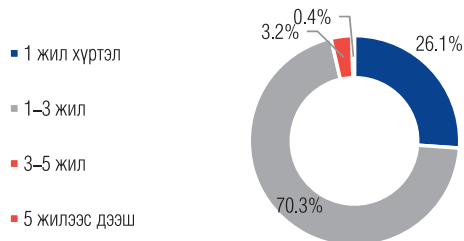
Зураг 27: ББСБ-ын салбарын зээлийн жигнэсэн дундаж сарын хүү

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн салбарын нийт зээлийн үлдэгдлийн 26.1 хувь нь 1 жилээс бага хугацаатай олгосон зээл, 70.3 хувь нь 1–3 жилийн хугацаатай олгосон зээл, 3.2 хувь нь 3–5 жилийн хугацаатай олгосон зээл, 0.4 хувь нь 5–аас дээш жилийн хугацаатай олгосон зээл бүрдүүлж байна.

Зураг 28: ББСБ-ын салбарын нийт зээлийн үлдэгдэл /хугацааны ангиллаар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын тоо болон гишүүд: 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар Санхүүгийн зохицуулах хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөлтэйгээр үйл ажиллагаа явуулж буй хадгаламж, зээлийн хоршоодын тоо 282 болж

өмнөх оны мөн үеэс 6-аар буурсан байна. Харин хадгаламж, зээлийн хоршоодын салбар нэгжийн тоо өнгөрсөн оны мөн үеэс 5-аар нэмэгдсэн ба үүнд хөдөө орон нутагт үйл ажиллагаа явуулах салбарын тоо 33 хувиар өсөж 20 болжээ.

Хүснэгт 3: ХЗХ-дын тоо, гишүүдийн үзүүлэлт /хүйс, байршлаар/

№	Үзүүлэлтүүд	2018.I	2019.I	Өөрчлөлт	
				Дүн	Хувь
1	Нийт ХЗХ-ны тоо	288	282	-6	-2.1%
	Үүнээс: хөдөө орон нутагт	102	104	2	2.0%
2	Нийт гишүүдийн тоо	57,659	66,296	8,637	15.0%
	Үүнээс: эмэгтэй	33,360	36,976	3,616	10.8%
	Үүнээс: эрэгтэй	23,948	29,173	5,225	21.8%
	Үүнээс: хуулийн этгээд	351	147	-204	-58.1%
4	Нийт ажиллагсдын тоо	828	786	-42	-5.1%
	Үүнээс: эмэгтэй	610	581	-30	-4.9%
5	Нийт салбар нэгжийн тоо	22	27	5	23%
	Үүнээс: Улаанбаатар хотод	7	7	-	0%
	Үүнээс: хөдөө орон нутагт	15	20	5	33%

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нийт гишүүдийн тоо өнгөрсөн оны мөн үеэс 15.0 хувиар буюу 8,637-оор өсөж тайлант улиралд 66,296-т хүрсэн

байна. Энд, эмэгтэй гишүүд 10.8 хувиар өсөж 36,976, эрэгтэй гишүүд 21.8 хувиар өсөж 29,173-д хүрчээ.

Зураг 29: ХЗХ-дын тоо болон гишүүдийн тоо

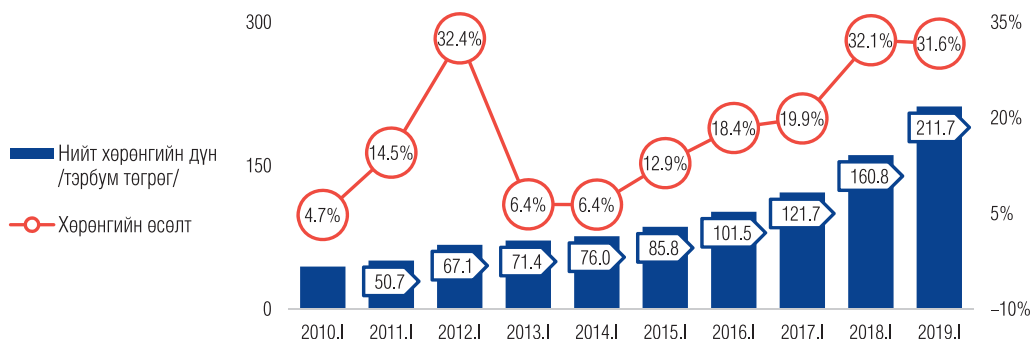

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын хөрөнгө: Тайлант улиралд хадгаламж, зээлийн хоршоод нийт 211.7 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөтэй ажилласан ба энэ нь

өмнөх оны мөн үеэс 31.6 хувиар өссөн үзүүлэлт юм. Энэхүү өсөлтийн 77.8 хувийг зээлийн өсөлт дангаар бүрдүүлсэн байна.

Зураг 30: ХЗХ-дын нийт хөрөнгө, өсөлт

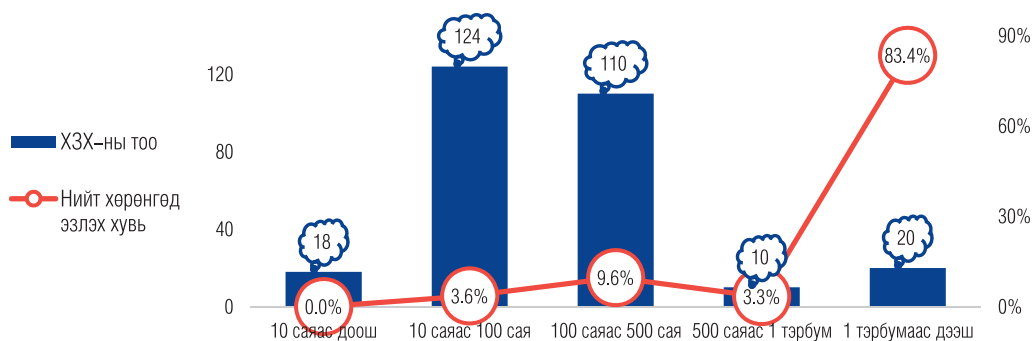

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодыг хөрөнгийн бүлгээр нь ангилан нийт хөрөнгөд эзлэх хувийг тооцвол, салбарын нийт хөрөнгийн 83.4 хувийг нэг тэрбум төгрөгөөс дээш хөрөнгөтэй 20 ХЗХ,

12.9 хувийг 100 саяас нэг тэрбум хөрөнгөтэй 120 ХЗХ, үлдсэн буюу 3.7 хувийг 100 саяас доош хөрөнгөтэй 142 ХЗХ-д бүрдүүлж байна.

Зураг 31: ХЗХ-дын нийт хөрөнгөд эзлэх хувь /хөрөнгийн бүлгээр/

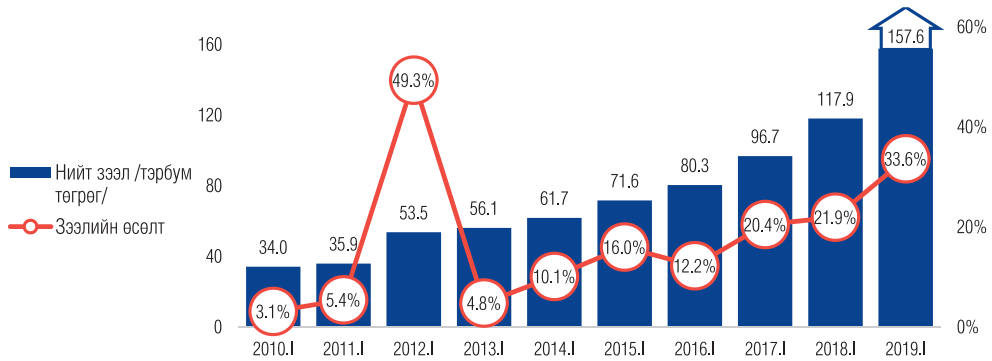

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын зээл: Тайлант улиралд нийт зээлийн хэмжээ 157.6 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 33.6 хувиар өссөн байна. Харин цэвэр зээлийн хэмжээ өмнөх

оны мөн үеэс 33.1 хувиар өсөж 152.8 тэрбум төгрөг, зээлийн эрсдэлийн сан 49.6 хувиар өсөж 4.7 тэрбум төгрөгт хүрчээ.

Зураг 32: ХЗХ-дын нийт зээл, өсөлт

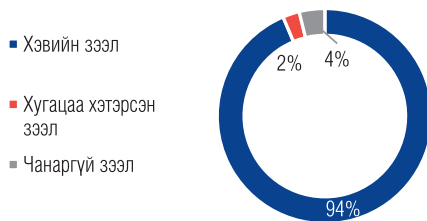

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

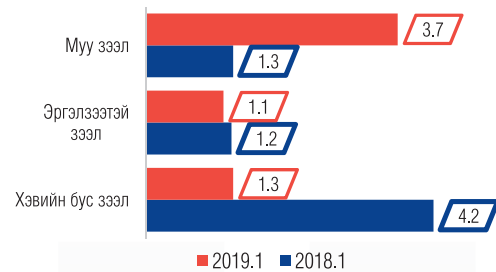
Тайлант улиралд хэвийн зээл өмнөх оны мөн үеийн дүнгээс 37.9 хувиар өсөж 147.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн ба нийт зээлийн 93.7 хувийг эзэлж байна. Харин хугацаа хэтэрсэн зээл өмнөх оныхоос 7.2 хувиар буурч 3.9 тэрбум төгрөгт

хүрсэн бол чанаргүй зээлийн хэмжээ мөн 9.5 хувиар буурч 6.0 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Чанаргүй зээлийг ангиллаар нь харвал 60.4 хувийг муу зээл, 18.6 хувийг эргэлзээтэй зээл, 21.0 хувийг хэвийн бус зээл эзэлж байна.

Зураг 33: ХЗХ-дын зээлийн төрөл /чанараар/

Зураг 34: Чанаргүй зээлийн ангилал /тэрбум төгрөгөөр/

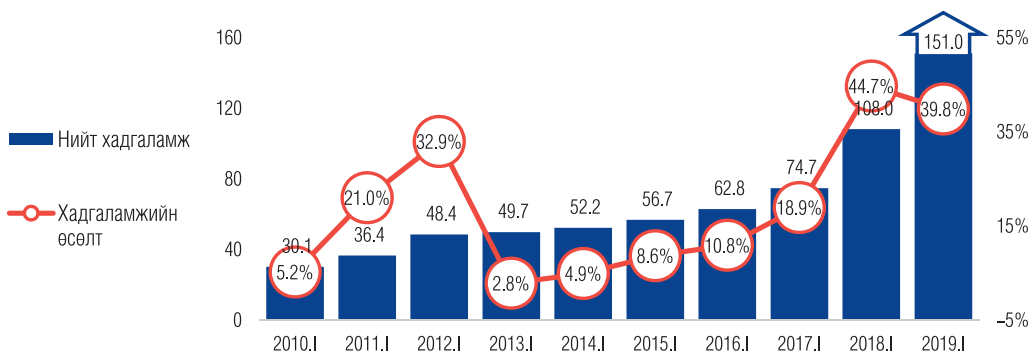

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын хадгаламж: Салбарын нийт хадгаламжийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 39.8 хувиар өссөн бөгөөд түүний

98.1 хувийг хугацаатай хадгаламж, 1.9 хувийг хугацаагүй хадгаламж бүрдүүлж байна.

Зураг 35: ХЗХ-дын нийт хадгаламж, өсөлт

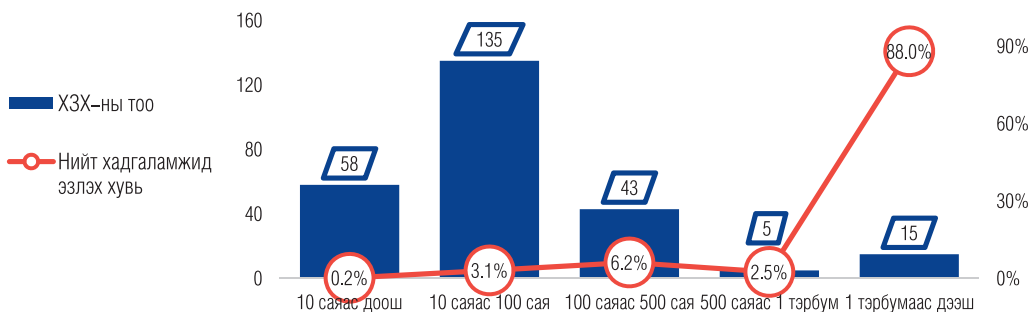

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд ХЗХ-дын 90.8 хувь буюу 256 ХЗХ нь нийт 151.0 тэрбум төгрөгийн хадгаламжтай ба үлдсэн 9.2 хувь буюу 26 ХЗХ нь огт хадгаламж татаагүй байна. Хадгаламжийн хэмжээгээр бүлэг болгон нийт хадгаламжид эзлэх хувийг авч үзвэл, 1 тэрбумаас дээш төгрөгийн хадгаламжтай 15 ХЗХ нь нийт 132.8 тэрбум төгрөг буюу салбарын

нийт хадгаламжийн 88.0 хувийг, 100 саяас 1 тэрбум төгрөгийн хадгаламжтай 48 ХЗХ нь нийт 13.1 тэрбум төгрөг буюу салбарын нийт хадгаламжийн 8.7 хувийг эзэлж байна. Харин 10 саяас 100 сая төгрөгийн хадгаламжтай ХЗХ-д 135 байгаа ба эдгээр нь салбарын нийт хадгаламжийн 3.1 хувийг эзэлж байна.

Зураг 36: Нийт хадгаламжид эзлэх хувь /хадгаламжийн бүлгээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Мөн хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэг гишүүнд ногдох хадгаламжийн хэмжээг бүсээр харвал, хангайн бүс хамгийн өндөр дүнтэй буюу дунджаар 0.5 сая төгрөг байна. Мөн хангайн бүсийн нэг гишүүнд ногдох хамгийн их хадгаламжийн

хэмжээ 7.2 сая төгрөг, хамгийн багадаа 14.7 мянган төгрөг байна. Харин тус үзүүлэлтээр төвийн бүс бусад бүсүүдээс хамгийн бага буюу дунджаар олгох нэг гишүүний хадгаламжийн хэмжээ 0.3 сая төгрөг байна.

Хүснэгт 4: ХЗХ-дын нэг гишүүнд ногдох хадгаламжийн хэмжээ /бүсээр/

Бүсээр	Нэг гишүүнд ногдох хадгаламжийн хэмжээ /төгрөгөөр/		
	Их	Дундаж	Бага
Баруун бүс	1,746,931.9	262,089.3	20,500
Хангайн бүс	7,204,587.1	507,225.0	14,741.9
Төвийн бүс	1,037,891.1	310,803.7	867.1
Зүүн бүс	1,124,862.8	421,424.5	46,899.4

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд хадгаламж, зээлийн хоршоодын гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө өнгөрсөн оны мөн үеэс 7.7 хувиар өсөж 15.9 тэрбум төгрөгт

хүрсэн бол хоршоологчдын өмчийн хэмжээ 20.7 хувиар өсөж 16.2 тэрбум төгрөгт хүрчээ.

Хүснэгт 5: ХЗХ-дын актив ба пассивын ерөнхий үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөгөөр/

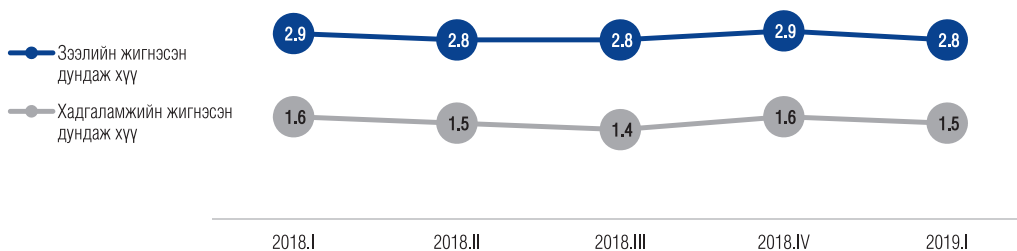
Үзүүлэлт	2018.I	2019.I	Өөрчлөлт	
			Дүн	Хувь
Нийт хөрөнгө	160.8	211.7	50.9	31.7%
Нийт зээл	117.9	157.6	39.7	33.6%
Хэвийн зээл	107.0	147.6	40.6	37.9%
Хугацаа хэтэрсэн зээл	4.3	3.9	-0.4	-7.2%
Чанаргүй зээл	6.7	6.0	0.7	-9.5%
Хэвийн бус зээл	4.2	1.3	-2.9	-69.6%
Эргэлзээтэй зээл	1.2	1.1	-0.1	-9.4%
Муу зээл	1.3	3.7	2.4	31.7%
Нийт өр төлбөр	132.5	179.4	46.9	35.5%
Хадгаламж	108.0	151.0	43.0	39.8%
Хугацаагүй	3.4	2.9	-0.5	-15.7%
Хугацаатай	104.6	148.1	43.5	41.6%
Нийт өөрийн хөрөнгө	28.3	32.2	3.9	13.9%
Гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө	14.7	15.9	1.2	7.7%
Хоршоологчдын өмч	13.4	16.2	2.8	20.7%

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын зээл болон хадгаламжийн хүү: Салбарын зээлийн жигнэсэн дундаж хүү болон хадгаламжийн жигнэсэн

дундаж хүү өнгөрсөн улирлаас 0.1 пунктээр буурч харгалзан 2.8 болон 1.5 хувьд хүрчээ.

Зураг 37: ХЗХ-дын зээл болон хадгаламжийн жигнэсэн дундаж хүү /улирлаар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

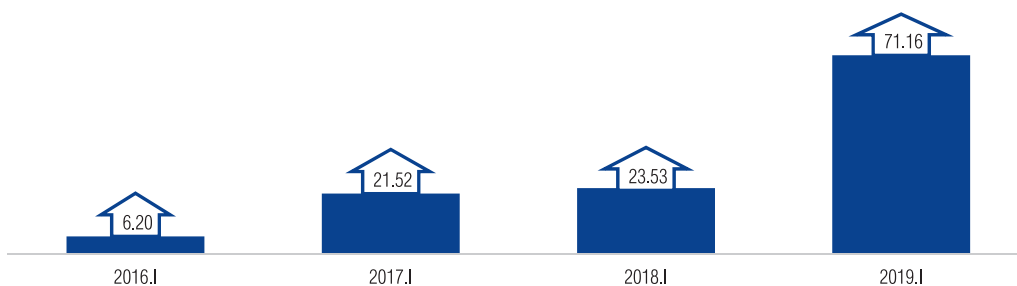
2.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

Монгол Улсын Засгийн Газар, Монголын Үндэсний Худалдаа Аж Үйлдвэрийн Танхим, Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо нь жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчийн үйл ажиллагаанд шаардагдах санхүүжилтийн боломжийг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, иргэдийн орлогын тогтвортой эх үүсвэрийг хангах зорилгоор 2012 онд Зээлийн

батлан даалтын санг үүсгэн байгуулсан.

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар Сангийн нийт хөрөнгийн хэмжээ 71.2 тэрбум төгрөг байна. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 3 дахин өссөн дүн бөгөөд хөрөнгийн уг өндөр өсөлтөд урт хугацаат өр төлбөрийн өсөлт голчлон нөлөөлсөн бөгөөд хөрөнгийн өсөлтийн 94.4 хувийг урт хугацаат өр төлбөрийн өсөлт бүрдүүлж байна.

Зураг 38: Нийт хөрөнгийн хэмжээ, тэрбум төгрөгөөр

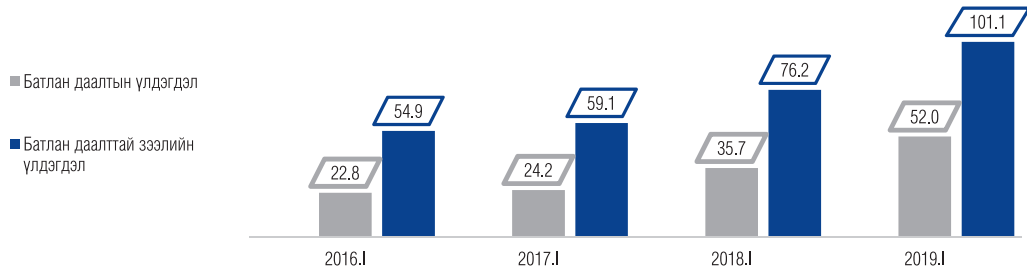

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Сангийн батлан даалтын үлдэгдэл 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар 52.0 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 45.6 хувиар буюу 16.3 тэрбум төгрөгөөр өссөн бол батлан даалт

гаргасан зээлийн үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 32.5 хувиар буюу 24.8 тэрбум төгрөгөөр өсөж 101.1 тэрбум төгрөгт хүрлээ.

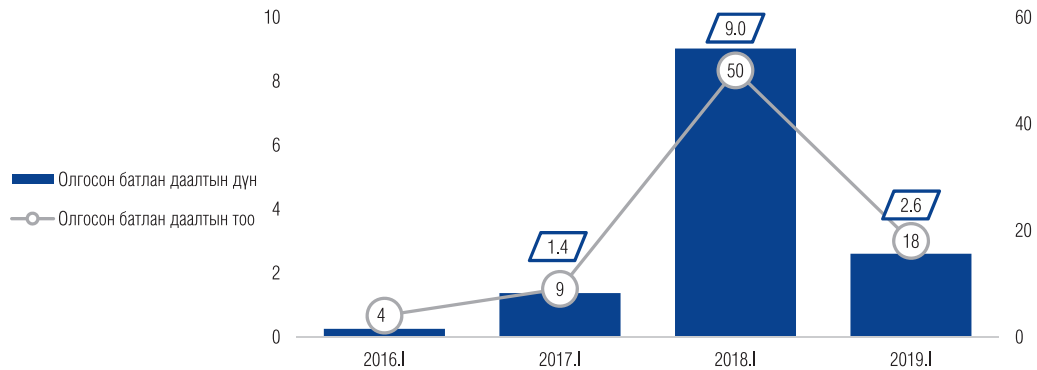
Зураг 39: Батлан даалтын үлдэгдэл /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 1 дүгээр улиралд 2.6 тэрбум төгрөгийн мөн үеэс 3.4 дахин буюу 6.4 тэрбумаар бага дүн 18 батлан даалтыг шинээр гаргасан өмнөх оны юм.

Зураг 40: Тайлант хугацаанд шинээр олгосон батлан даалтын дүн /тэрбум төгрөгөөр/

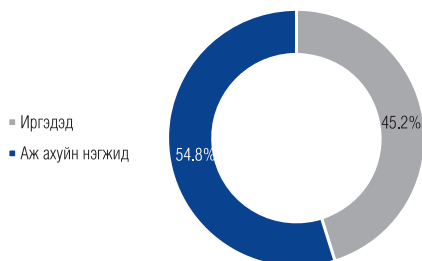

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

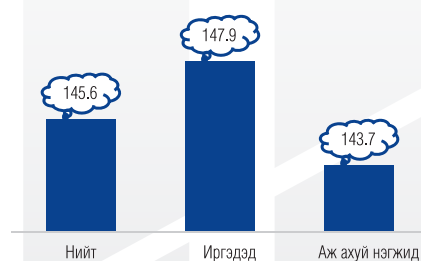
2019 оны 1 дүгээр улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын 45.2 хувийг нь иргэдэд олгосон батлан даалт, 54.8 хувийг нь аж ахуй нэгжид олгосон батлан даалт бүрдүүлж байна. 2019 оны 1 дүгээр улиралд Сангийн гаргаж буй нэг батлан

даалтын хэмжээ дунджаар 145.6 сая төгрөгийн дүнтэй байгаа бол иргэдэд олгосон батлан даалтын дүн дунджаар 147.9 сая төгрөг, аж ахуй нэгжид олгосон батлан даалтын дүн дунджаар 143.7 сая төгрөг байна.

Зураг 41: Олгосон батлан даалт, хэрэглэгчдийн төрлөөр

Зураг 42: Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

delivered sol

and results in a challenging market

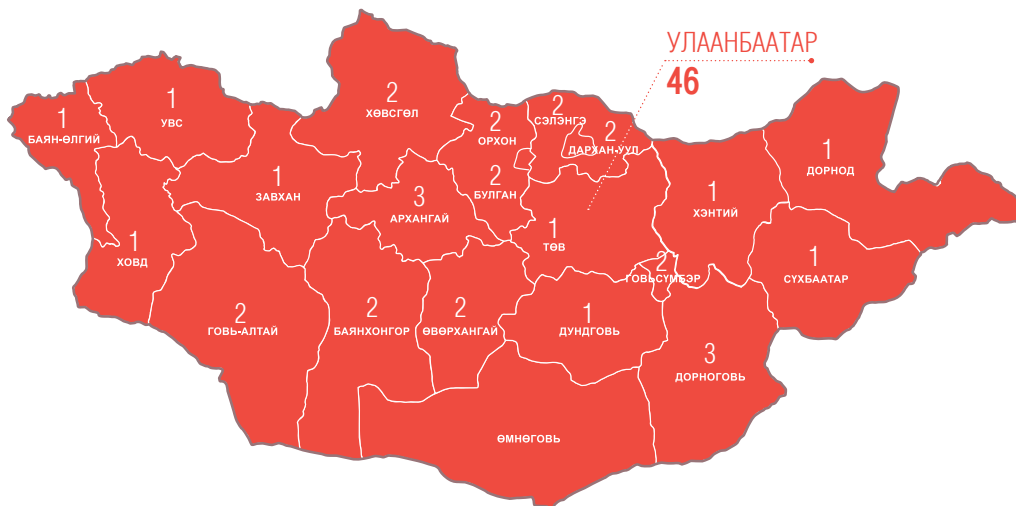
ХҮРТЭЭМЖТЭЙ
БАЙДАЛ

3.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Зохицуулалттай үнэт цаасны компаниуд: 54 ҮЦК болон тэдгээрийн салбар төлөөлөгч болох 36 ҮЦК, нийтдээ 90 ҮЦК-ийн газарзүйн байршлын тархалтыг доорх зургаар харууллаа. Нийт ҮЦК-ийн 37 нь хөдөө орон нутагт байршиж байгаа

ба төвийн бүсэд 13, зүүн бүсэд 4, хангайн бүсэд 14, баруун бүсэд 6 байна. Харин үлдсэн 43 ҮЦК нь Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Зураг 43: Үнэт цаасны компаниудын тархалт /газар зүйн байршлаар/

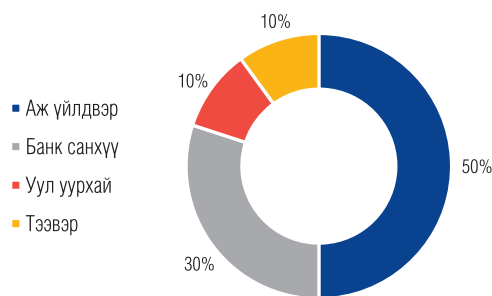

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Топ 10 ХК-ийн төвлөрөл (зах зээлийн үнэлгээгээр): 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар зах зээлийн үнэлгээний 75.4 хувийг 10 компанийн үнэлгээ бүрдүүлж байна. Эдгээр зах зээлийн үнэлгээ өндөртэй 10 компанийг үйл ажиллагаа явуулж буй салбараар нь ангилан доор харуулав.

Хувьцааны төвлөрөл: Аливаа хувьцаат компанийн нийтэд арилжаалагдаж буй хувьцааны дийлэнх хувь нь цөөн тооны нөлөө бүхий хувьцаа эзэмшигчдийн гарт байхыг хувьцааны төвлөрөл гэнэ. 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар ЗЗҮ-ээр эхний 10-т жагсаж буй компаниудын хүрээнд хувьцааны төвлөрлийг тооцож үзэхэд нийт хувьцаа эзэмшигчдийн 0.1 хувь нь буюу 5 хувиас дээш хувьцааг эзэмшигчид нийт гаргасан хувьцааны 85.0 хувийг эзэмшиж байгаа

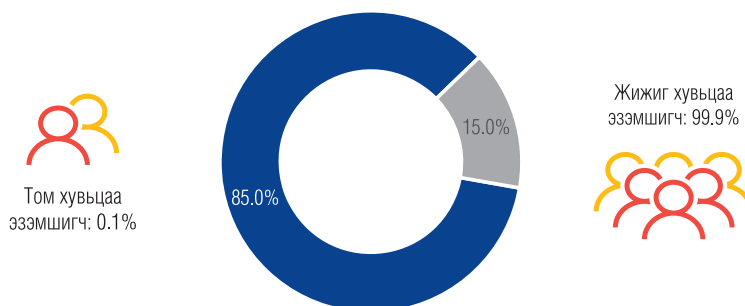
Зураг 44: Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК /салбараар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

бол үлдсэн 99.9 хувь нь буюу 5 хувиас доош хувьцаа эзэмшигчид нийт хувьцааны 15.0 хувийг эзэмшиж байна.

Зураг 45: Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК-ийн хувьцааны төвлөрөл

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Бүртгэлтэй хувьцаа: Үнэт цаасны төвлөрсөн зах зээлийн үнэлгээ бүхий 33,203,589,174 ширхэг хадгаламжид 2019 оны 1 дүгээр улирлын үнэт цаас, нийт 10 хаалттай ХК-ийн 20,181,172,348 байдлаар нийт 331 ХК-ийн 17 их наяд төгрөгийн ширхэг үнэт цаас хадгалагдаж байна.

Хүснэгт 6: Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвд бүртгэлтэй хувьцаа /мянган ширхгээр/

Үзүүлэлт	2016	2017	2018	2019.I
1. Бүртгэлтэй хувьцаа				
Төрийн мэдлийн бус хувьцаа	4,160,854	4,979,552	8,210,132	9,975,084
Төрийн мэдлийн хувьцаа	2,818,124	3,018,287	3,018,287	3,018,287
Орон нутгийн оролцоотой компанийн хувьцаа	29,046	29,046	29,046	29,046
Нийт	7,008,024	8,104,956	11,257,464	13,022,417
2. Биржийн бус зах зээлд бүртгэлтэй үнэт цаас				
Эрдэнэс Тавантолгой /Иргэн/	2,212,224	2,212,224	2,212,224	2,212,224
Эрдэнэс Тавантолгой /ААН/	5,203	7,065	7,065	7,065
Эрдэнэс Тавантолгой /Төр/	12,782,573	-	-	-
Эрдэнэс Тавантолгой /"Эрдэнэс Монгол" ХХК/	-	9,780,711	9,780,711	9,780,711
Эрдэнэс Тавантолгой /Гаргаагүй үлдэгдэл/	-	3,000,000	3,000,000	3,000,000
Нийт	15,000,000	15,000,000	15,000,000	15,000,000
Хаалттай ХК	174,958	5,214,500	5,181,172	5,181,172
Нийт	174,958	5,214,500	5,181,172	5,181,172

Эх сурвалж: "Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв" ХХК

Бүртгэлтэй өрийн хэрэгсэл: 2019 оны 1 дүгээр хадгаламжид бүртгэлтэй өрийн хэрэгслийг улирлын байдлаар Үнэт цаасны төвлөрсөн дараах байдлаар хүснэгтлэн харууллаа.

Хүснэгт 7: Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвд бүртгэлтэй өрийн хэрэгсэл /мянган ширхгээр/

Үзүүлэлт	2016	2017	2018	2019.I
1. Бүртгэлтэй үнэт цаас				
Засгийн газрын өрийн хэрэгсэл	2,808	3,567	974	816
Компанийн өрийн хэрэгсэл	233	293	333	333
Нийт	3,041	3,860	1,307	1,149
2. Биржийн бус зах зээлд бүртгэлтэй үнэт цаас				
Компанийн өрийн хэрэгсэл	21,870	29,679	29,715	29,000
Засгийн газрын өрийн хэрэгсэл	3,725	1,988	181	118
Нийт	25,595	31,667	28,896	29,118

Эх сурвалж: “Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв” ХХК

Данс эзэмшигчид: Үнэт цаасны хоёрдогч зах зээлийн арилжаа эхэлснээс хойш төвлөрсөн хадгаламжид өссөн дүнгээр нийт 1,304,371 данс, 160,805 холболтын данс нээгдсэнээс 1,299,260 дотоодын иргэн, 2,206 гадаадын иргэн, 2,712 дотоодын аж ахуйн нэгж, 193 гадаад аж ахуйн нэгжийн данс тус тус эзэлж байна.

Тайлант хугацаанд үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжид нийт 418,905 данс шинээр нээгдсэнээс 418,872 нь дотоодын иргэн, 21 нь гадаадын иргэн, 11 нь дотоодын аж ахуйн нэгж, 1 гадаадын аж ахуйн нэгжийн данс тус тус эзэлж байгаа бөгөөд 8,288 холболтын данс шинээр нээгдсэн.

Зураг 46: Шинээр нээгдсэн данс

Эх сурвалж: “Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв” ХХК

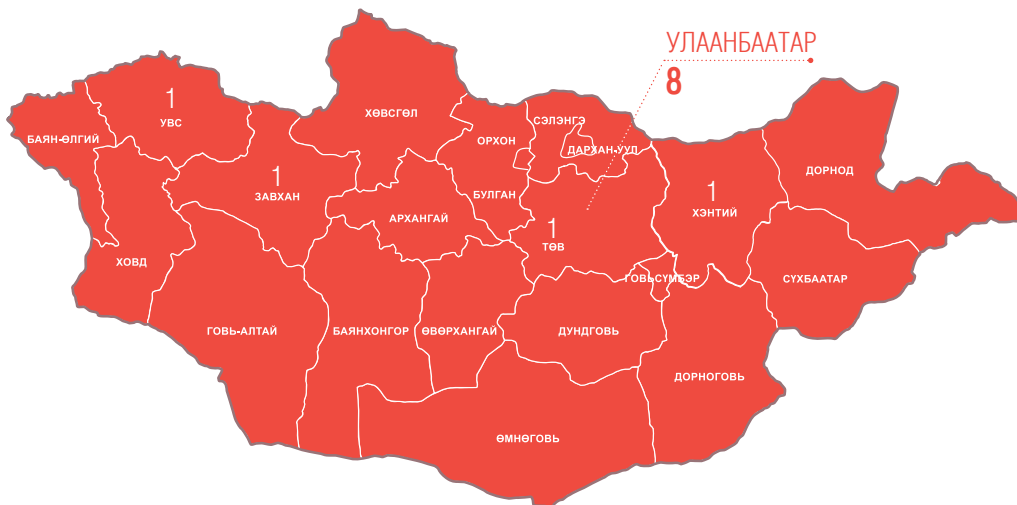
3.2. ХАА-Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар Хөдөө аж ахуйн биржийн гишүүн 12 брокерийн компани Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Тэдгээрээс 4 брокер

хөдөө орон нутагт байрладаг ба баруун бүсэд 2, зүүн бүсэд 1, төвийн бүсэд 1 брокер тус тус үйл ажиллагаа явуулж байна. Харин үлдсэн 8 брокер Улаанбаатар хотод төвлөрөн ажилладаг.

Зураг 47: Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/-дын байршлын тархалт /газар зүйн байршлаар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

3.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Даатгалын нягтралын үзүүлэлт буюу нэг хүнд ногдох хураамжийн орлогын харьцаа нь салбарын хүртээмж, эрэлтийг илэрхийлдэг. Хүн амын тоог

жилд нэг удаа тооцдог тул даатгалын нягтралыг улирлаар тооцох боломжгүй юм. Иймд 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар үзүүлээ.

Зураг 48: Даатгалын нягтрал /төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2017 оны жилийн эцэст нэг хүнд ногдох даатгалын хураамжийн хэмжээ 45'419 төгрөг байсан бол 2018 оны жилийн эцэст 10'815 төгрөгөөр буюу 23.8 хувиар өсөж 56'234 төгрөгт хүрэв. Даатгалын нягтралыг ангиллаар авч үзвэл, нэг хүнд ногдох ердийн даатгалын хураамж 24.3 хувиар өсөж 55'240 төгрөг болсон бол урт хугацааны

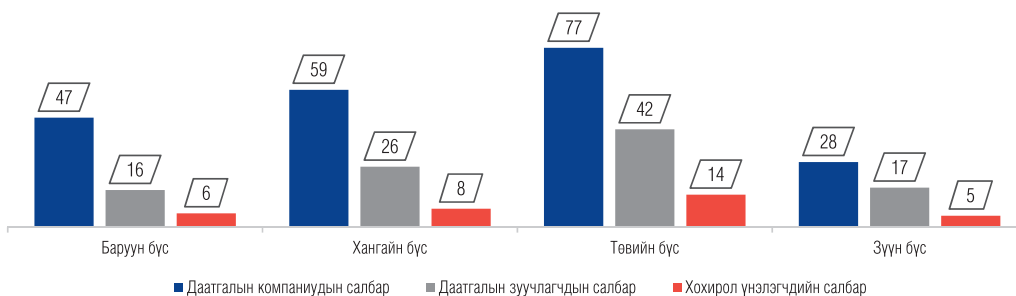
даатгалын хураамж 8.8 хувиар өсөж 447 төгрөгт хүрсэн байна.

Даатгалын мэргэжлийн оролцогчдын салбар нэгж: Даатгалын үйлчилгээний хүртээмжийг илэрхийлэгч өөр нэгэн үзүүлэлт нь даатгалын компанийн салбар, зуучлагчдын тоо юм. Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгч

компаниудын нийт 599 салбар, төлөөлөгчийн газар 21 аймаг болон Улаанбаатар хотод байршиж байна. Эдгээр салбарыг бүсээр ангилан харвал төвийн бүсэд хамгийн их буюу 133, хангайн бүсэд

93, баруун бүсэд 69, зүүн бүсэд хамгийн бага буюу 50 салбар, төлөөлөгчийн газар тус тус үйл ажиллагаа явуулж байна.

Зураг 49: Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбар, төлөөлөгчийн газар /бүсээр/

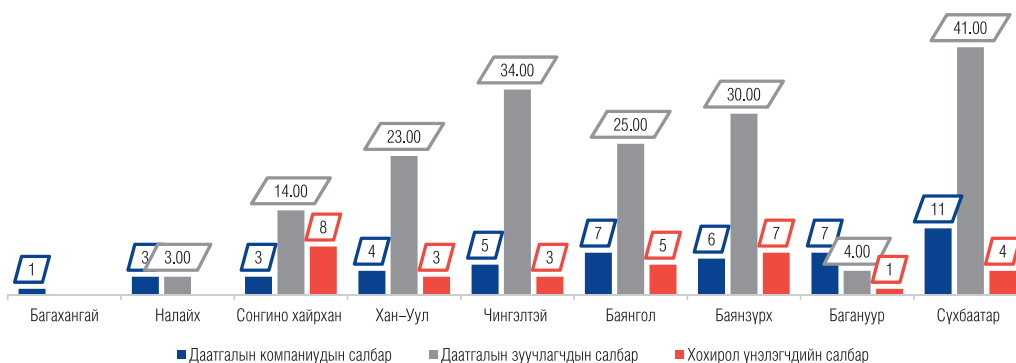

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант хугацаанд Улаанбаатар хотод нийт даатгалын компанийн 47, даатгалын зуучлагчийн 174, хохирол үнэлэгчийн 31 салбар бүртгэгдсэн байна. Эдгээрийг дүүргээр ангилан үзвэл салбар нэгжийн 92 хувь нь төвийн 6 дүүрэгт

төвлөрсөн байна. Түүнчлэн даатгалын компанийн төлөөлөгчийн газар 12 байгаагаас БНСУ болон БНХАУ-д тус тус нэг төлөөлөгчийн газар үйл ажиллагаа явуулж байна.

Зураг 50: Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбаруудын байршил /дүүргээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ШИГГЭЭ 2.

“ҮНДЭСНИЙ ДАВХАР ДААТГАЛ”-ЫН КОМПАНИТАЙ БОЛЛОО

“Үндэсний давхар даатгал” ХК нь анх 2014 онд “Хөдөө аж ахуйн давхар даатгал” ХК нэртэйгээр байгуулагдаж, Санхүүгийн зохицуулах хорооноос 2015 оны 01 дүгээр сард давхар даатгалын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл авсан билээ. Тус давхар даатгалын компани нь малын индексжүүлсэн даатгал болон газар тариалангийн даатгалын үйл ажиллагаа эрхэлдэг компани юм.

“Хөдөө аж ахуйн давхар даатгал” ХК нь оноосон нэрээ “Үндэсний давхар даатгал” ХК болгон өөрчлөх тухай хүсэлтээ Хороонд албан ёсоор ирүүлснийг Хорооны 2015 оны 407 дугаар тогтоолоор баталсан “Даатгалын болон даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл, бүртгэлийн журам”-ын 5.3.2-т заасныг үндэслэн тус компанийн оноосон нэрийг “Үндэсний давхар даатгал” ХК болгон өөрчлөх хүсэлтийг Хорооны хуралдаанаар хэлэлцэн зөвшөөрөв.

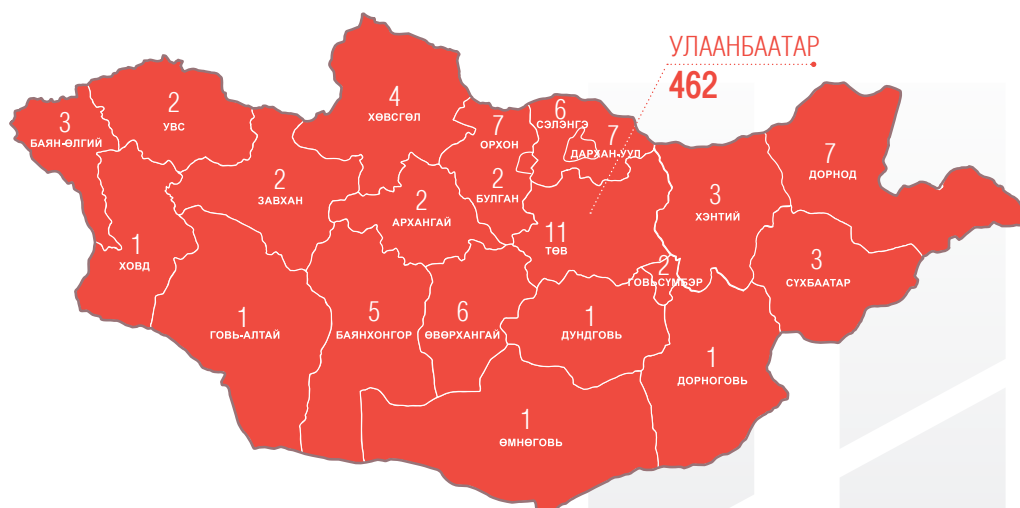
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

3.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Нийт банк бус санхүүгийн байгууллагуудын дийлэнх хувь нь Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж байгаа ба Монгол Улсын 21 аймагт бүгдэд нь банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байна. Улаанбаатар хотын хэмжээнд 462 банк бус санхүүгийн байгууллага

үйл ажиллагаа явуулж байгаа бол орон нутгийн хэмжээнд нийт 77 байгууллага иргэдэд банк бус санхүүгийн үйлчилгээг хүргэж байна. Дараах зурагт банк бус санхүүгийн байгууллагуудын байршлын тархалтыг Монгол Улсын газрын зурагт харууллаа.

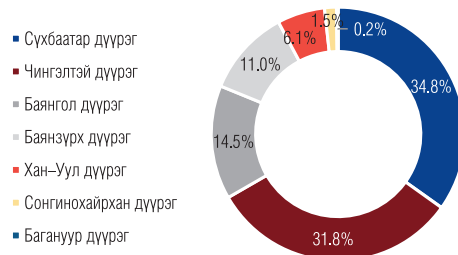
Зураг 51: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт /газар зүйн байршлаар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Улаанбаатарт үйл ажиллагаагаа явуулж буй 462 банк бус санхүүгийн байгууллагын 34.8 хувь нь Сүхбаатар дүүрэгт, 31.8 хувь нь Чингэлтэй дүүрэгт, 14.5 хувь нь Баянгол дүүрэгт, 11.0 хувь нь Баянзүрх дүүрэгт, 6.1 хувь нь Хан-Уул дүүрэгт, 1.5 хувь нь Сонгино хайрхан дүүрэгт, 0.2 хувь нь Багануур дүүрэгт тус тус үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Зураг 52: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт /дүүргээр/

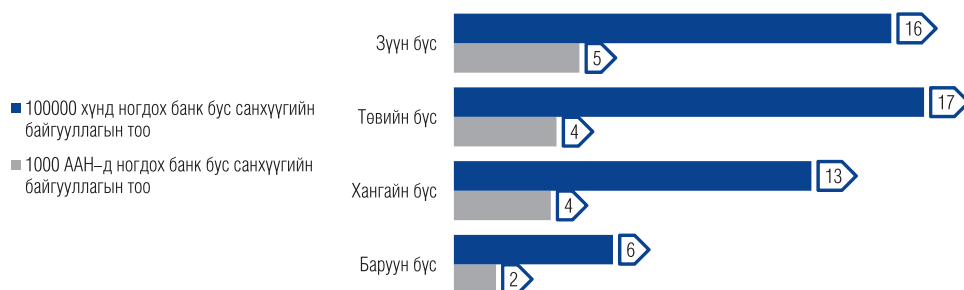

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, газарзүйн байршлаар: Монгол Улсын хэмжээнд 18-64 насны 100,000 иргэнд 37 банк бус санхүүгийн байгууллага, 1000 аж ахуй нэгжид 17 банк бус санхүүгийн байгууллага ногдож байна. Харин орон нутгийн хэмжээнд уг харьцаанууд нь

13, 3 байгаа бөгөөд бүс нутгийн хувьд Төвийн бүс 100,000 иргэнд 17, Зүүн бүс 1000 аж ахуй нэгжид 5 банк бус санхүүгийн байгууллага ногдож байгаагаар банк бус санхүүгийн байгууллагын хүртээмжээр тус тус тэргүүлж байна.

Зураг 53: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж /бүсээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Улаанбаатар хотын хэмжээнд 18-64 насны 100,000 хүн ногдох банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо 66, 1000 аж ахуй нэгжид ногдох банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо 5 байна.

Дүүргээр нь авч үзвэл энэхүү үзүүлэлтүүдээр Чингэлтэй болон Сүхбаатар дүүргүүд тэргүүлж байна.

Зураг 54: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж /дүүргээр/

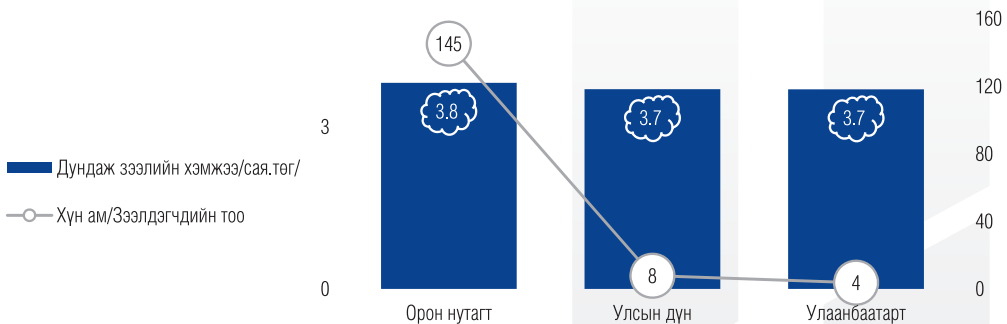
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зээлийн үйлчилгээний тархалт: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэж зээлдэгчдийн тоо өмнөх оны мөн үеэс 1.9 дахин нэмэгдэж 263.9 мянгад хүрлээ. Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам буюу 18–64 насны хүн амын тоог зээлдэгчдийн тоонд харьцуулсан дүн 8 байна. Өөрөөр хэлбэл улсын хэмжээнд 18–64 насны 8 хүн тутмын нэг нь банк бус санхүүгийн байгууллагын зээлийн үйлчилгээг хүртэж байна. Харин орон нутагт уг харьцаа 145, Улаанбаатар хотын хэмжээнд 4 байна.

Банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан иргэдийн тоо нэмэгдсэн нь санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэж буйг илэрхийлж

байгаа хэдий ч энэ нь нөгөө талаасаа иргэдийн өрийн дарамтыг нэмэгдүүлэх эрсдэлтэйг харуулдаг. Тийм учраас бид нэг зээлдэгчид ногдох зээлийн хэмжээг зайлшгүй харах шаардлагатай юм. Тайлант улиралд Монгол Улсын хэмжээнд банк бус санхүүгийн байгууллагаас нэг зээлдэгч дунджаар 3.7 сая төгрөгийн зээл авсан бол орон нутагт энэхүү үзүүлэлт 3.8 сая төгрөг, Улаанбаатар хотын хувьд улсын дундажтай ижил буюу 3.7 сая төгрөгийн зээлтэй байна байна. Харин уг үзүүлэлт өмнөх оны мөн үед 5.1 сая төгрөг байсан ба 2019 оны 1 дүгээр улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан нэг зээлдэгчид ногдох зээлийн дундаж хэмжээ 1.4 дахин буурсан байна.

Зураг 55: ББСБ-уудын зээлийн дундаж хэмжээ ба 18–64 насны хүн ам болон зээлдэгчдийн тооны харьцаа, байршлаар /сая төгрөгөөр/

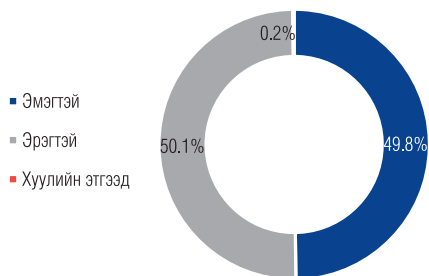

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

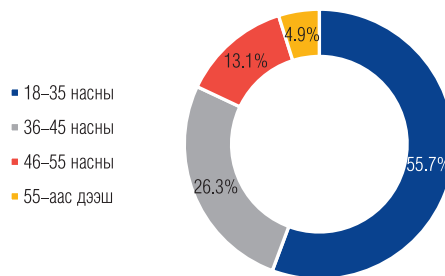
Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж хүн амын үзүүлэлтээр: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт харилцагчдын 49.8 хувь нь эмэгтэй, 50.1 хувь нь эрэгтэй байна. Нийт

зээлдэгчдийн 55.7 хувь нь 18–35 насны, 26.3 хувь нь 36–45 насны, 13.1 хувь нь 46–55 насны, үлдсэн буюу 4.9 хувь нь 55–аас дээш насны хүмүүс байна.

Зураг 56: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын харилцагчид /хүйсээр/

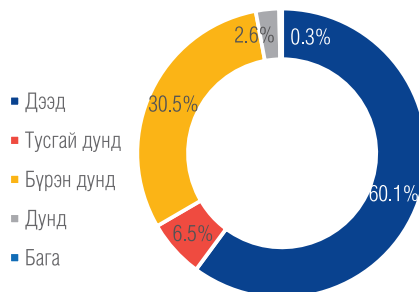
Зураг 57: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид /насны бүлгээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Дээд боловсролтой иргэд бусад бүлэгтэй харьцуулахад банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас илүү зээл авч байна. Тухайлбал 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан иргэдийн 60.1 хувь нь дээд боловсролтой, 6.5 хувь нь тусгай дунд боловсролтой, 30.5 хувь нь бүрэн дунд боловсролтой, 2.6 хувь нь дунд түвшний боловсролтой, 0.3 хувь нь бага боловсролтой иргэд байна.

Зураг 58: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид /боловсролын бүлгээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

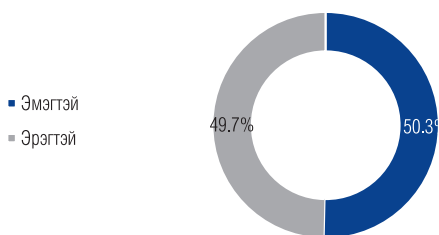
Дижитал санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмж: Технологид суурилсан дижитал санхүүгийн үйлчилгээ нь сүүлийн жилүүдэд дэлхийн санхүүгийн салбарыг хурдтайгаар өөрчилж байгаа бөгөөд энэхүү хөгжлийг даган банк бус санхүүгийн байгууллагууд ч дижитал санхүүгийн үйлчилгээг хэрэглэгчдэд хүргэж эхлээд байна.

Гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээ нь бага дүнтэй, богино хугацаатай зээлийг түргэн шуурхай шийдэж өгдөг онцлогтой ба эдгээр байгууллагын хэрэглэгчдийн авсан зээл салбарын зээлийн нийт үлдэгдлийн 6.0 хувьтай тэнцүү байна. Харин гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг авсан нэг иргэнд ногдох зээлийн дүн 373.7 мянга байна.

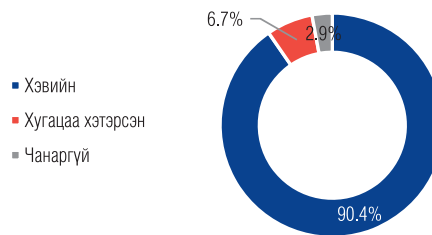
2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар улсын хэмжээнд 4 банк бус санхүүгийн байгууллага технологид буюу гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг хэрэглэгчдэд хүргэж байгаа ба нийт зээлдэгчдийн 59.3 хувь нь уг үйлчилгээг хүртэж байна.

Дижитал санхүүгийн үйлчилгээг хэрэглэгчдэд хүйсийн ялгаа байхгүй буюу нийт хэрэглэгчдийн 50.3 хувь нь эмэгтэй, 49.7 хувь нь эрэгтэй байна. Харин зээлийн чанараар нь ангилан харвал нийт зээлдэгчдийн 90.4 хувь нь хэвийн, 6.7 хувь нь хугацаа хэтэрсэн, 2.9 хувь нь чанаргүй зээлдэгчид байна.

Зураг 59. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /хүйсээр/

Зураг 60. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /зээлийн чанараар/

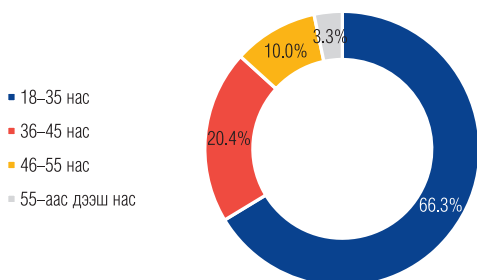

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

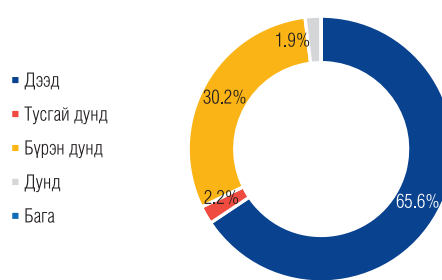
18–35 насны иргэд дижитал санхүүгийн үйлчилгээг бусад бүлгээс илүү хэрэглэж байна. Тухайлбал 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг хэрэглэгчдийн 66.3 хувь нь 18–35 нас, 20.4 хувь

нь 36–45 нас, 10.0 хувь нь 46–55 нас, харин үлдсэн 3.3 хувь нь 55–аас дээш насны иргэд байна. Харин нийт зээлдэгчдийн 65.6 хувь нь дээд боловсролтой, 30.2 хувь нь бүрэн дунд, 2.2 хувь нь тусгай дунд боловсролтой байна.

Зураг 61. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /насны ангиллаар/

Зураг 62. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /боловсролын түвшнээр/

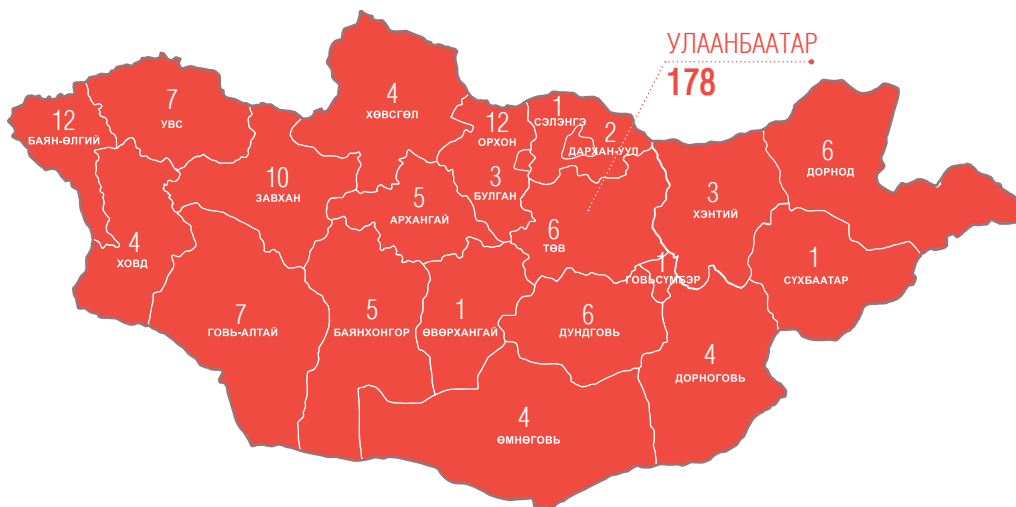
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

3.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын хүртээмж, газарзүйн байршлаар: Тайлант улиралд нийт тусгай зөвшөөрөлтэй хадгаламж, зээлийн хоршоодын 178 ХЗХ нь нийслэл Улаанбаатар хотод, 104 ХЗХ нь хөдөө, орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байна. Газарзүйн байршлаар

харвал, 21 аймагт бүгдэд нь ХЗХ үйл ажиллагаа явуулж байгаа ба баруун бүсэд харьяалагдах хадгаламж, зээлийн хоршоод 2018 оны 1 дүгээр улиралд 36 байсан бол тайлант улиралд 4 ХЗХ нэмэгдэж 40 болсон байна.

Зураг 63: ХЗХ-дын тархалт /газарзүйн байршлаар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нийт хөдөө орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй ХЗХ-дын 38.5 хувь нь баруун бүсэд, 28.8 хувь

нь хангайн бүсэд, 23.1 хувь нь төвийн бүсэд, 9.6 хувь нь зүүн бүсэд байршиж байна.

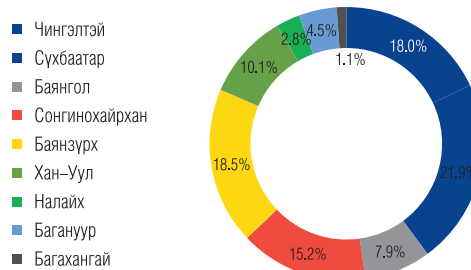
Хүснэгт 8: ХЗХ-дын тархалт /бүсээр/

Байршил	2018.I		2019.I		Өөрчлөлт	
	ХЗХ-ны тоо	ХЗХ-ны тоо	Дүн	Хувь	Дүн	Хувь
Баруун бүс	36	40	4	11.1%		
Зүүн бүс	13	10	-3	-23.1%		
Хангайн бүс	29	30	1	3.4%		
Төвийн бүс	24	24	-	-		
Төвийн дүүрэг	171	163	-8	-4.7%		
Алслагдмал дүүрэг	15	15	-	-		

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Харин Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж буй 178 ХЗХ-ны 21.9 хувь нь Сүхбаатар дүүрэгт, 18.0 хувь нь Чингэлтэй дүүрэгт, 7.9 хувь нь Баянгол дүүрэгт, 18.5 хувь нь Баянзүрх дүүрэгт, 10.1 хувь нь Хан-Уул дүүрэгт, 15.2 хувь нь Сонгинохайрхан дүүрэгт, 4.5 хувь нь Багануур дүүрэгт, 2.8 хувь нь Налайх дүүрэгт, 1.1 хувь нь Багахангай дүүрэгт тус тус байршиж байна.

Зураг 64: ХЗХ-дын тархалт /дүүргээр/

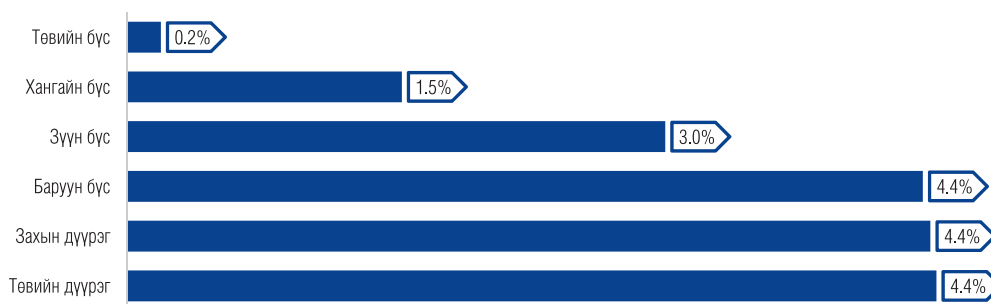
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршооны гишүүдийг 18–64 насны хүн амд харьцуулан тооцсон хүртээмжийн үзүүлэлт нь тайлант улиралд улсын хэмжээнд 3.2 хувь, хөдөө орон нутагт 2.2 хувь, Улаанбаатар хотод 4.4 хувь байна. Энэхүү үзүүлэлтийг

газарзүйн байршлаар харвал, Улаанбаатар хотын төвийн болон захын дүүргүүд болон Баруун бүсэд ижил хамгийн өндөр буюу 4.4 хувьтай байна. Харин төвийн бүсэд хамгийн бага буюу 0.2 хувьтай байна.

Зураг 65: 18–64 насны хүн амын тоонд нийт гишүүдийн эзлэх хувь /бүсээр/

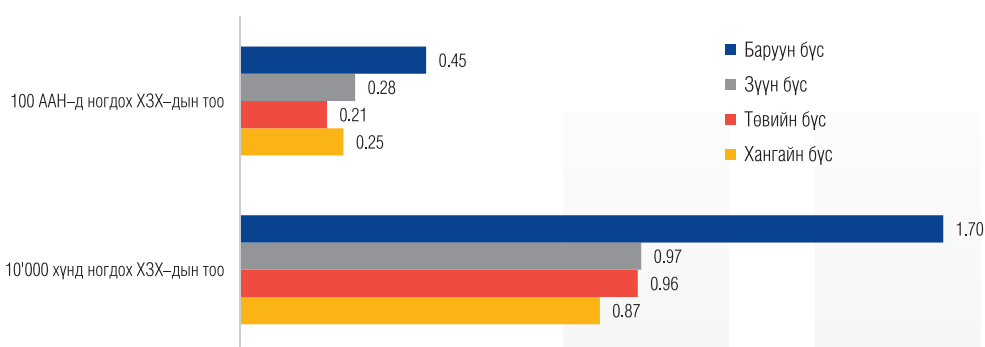

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоод иргэн, аж ахуйн нэгжид санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлж ажиллах нь хүртээмжийн нэг чухал үзүүлэлт бөгөөд үүнийг 18–64 насны 10,000 хүнд ногдох, 100 ААН–д ногдох ХЗХ–ны тоогоор илэрхийлж болно. Монгол Улсын хэмжээнд 18–64 насны 10,000 хүнд 1.5

ХЗХ, 100 ААН–д 0.2 ХЗХ ногдож байна. Харин орон нутгийн хэмжээнд уг харьцаанууд нь 1.1, 0.3 байгаа бөгөөд хөдөө орон нутгийн 4 бүсийн хувьд баруун бүс 10,000 хүнд 1.7, 100 ААН–д 0.4 ХЗХ ногдож хүртээмжээр тэргүүлж байна.

Зураг 66: 100 ААН болон 10000 хүнд ногдох ХЗХ–ны тоо /бүсээр/

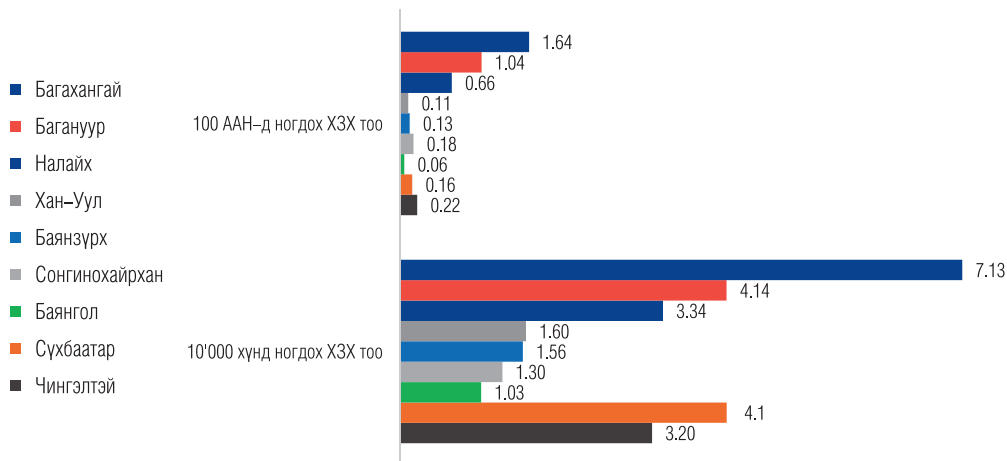

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

100 ААН–д ногдох ХЗХ–ны тооны үзүүлэлтээр Багахангай дүүрэг 1.6, Багануур дүүрэг 1.0 буюу бусад дүүргийн үзүүлэлтээс хамгийн өндөр дүнтэй байгаа бол Баянгол, Хан–Уул болон Баянзүрх дүүргүүд хамгийн бага үзүүлэлттэй байна. Харин 18–64 насны 10,000 хүнд ногдох

ХЗХ–ны тоогоор Багахангай дүүрэг 7.1, Сүхбаатар болон Багануур дүүрэг 4.1 дүнгээр хамгийн өндөр байгаа бол Баянгол дүүрэг мөн адил хамгийн бага үзүүлэлттэй байна. Энэхүү үзүүлэлтүүдээр Багахангай болон Багануур дүүргүүд тэргүүлж байна.

Зураг 67: 100 ААН болон 10000 хүнд ногдох ХЗХ-ны тоо /дүүргээр/

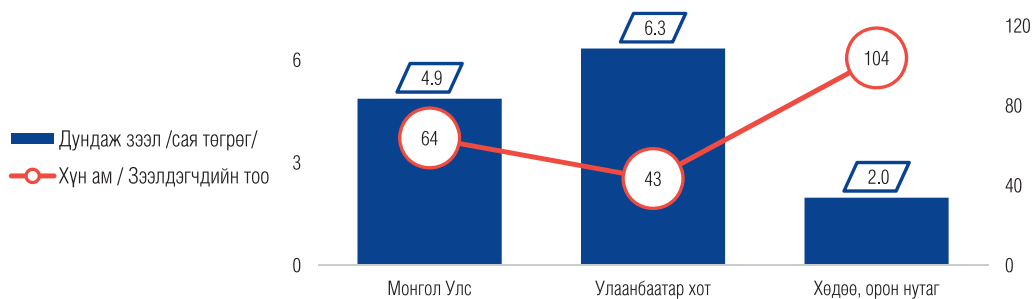

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зээлийн үйлчилгээний хүртээмж: ХЗХ-дын зээлийн үйлчилгээний хүртээмжийг 18–64 насны хүн амын тоог зээлдэгчдийн тоонд харьцуулсан дүнгээр тооцоход тайлант улиралд 64 байна. Энэ нь улсын хэмжээнд 18–64 насны 64 хүн тутмын нэг нь ХЗХ-нд гишүүнчлэлтэй, зээлийн үйлчилгээг хүртэж байна гэсэн үг. Харин хөдөө, орон нутаг

уг харьцаа 104 байгаа бол Улаанбаатар хотын хэмжээнд 43 байна. Улаанбаатар хотын хэмжээнд ХЗХ-ноос зээл авсан нэг зээлдэгч гишүүн дунджаар 6.3 сая төгрөгийн зээлтэй байгаа бол хөдөө орон нутагт энэ дүн бага буюу 2.0 сая төгрөг байна.

Зураг 68: ХЗХ-дын зээлийн үйлчилгээний хүртээмж /байршлаар/

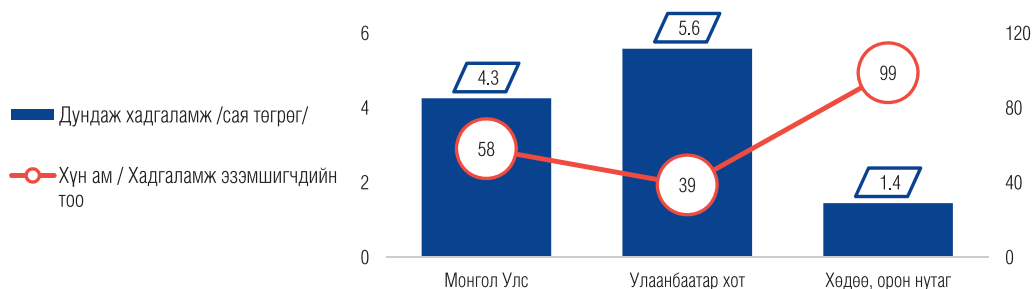

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламжийн үйлчилгээний хүртээмж: ХЗХ-дын хадгаламжийн үйлчилгээний хүртээмжийг 18–64 насны хүн амын тоог хадгаламж эзэмшигчдийн тоонд харьцуулан тооцоход тайлант улиралд 58 байна. Энэ нь улсын хэмжээнд 18–64 насны 58 хүн тутмын нэг нь ХЗХ-нд гишүүнчлэлтэй, хадгаламжийн үйлчилгээг хүртэж байна гэсэн үг.

Улаанбаатар хотын хэмжээнд уг харьцаа 39 байгаа бол хөдөө, орон нутагт 99 байна. Улаанбаатар хотын хэмжээнд ХЗХ-нд хадгаламжтай нэг хадгаламж эзэмшигч гишүүн дунджаар 5.6 сая төгрөгийн хадгаламжтай байгаа бол хөдөө орон нутагт энэ дүн бага буюу 1.4 сая төгрөг байна.

Зураг 69: ХЗХ-дын хадгаламжийн үйлчилгээний хүртээмж /байршлаар/

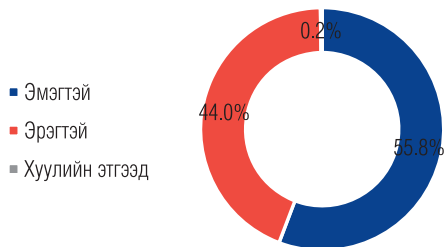

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

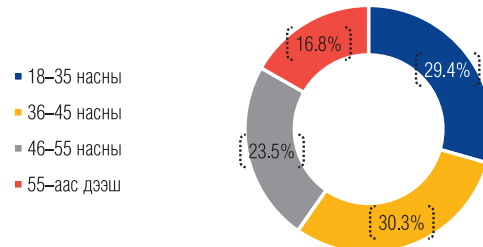
ХЗХ-дын гишүүдийн хүртээмж: ХЗХ-дын нийт гишүүдийн 55.8 хувь нь эмэгтэй, 44.0 хувь нь эрэгтэй байгаа ба үлдсэн 0.2 хувь нь хуулийн этгээд байна. Нийт гишүүдийн 29.4 хувь нь 18–35

насны, 30.3 хувь нь 36–45 насны, 23.5 хувь нь 46–55 насны, үлдсэн буюу 16.8 хувь нь 55–аас дээш насны хүмүүс байна.

Зураг 70: ХЗХ-дын гишүүд /хүйсээр/

Зураг 71: ХЗХ-дын гишүүд /насны бүтцээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

3.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар 18 батлан даалт гаргасны дийлэнх нь буюу 15 нь Улаанбаатар хотод олгосон батлан даалт байсан

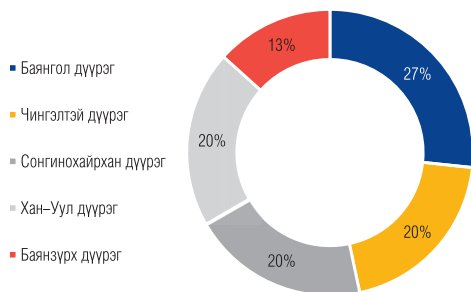
бол 1 нь Увс аймаг, 1 нь Орхон аймагт, 1 нь Сэлэнгэ аймагт тус тус гаргасан батлан даалт байна.

Зураг 72: Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, газар зүйн байршлаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 73: Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, дүүргээр

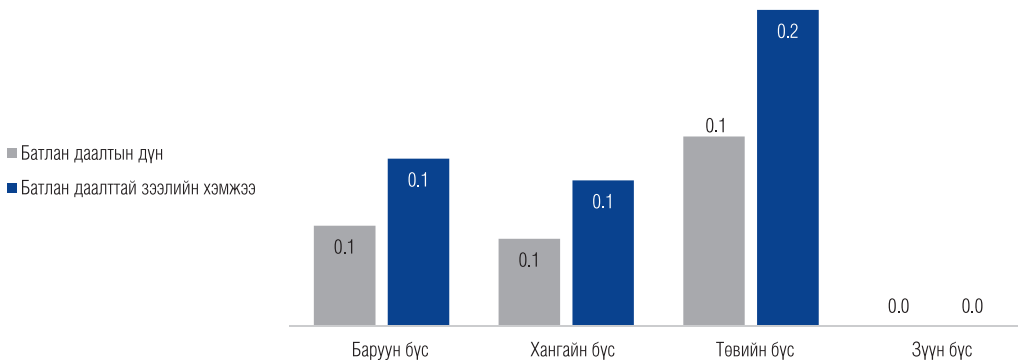
Тайлант улиралд Баянгол дүүрэгт хамгийн их буюу 4, Чингэлтэй, Сонгинохайрхан, Хан-Уул дүүргүүдэд тус тус 3, Баянзүрх дүүрэгт 2 батлан даалтыг гаргасан бол Сүхбаатар, Налайх, Багануур, Багахангай дүүргүүдэд батлан даалт гаргаагүй байна.

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Олгосон батлан даалтын дүнг газар зүйн байршлаар харахад төвийн бүсэд хамгийн их батлан даалт гарсан ба нийт 188.5 сая төгрөгийн

зээлд 113.1 сая төгрөгийн батлан даалт гаргасан байна. Харин зүүн бүсийн хувьд зээлийн батлан даалт олгоогүй байна.

Зураг 74: Олгосон батлан даалтын хэмжээ, бүсээр /тэрбум төгрөг/

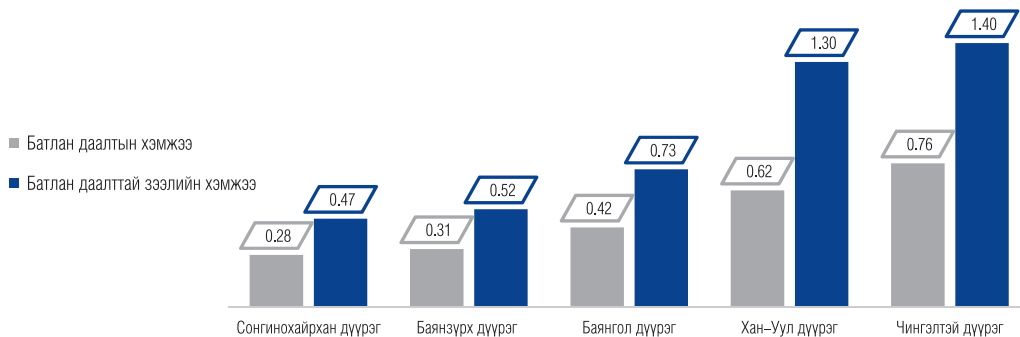

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Улаанбаатар хотын хувьд батлан даалт олгосон дүүргүүдээс Чингэлтэй дүүрэгт хамгийн өндөр буюу 1.4 тэрбум төгрөгийн зээлд 0.8 тэрбум төгрөгийн батлан даалт гарсан бол

Сонгинохайрхан дүүрэгт хамгийн бага буюу 520 сая төгрөгийн зээлд 309.2 сая төгрөгийн батлан даалт гаргасан байна.

Зураг 75: Олгосон батлан даалтын хэмжээ, дүүргээр /тэрбум төгрөг/

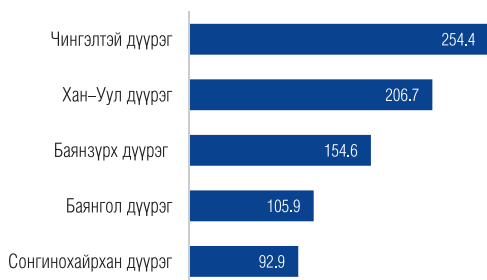

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

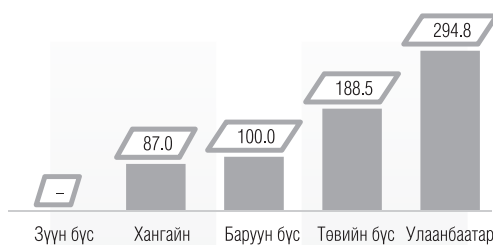
Нэг батлан даалтад ногдох дүнгээр Улаанбаатар хотын хувьд Чингэлтэй дүүрэг хамгийн өндөр буюу 254.4 сая байгаа бол Сонгинохайрхан дүүрэгт хамгийн бага буюу 92.9 сая төгрөг байна. Харин бүс нутгаар үзвэл Хангайн бүс нэг батлан

даалтад олгосон дүнгээр хамгийн бага буюу 70.8 сая төгрөг байна. Харин уг үзүүлэлт Төвийн бүсэд хамгийн өндөр дүнтэй байгаа буюу нэг батлан даалтын дундаж дүн 200.5 сая төгрөг байна.

Зураг 76: Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, дүүргээр

Зураг 77: Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, бүсээр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

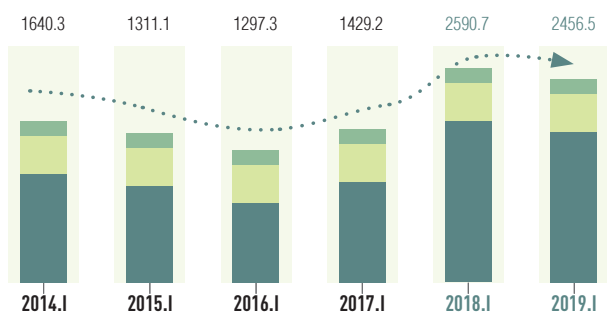
НИЙТ АРИЛЖААНЫ ГҮЙЛГЭЭНИЙ ДҮН

49.3 ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ҮҮНЭЭС:

ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ /тэрбум төгрөг/

TOP 20 ИНДЕКС

2018.I 21,021.8 нэгж

2019.I 20,826.1 нэгж

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧДЫН АРИЛЖААНД ЭЗЛЭХ ХУВЬ

МОНГОЛЫН ХӨРӨНГИЙН БИРЖ
15.3 ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ДОТООДЫН ИРГЭН
35.95%

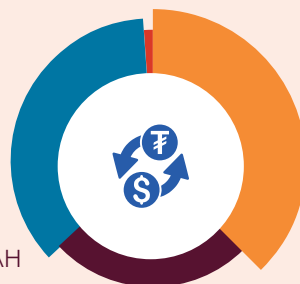
ГАДААДЫН ИРГЭН

0.9%

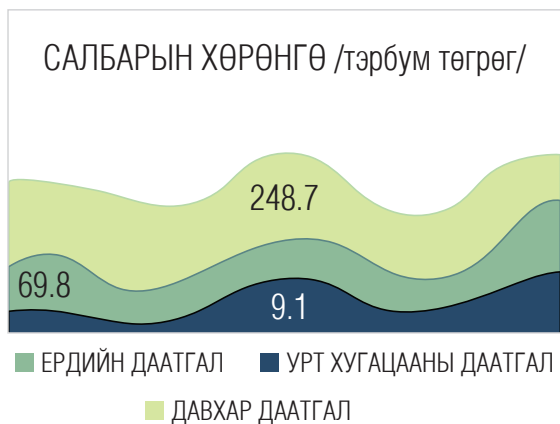
ГАДААДЫН ААН

37.7%

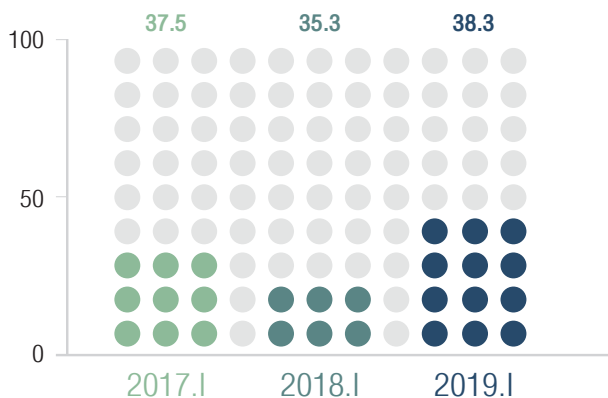
ДОТООДЫН ААН
25.5%

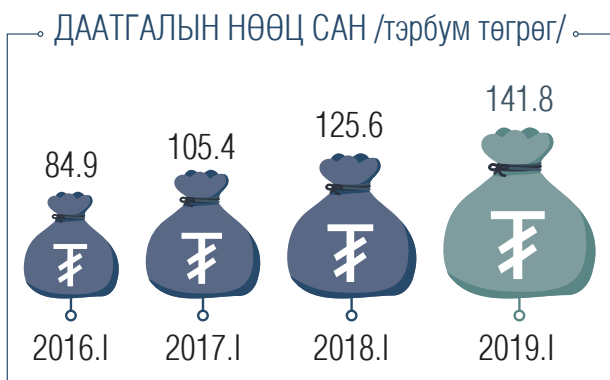
ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

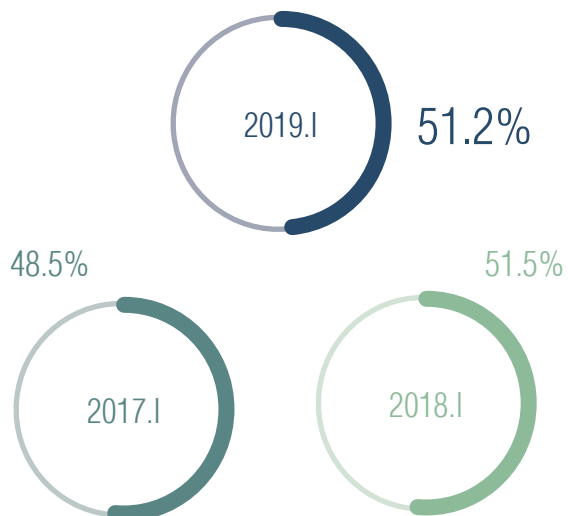
НИЙТ ХУРААМЖИЙН ОРЛОГО /тэрбум төгрөг/

Даатгалын салбарын нийт хураамжийн орлого **8.5%**-аар өсөв

ХОХИРОЛ НӨХӨЛТИЙН ХАРЬЦАА

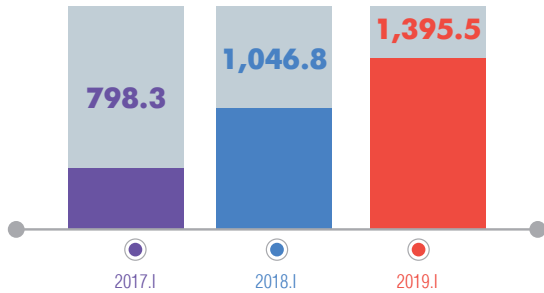
- ▶ Ердийн даатгалын компани 15
- ▶ Урт хугацааны даатгалын компани 1
- ▶ Давхар даатгалын компани 2
- ▶ Даатгалын зуучлагч компани 50
- ▶ Даатгалын хохирол үнэлэгч компани 26
- ▶ Даатгалын төлөөлөгч 2448

БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

НИЙТ ХӨРӨНГӨ /тэрбум төгрөг/

33.3
ХУВИЙН ӨСӨЛТ

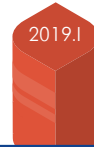
4.1%

3.4%

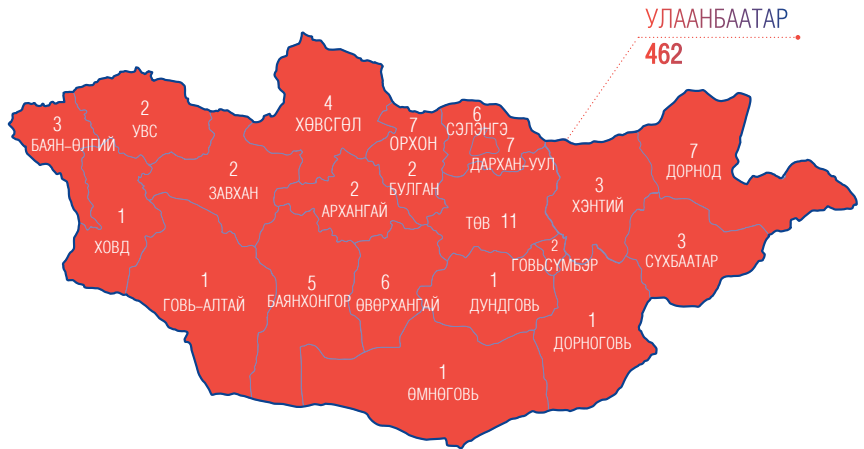
3.4%

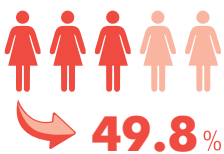
ЗЭЭЛИЙН ЖИГНЭСЭН ДУНДАЖ САРЫН ХҮҮ

3.4%

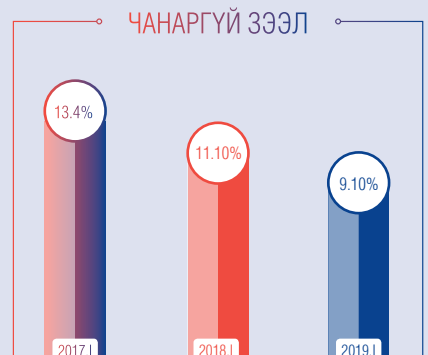
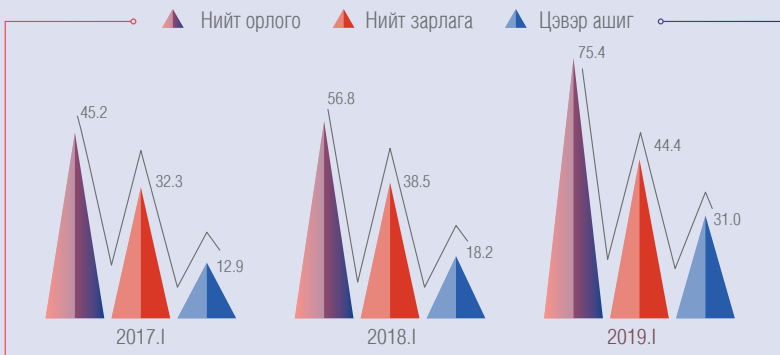
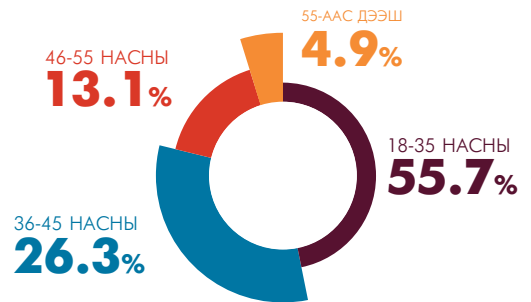
БОЛЛОО

ББСБ-УУДЫН ХАРИЛЦАГЧИД

ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД

ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

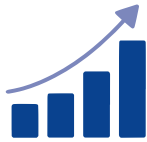
2018.1

2019.1

160.8
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ХӨРӨНГИЙН ӨСӨЛТ
31.7%

211.7
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

40.8%

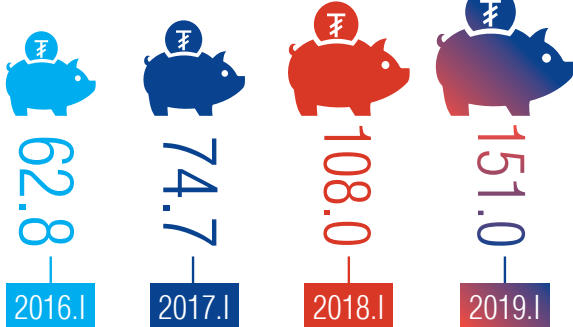
2018.1

НИЙТ ОРЛОГЫН ӨСӨЛТ

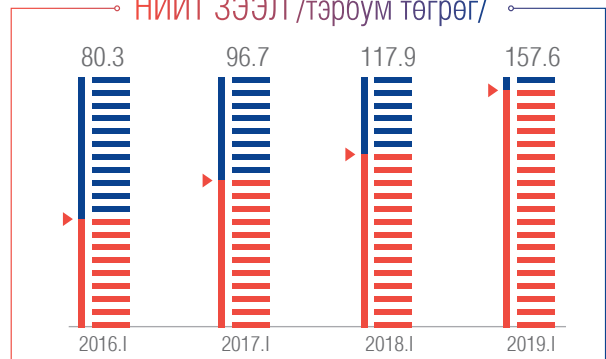
29.3%

2019.1

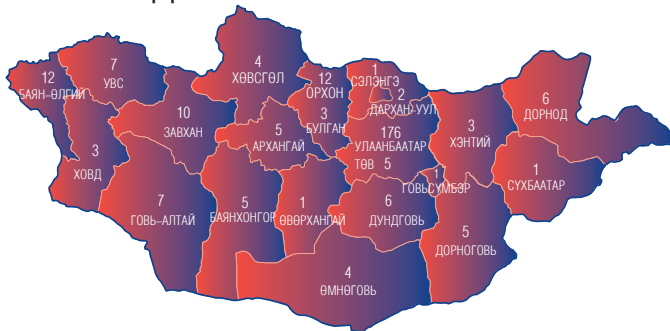
НИЙТ ХАДГАЛАМЖ /тэрбум төгрөг/

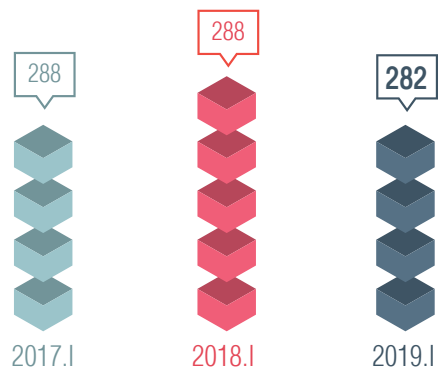
НИЙТ ЗЭЭЛ /тэрбум төгрөг/

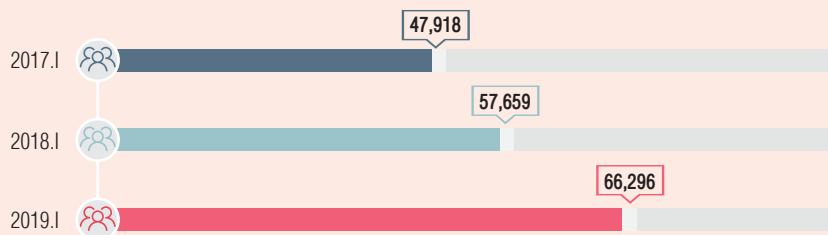
УЛААНБААТАР ХОТОД **178** ХЗХ
ХӨДӨӨ ОРОН НУТАГТ **104** ХЗХ

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын тоо

НИЙТ
ГИШҮҮДИЙН
ТОО

2500

2000

1500

1000

500

0

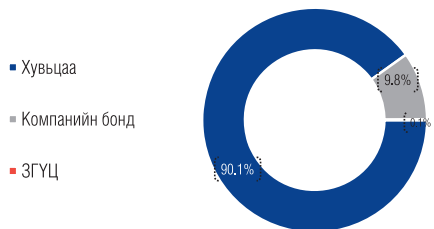
4

БҮТЭЭГДЭХҮҮН,
ҮЙЛЧИЛГЭЭ

4.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар нийт 49.3 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий арилжаа хийгдсэн. Нийт арилжааны үнийн дүнг бүтцээр нь авч үзвэл хувьцааны арилжаа 90.1 хувь, ЗГҮЦ-ны хоёрдогч зах зээлийн арилжаа 9.8 хувь, компанийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийн арилжаа 0.1 хувийг тус тус бүрдүүлж байна.

Зураг 78: Нийт арилжааны бүтэц /бүтээгдэхүүнээр/

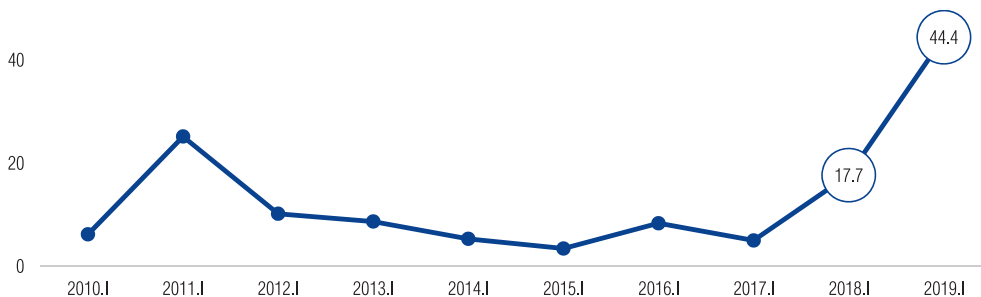

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хувьцааны арилжаа: Тайлант улиралд МХБ болон МҮЦБ – зэр дамжуулан нийт 44.4 тэрбум төгрөгийн хувьцааны арилжаа хийгдсэн бөгөөд

энэ нь өмнөх оны мөн үеийн дүнгээс 26.7 тэрбум төгрөгөөр өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зураг 79: Хувьцааны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

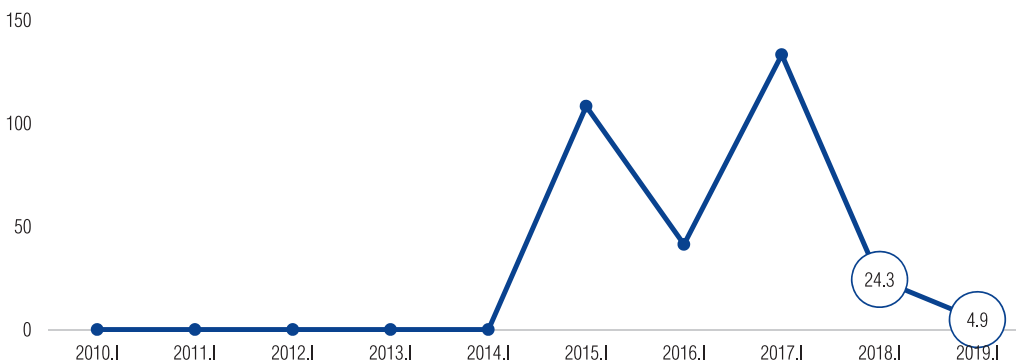

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ЗГҮЦ-ны арилжаа: Тайлант хугацаанд ЗГҮЦ-ны анхдагч зах зээлийн арилжаа явагдаагүй бол ЗГҮЦ-ны хоёрдогч зах зээлд 49.6 мянган ширхэг

үнэт цаасыг 4.9 тэрбум төгрөгөөр арилжсан бөгөөд энэ нь өмнөх оны мөн үеийн дүнтэй харьцуулахад 19.5 тэрбум төгрөгөөр буурсан үзүүлэлт юм.

Зураг 80: Засгийн газрын үнэт цаасны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

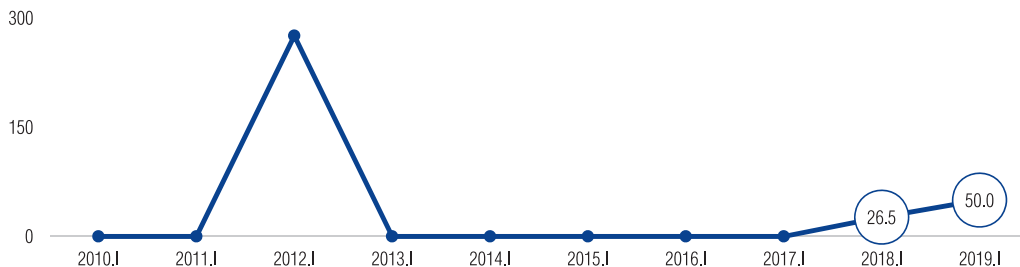

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа: Тайлант хугацаанд компанийн өрийн хэрэгслийн хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 5.0 мянган ширхэг

өрийн хэрэгслийг 50.0 сая төгрөгөөр тус тус арилжаалав.

Зураг 81: Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа /сая төгрөгөөр/

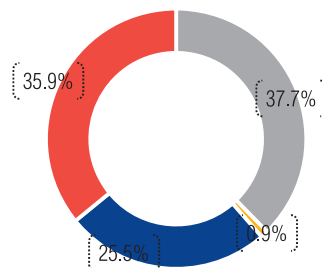
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хэмжээ: 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар хувьцааны, ЗГҮЦ-ны болон компанийн өрийн хэрэгслийн нийт арилжааны дүнг хөрөнгө оруулагчдын

эзлэх хувиар ангилан авч үзвэл дотоодын иргэн 35.9 хувь, дотоодын ААН 25.5 хувь, гадаадын иргэн 0.9 хувь, гадаадын ААН 37.7 хувийг тус тус бүрдүүлсэн байна.

Зураг 82: Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хувь

- Гадаадын ААН
- Гадаадын Иргэн
- Дотоодын ААН
- Дотоодын Иргэн

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хувьцаат компанийн мэдээлэл: Тайлант хугацаанд СЗХ-ны үнэт цаасны дэлгэрэнгүй бүртгэлд нийт 307 компани бүртгэлтэй байна. Харин арилжаа

эрхлэх байгууллагад 198, ҮЦТХТ-д 331 ХК тус тус бүртгэлтэй.

Хүснэгт 9: Үнэт цаас гаргагчийн өмчийн бүтэц

Үнэт цаас гаргагчийн өмчийн бүтэц	СЗХ	Арилжаа эрхлэх байгууллага	"ҮЦТХТ" ХХК
Төрийн өмчит	31	18	21
Төрийн өмчийн оролцоотой	19	10	23
Хувийн өмчит	257	170	287
Нийт	307	198	331

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

ХАА–н гаралтай бараа, түүхий эдийн арилжаа: 2013 оны 4 дүгээр сард биржээр дамжин зөвхөн нэг төрлийн түүхий эд буюу ямааны ноолуур арилжаалагддаг байсан бол 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар бараа бүтээгдэхүүний төрөл нэмэгдэж 8 төрлийн хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эд арилжаалагддаг болсон. Үүнд: ямааны ноолуур, хонины ноос, тэмээний ноос, завод ноос, бодын хөөвөр, мал бэлтгэл, хүнсний

буудай болон тосны ургамал зэрэг багтдаг. Завод ноос нь адуу болон үхрийн, хонины, ямааны, сарлагийн, тэмээний гэж 5 ангилагддаг бол бодын хөөвөр нь сарлагийн, адууны, үхрийн гэсэн 3 ангилалд хуваагддаг. Тайлант улиралд Хөдөө аж ахуйн биржээр нийт 33.1 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий ямааны ноолуур, хонины ноос, тэмээний ноос, завод ноос арилжаалагдсан бөгөөд нийт арилжааны бүтцийг дараах зурагт харуулав.

Зураг 83: Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

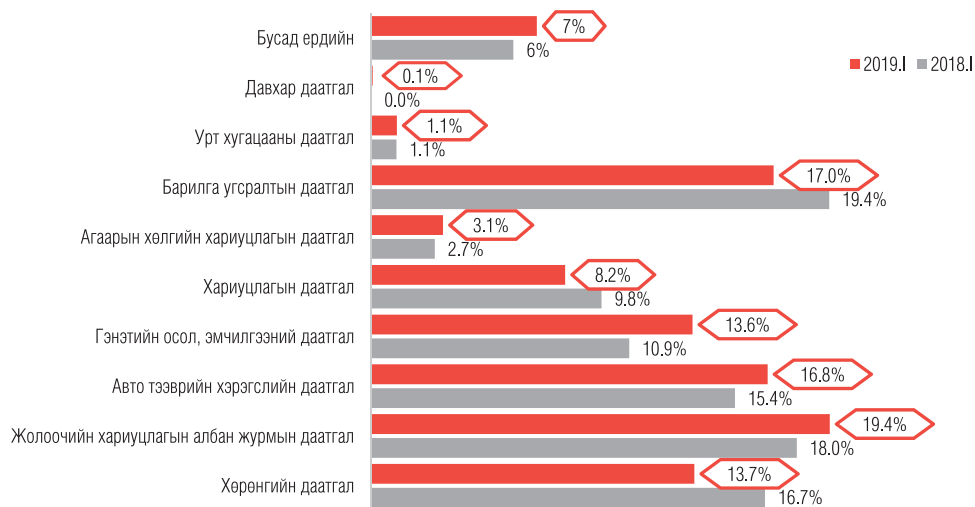
Даатгалын зах зээл дээр ердийн, урт хугацааны болон давхар даатгалын нийт 23 хэлбэрийн даатгалын бүтээгдэхүүн арилжаалагдаж байна. Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалаас бусад бүх хэлбэрийн даатгал нь сайн дурын үндсэн дээр хийгдэж байгаа билээ.

Тайлант хугацаанд даатгалын зах зээлийн хэмжээнд нийт 38.3 тэрбум төгрөгийн хураамжийн орлоготой ажилласнаас ердийн даатгал 37.9 тэрбум төгрөг буюу нийт хураамжийн орлогын 98.8 хувь, урт хугацааны даатгал 0.4 тэрбум төгрөг

буюу 1.1 хувь, давхар даатгал 0.03 тэрбум төгрөг буюу 0.1 хувийг бүрдүүлэв. Харин нийт нөхөн төлбөрийн зардалд ердийн даатгал 12.4 тэрбум төгрөг буюу 99 хувь, урт хугацааны даатгал 117 сая төгрөг буюу 0.9 хувийг, давхар даатгал 8.9 сая төгрөг буюу 0.1 хувийг эзэлж байна.

Даатгалын компанийн хураамжийн орлогын 60 гаруй хувийг хөрөнгийн даатгал, жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, авто тээврийн хэрэгслийн даатгал болон гэнэтийн осол, эмчилгээний даатгал бүрдүүлж байна.

Зураг 84: Даатгалын хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/

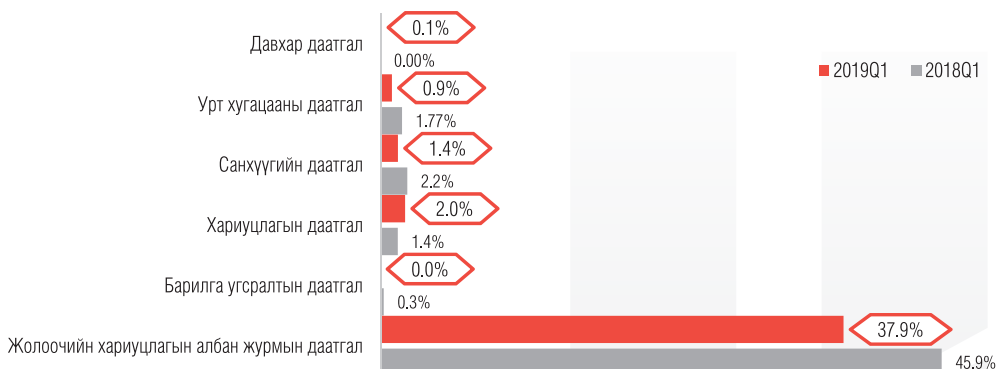

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Харин нийт нөхөн төлбөрийн зардлын бүтцийн хувьд жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, авто тээврийн хэрэгслийн даатгал, барилга угсралтын даатгал, гэнэтийн осол, эмчилгээний даатгалын бүтээгдэхүүнүүд нийт нөхөн төлбөрийн зардлын 80 гаруй хувийг бүрдүүллээ. Нийт хураамжийн орлогын бүтэц

болон нийт нөхөн төлбөрийн зардалд жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал хамгийн их хувийг эзэлж байна. Түүнчлэн тайлант улирал авто тээврийн хэрэгслийн даатгалын нөхөн төлбөрийн зардал нэмэгдсэн ба 2018 оны нэгдүгээр улиралд нийт нөхөн төлбөрийн зардлын 24.4 хувь байсан бол тайлант улиралд 31.3 хувь болж өсчээ.

Зураг 85: Даатгалын нөхөн төлбөрийн зардал /бүтээгдэхүүнээр/

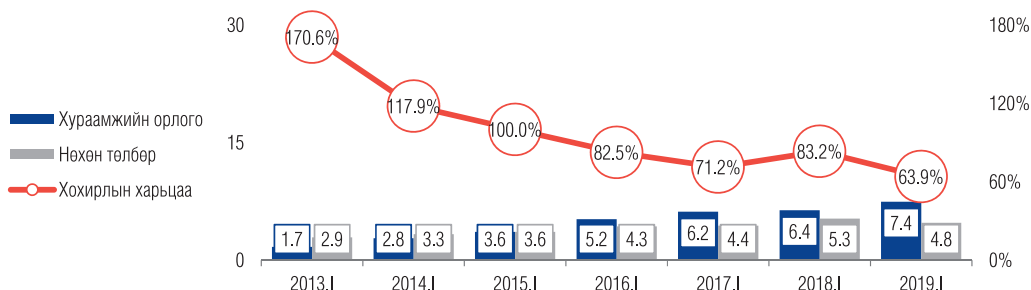

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Албан журмын даатгал: Манай улсад энэхүү даатгалын бүтээгдэхүүн 2012 оноос бий болсон бөгөөд албан журмын даатгалын нэг бүтээгдэхүүн

үйлчилгээ байгаа нь жолоочийн албан журмын хариуцлагын даатгал юм.

Зураг 86: Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, хураамж, нөхөн төлбөр /тэрбум төгрөг/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Жолоочийн хариуцлагын даатгалын хураамжийн орлого 2018 оны нэгдүгээр улиралд өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 3.1 хувийн өсөлтийг үзүүлж байсан бол тайлант улиралд 16.9 хувийн өсөлттэй байлаа. Улмаар жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын нийт хураамжийн орлого тайлант улиралд 7.4 тэрбум төгрөг болж, нийт даатгалын хураамжийн орлогын 19.4 хувийг эзэлж байна. Харин нөхөн төлбөрийн хувьд өнгөрсөн оны мөн үед 20.6 хувийн өсөлттэй байсан бол энэ оны тайлант улиралд 10.3 хувиар буурч, 4.8 тэрбум төгрөг байгаа нь салбарын нийт нөхөн төлбөрийн зардлын 37.9 хувийг бүрдүүлжээ. Сүүлийн гурван жилийн статистикийг үзэхэд жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын хураамжийн орлогын өсөлт бага зэрэг өсөх хандлагатай байгаа бол нөхөн төлбөрийн зардлын өсөлт сүүлийн нэг жилд бага зэрэг буурсан байна.

Тус даатгалын бүтээгдэхүүний нөхөн төлбөр болон хураамжийн орлогын харьцаа 2016 оноос эхлэн харьцангуй тогтворжих төлөвтэй байгаа ба сүүлийн 5 жилийн нэгдүгээр улирлын дунджийг авч үзвэл 80.2 хувь байгаа юм. Харин тайлант улиралд дунджаас харьцангуй доогуур 63.9 хувийн үзүүлэлттэй байлаа.

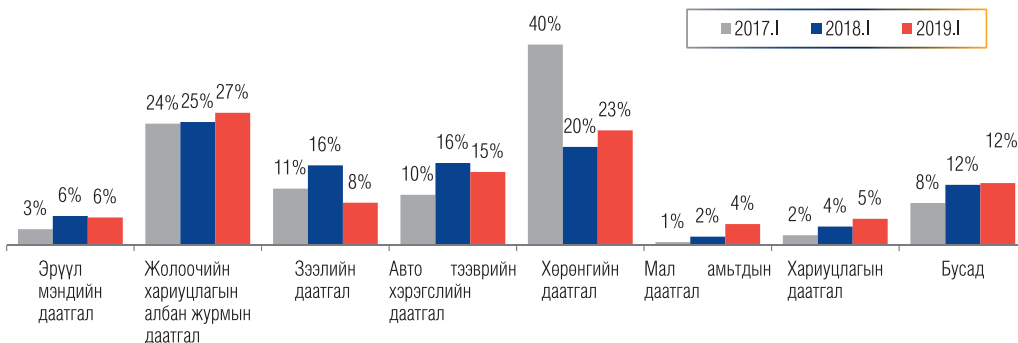
Даатгалын зуучлагчид: Тайлант улиралд

даатгалын зуучлагчид нийт 20.9 их наяд төгрөгийн үнэлгээ бүхий даатгалын бүтээгдэхүүнийг зуучилж, зуучилсан даатгалын хураамжийн орлогын дүн 10.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 7 хувиар өссөн үзүүлэлт байлаа. Харин даатгалын зуучлагчдын зуучлалын шимтгэлийн орлого өнгөрсөн оны мөн үед 1.7 тэрбум төгрөг байсан бол тайлант улиралд мөн үеэс 210.4 сая төгрөг буюу 12.4 хувиар өсөж 1.9 тэрбум төгрөгт хүрэв.

Сүүлийн 3 жилийн зуучилсан даатгалын хураамжийн орлого болон зуучлалын шимтгэлийн орлогыг даатгалын бүтээгдэхүүний зах зээлд эзлэх хувь хэмжээгээр харьцуулсан үзүүлэлтийг доорх графикт дүрсэллээ. Шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээ зах зээлд нэвтэрч, иновацийн шинэчлэлт хийгдсэнтэй холбоотойгоор даатгалын зах зээлийн бүтцэд 2010 оноос хойш нилээдгүй өөрчлөлт орсон. Тухайлбал 2010 онд хөрөнгийн даатгал зуучилсан даатгалын хураамжийн орлогын 60 орчим хувийг бүрдүүлж байсан бол 2019 оны нэгдүгээр улирлын байдлаар зах зээлийн 23 хувийг эзэлж байна. 2014 оноос хойш зах зээл дэх төвлөрөлт саарч, даатгалын бүтээгдэхүүн үйлчилгээний төрөлжилт бий болсноор даатгалын нэг бүтээгдэхүүний зах зээлд давамгайлах хандлага өөрчлөгдөх болсон.

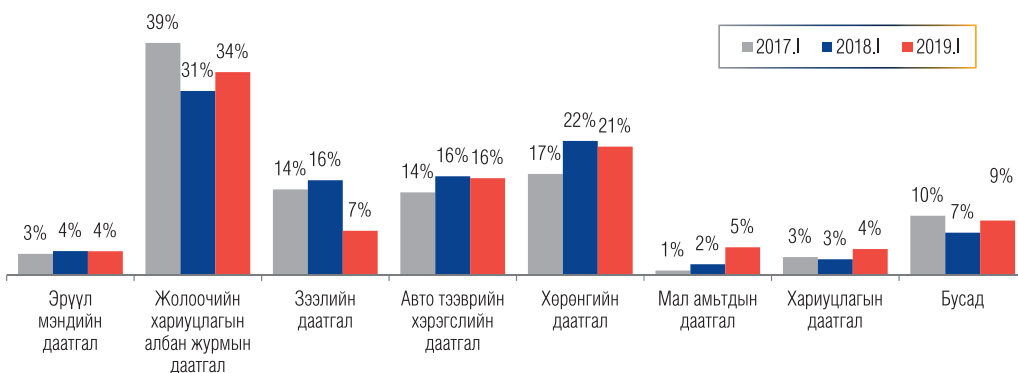

Зураг 87: Зуучилсан даатгалын нийт хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 88: Зуучлалын шимтгэлийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Даатгалын зуучлагчдын хувьд жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, хөрөнгийн даатгал, зээлийн даатгал, авто тээврийн хэрэгслийн даатгалын бүтээгдэхүүн нь нийт зуучилсан хураамжийн орлого болон зуучлалын шимтгэлийн орлогын дийлэнх хэсгийг бүрдүүлж байна.

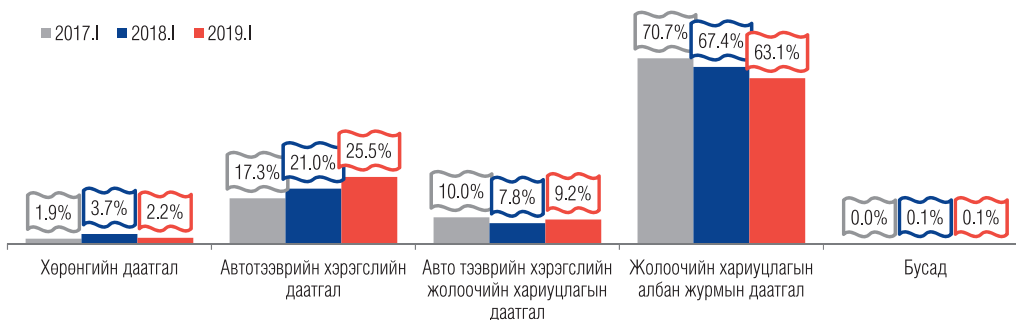
Харин сүүлийн жилүүдэд бусад даатгалын бүтээгдэхүүн, тэр дундаа гэнэтийн осол эмчилгээний даатгал, агаарын хөлгийн даатгалын зуучлалын зах зээлд эзлэх хувь өсөх төлөвтэй байна. Тухайлбал 2019 оны нэгдүгээр улиралд зуучилсан даатгалын хураамжийн орлогын 5.6 хувийг гэнэтийн осол эмчилгээний даатгал, 3.8 хувийг агаарын хөлгийн даатгал тус тус эзэлж

байна.

Даатгалын хохирол үнэлэгчид: Тайлант улиралд даатгалын хохирол үнэлэгч компаниуд нийт 6942 хохирлыг 5.3 тэрбум төгрөгөөр үнэлэв. Нийт хохирол үнэлгээний орлого өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 23.2 сая төгрөгөөр буюу 9.6 хувиар өсөж, 265.3 сая төгрөгт хүрэв.

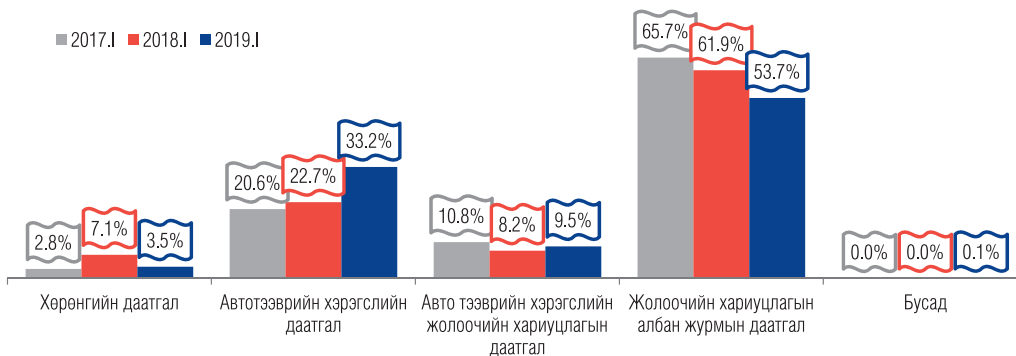
Тайлант улирлын даатгалын хохирол үнэлгээний орлогын бүтцийг авч үзвэл жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал 53.7 хувь, авто тээврийн хэрэгслийн даатгал 33.2 хувь, хөрөнгийн даатгал 3.5 хувь, авто тээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал 9.5 хувийг тус тус эзэлж байна.

Зураг 89: Даатгалын хохирлын тоо /бүтээгдэхүүнээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 90: Даатгалын хохирол үнэлгээний орлого /бүтээгдэхүүнээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ: Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд зааснаар Монгол Улсад үйл ажиллагаагаа явуулж буй банк бус санхүүгийн байгууллагууд зээл, төлбөрийн баталгаа гаргах, төлбөр тооцооны хэрэгсэл гаргах, цахим төлбөр тооцоо мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ, гадаад валютын арилжаа, итгэлцлийн үйлчилгээ, богино хугацаат санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх, хөрөнгө оруулалт санхүүгийн чиглэлээр мэдээлэл зөвлөгөө өгөх,

факторингийн үйлчилгээ, үл хөдлөх эд хөрөнгө барьцаалахтай холбоотой санхүүгийн зуучлалын үндсэн үйл ажиллагаа гэсэн үндсэн 10 үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхэлж байна. Эдгээрээс зээлийн үйл ажиллагааг нийт 493 банк бус санхүүгийн байгууллага, гадаад валютын арилжааг 155 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаагаар тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Зураг 91: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо /үйлчилгээний төрлөөр/

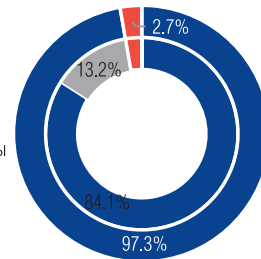

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний орлого: 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт орлого 75.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн бөгөөд нийт орлогын 97.3 хувийг үндсэн үйл ажиллагааны орлого буюу хүүгийн болон хүүгийн бус орлого бүрдүүлж байна. Үүнээс нийт орлогын 84.1 хувь буюу 63.4 тэрбум төгрөгийг хүүгийн орлого, 13.2 хувь нь буюу 9.9 тэрбум төгрөгийг хүүгийн бус орлого бүрдүүлж байна.

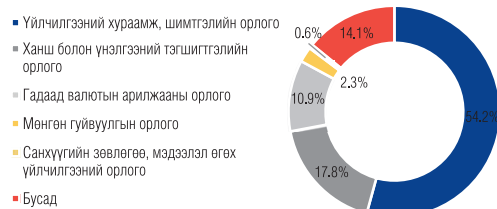
Зураг 92: ББСБ-ын салбарын нийт үйл ажиллагааны орлого /төрлөөр/

- Хүүгийн орлого
- Хүүгийн бус орлого
- Үндсэн бус үйл ажиллагааны орлого
- Үндсэн үйл ажиллагааны орлого

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 93: ББСБ-ын салбарын нийт хүүгийн бус орлого

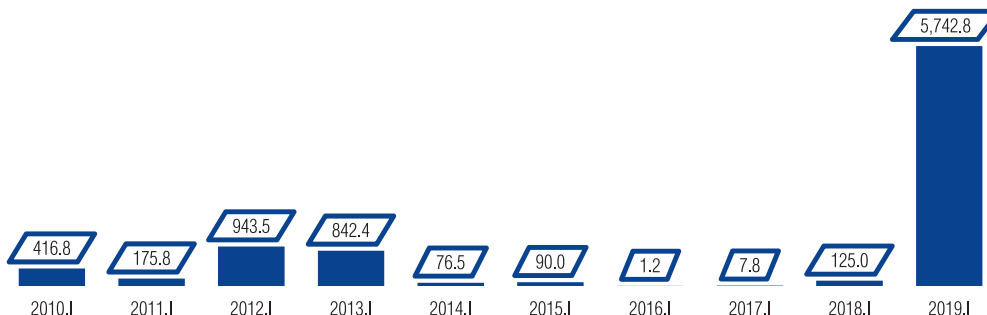
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хүүгийн бус орлогын 54.2 хувийг үйлчилгээний хураамж, шимтгэлийн орлого, 17.8 ханш болон үнэлгээний тэгшигтгэлийн орлого, 10.9 хувийг гадаад валютын арилжааны орлого, 2.3 хувийг мөнгөн гуйвуулгын орлого, 0.6 хувийг санхүүгийн зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх үйлчилгээний орлого, 14.1 хувийг бусад орлого тус тус бүрдүүлж байна.

Факторингийн үйлчилгээ: Өмнө дурдсанчлан банк бус санхүүгийн байгууллагуудын дийлэнх нь зөвхөн зээлийн үйлчилгээг эрхэлж орлогын ихэнх хувиа хүүгийн орлогоос олдог. Гэхдээ банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь нийт 10 төрлийн үйл ажиллагааг эрхлэх боломжтой байдаг ба цөөн тооны байгууллагууд факторинг, итгэлцэл, болон мөнгөн гуйвуулга, валютын үйлчилгээг дагнан болон бусад үйлчилгээтэй хавсран эрхэлж байна.

Факторингийн үйлчилгээ гэдэг нь зээлдүүлэгч буюу үүрэг гүйцэтгүүлэгчээс мөнгөн төлбөрийн үүргийг шаардах эрхээ гуравдагч этгээдэд бүхэлд нь худалдах, энэхүү эрхийг хүлээн авагч нь эрхээ хэрэгжүүлэх болон үүсэн гарах үр дагаврыг бүхэлд нь хариуцах үйл ажиллагааг хэлдэг. 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар салбарын хэмжээнд нийт 5.7 тэрбум төгрөгийн факторингийн цэвэр авлага бүртгэлтэй байна.

Зураг 94: Факторингийн үйлчилгээний цэвэр авлага /сая төгрөгөөр/

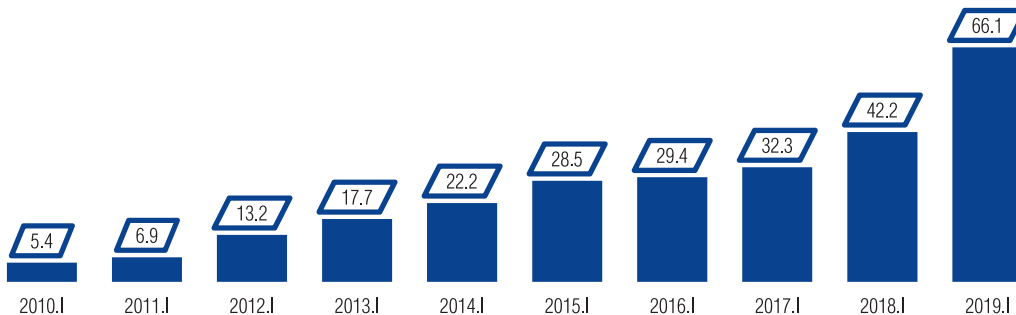

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Итгэлцлийн үйлчилгээ: Итгэлцлийн үйлчилгээ гэдэг нь итгэл хүлээлгэгчийн активыг үнэгүйдлээс хамгаалж, ашиг олж өгөх зорилгоор тэдгээртэй харилцан тохиролцсон гэрээний үндсэн дээр итгэл хүлээгчээс нэр бүхий активыг түр хугацаанд хянах, ашиглах, захиран зарцуулах үйл ажиллагааг хэлдэг.

Салбарын хэмжээнд нийт 31 банк бус санхүүгийн байгууллага итгэлцлийн үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг эзэмшиж байгаа хэдий ч тайлант улиралд 27 банк бус санхүүгийн байгууллага уг үйлчилгээг эрхэлж байна. Тэдгээрийн үзүүлсэн итгэлцлийн үйлчилгээний нийт өглөг 66.1 тэрбум төгрөг байгаа ба өмнөх оны мөн үеэс 56.6 хувиар өссөн дүнтэй байна.

Зураг 95: Итгэлцлийн үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/

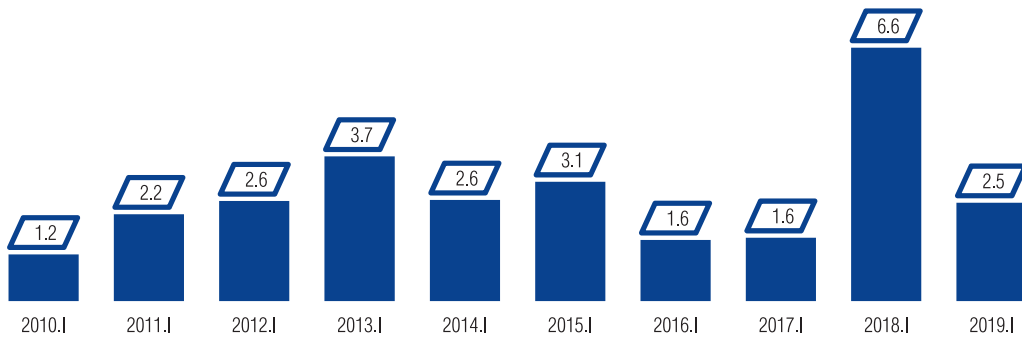
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ: Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн дагуу банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь мөнгөн гуйвуулга, цахим төлбөр тооцооны үйлчилгээг эрхлэх боломжтой байдаг бөгөөд салбарын хэмжээнд нийт 24 байгууллага уг үйлчилгээг эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаагаас

тайлант улиралд 7 нь уг үйлчилгээнээс орлого олсон байна.

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагууд мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээнээс нийт 2.5 тэрбум төгрөгийн орлогыг олжээ.

Зураг 96: Мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/

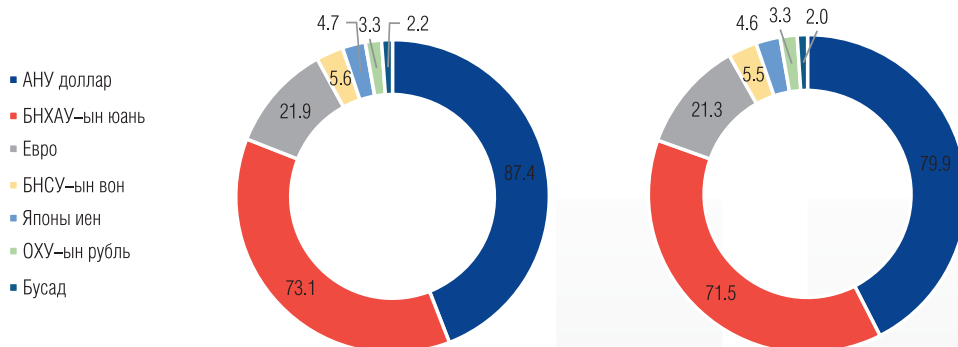

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Гадаад валют арилжааны үйлчилгээ: Салбарын хэмжээнд 155 банк бус санхүүгийн байгууллага гадаад валют арилжааны үйлчилгээг дагнан болон бусад төрлийн үйлчилгээтэй хавсран эрхэлж байна. 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар эдгээр байгууллагууд нийт 198.2 тэрбум төгрөгтэй тэнцэхүйц гадаад валютыг худалдаж аван, 188.1 тэрбум төгрөгтэй тэнцэхүйц гадаад валютыг худалдан борлуулсан байна.

Тайлант улиралд нийт 16 төрлийн валютаар арилжаа хийгдсэнээс хамгийн өндөр дүнтэй нь АНУ-ын доллар байгаа ба нийт 87.4 тэрбум төгрөгийн долларыг худалдан авч, 79.9 тэрбум төгрөгийн долларыг худалдан борлуулсан байна. АНУ-ын долларын дараагаар хамгийн их арилжаалагдсан валют нь БНХАУ-ын юань болон евро байна.

Зураг 97: Гадаад валют арилжааны худалдаж авсан, худалдсан дүн /тэрбум төгрөгөөр /

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөлтэй 282 ХЗХ хадгаламж, зээлийн үндсэн үйл ажиллагаа эрхлэхээс гадна нэмэлтээр төслийн санхүүжилтийн үйлчилгээ, санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ, даатгалын төлөөлөгчийн үйлчилгээг

эрхлэн явуулж байна. Тайлант улиралд төслийн санхүүжилтийн үйлчилгээ эрхэлж буй 113 ХЗХ, санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ эрхэлж буй 3 ХЗХ, даатгалын төлөөлөгчийн үйлчилгээ эрхэлж буй 3 ХЗХ байна.

Хүснэгт 10: ХЗХ-дын тоо /үйл ажиллагааны төрлөөр/

Үйл ажиллагаа	ХЗХ-дын тоо
Хадгаламж, зээл	282
Төслийн санхүүжилтийн үйлчилгээ	113
Санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ	3
Даатгалын төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	3

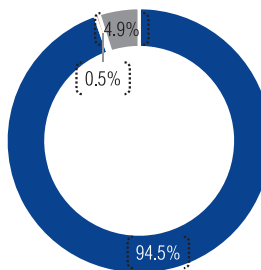
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын хүүгийн орлого өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 30.0 хувиар өсөж 12.1 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Нийт хүүгийн орлогын 94.5 хувийг зээлийн хүүгийн орлого эзэлж байна. Түүнчлэн хүүгийн орлогыг бүрдүүлэгч зээлийн нэмэгдүүлсэн хүүгийн орлого өнгөрсөн оны 1 дүгээр улирлын дүнгээс

52.4 хувиар буурч 61.8 сая төгрөгт хүрсэн бол банк санхүүгийн байгууллагаас авсан хүүгийн орлого 50.9 хувиар өсөж 600.9 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Харин хүүгийн цэвэр орлого өнгөрсөн оны мөн үеэс 21.5 хувиар өсөж тайлант улиралд 4.9 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.

Зураг 98: ХЗХ-дын хүүгийн орлогын бүтэц /хувиар/

- Зээлийн хүүгийн орлого
- Зээлийн нэмэгдүүлсэн хүүгийн орлого
- Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан хүүгийн орлого

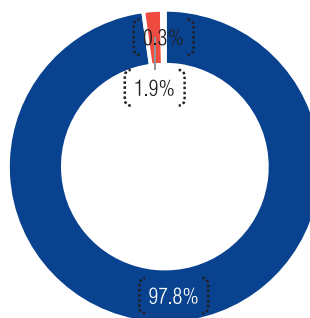
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын хүүгийн зардал өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 36.5 хувиар өсөж 7.2 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Нийт хүүгийн зардлын 97.8 хувийг хадгаламжийн

хүүгийн зардал эзэлж байна. Мөн хүүгийн зардлын 1.9 хувийг эзэлж буй банк, санхүүгийн байгууллагад төлсөн хүүгийн зардал өмнөх оны мөн үеэс 5.9 хувиар өсөж 139.2 сая төгрөг болжээ.

Зураг 99: ХЗХ-дын хүүгийн зардлын бүтэц /хувиар/

- Хадгаламжийн хүүгийн зардал
- Банк, санхүүгийн байгууллагад төлсөн хүүгийн зардал
- Бусад хүүгийн зардал

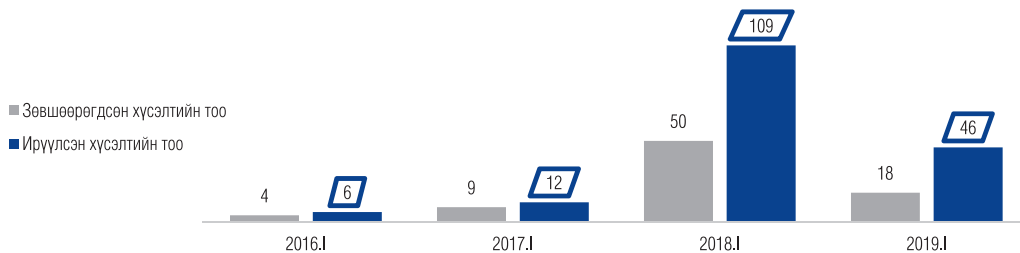
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 1 дүгээр улиралд батлан даалт гаргуулах нийт 46 хүсэлт ирснээс 18 хүсэлт нь

зөвшөөрөгдсөн байна. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс огцом буурсан буюу 2 дахин бага дүнтэй байна.

Зураг 100: Батлан даалт гаргуулахаар ирүүлсэн хүсэлтийн тоо

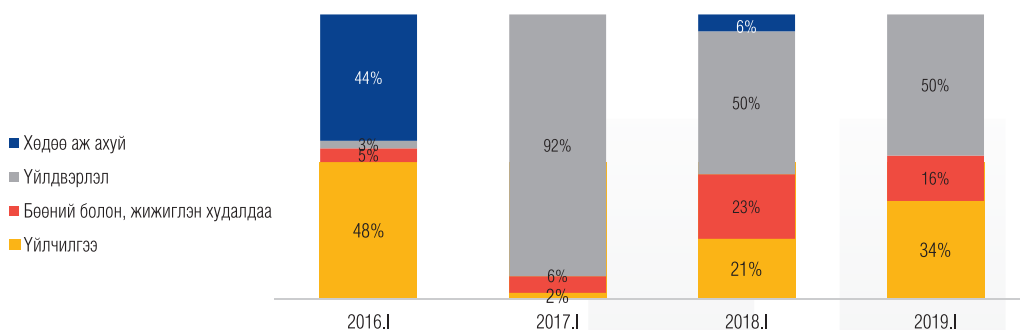

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын хэмжээг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбаруудаар ангилан харвал нийт дүнгийн дийлэнх нь буюу 49.7 хувь нь үйлдвэрлэлийн салбарт, 34.4 хувь нь үйлчилгээний салбарт, үлдсэн 15.9 хувь нь бөөний болон жижиглэн

худалдааны салбарт олгогдсон байна. 2016 оны эхэн үед хөдөө аж ахуйн салбарт батлан даалт түлхүү гаргаж байсан бол сүүлийн үед үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарт гаргасан батлан даалт, нийт батлан даалтын дийлэнх хэсгийг бүрдүүлж байна.

Зураг 101: Шинээр гаргасан батлан даалт, эдийн засгийн салбараар

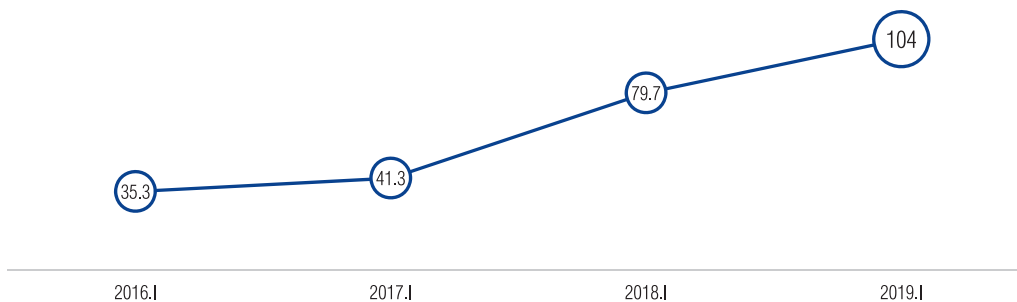

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2016 оны сүүл үеэс эхлэн батлан даалт гаргах дундаж хугацаа өссөн дүнтэй байгаа боловч 2019

оны 1 дүгээр улиралд гаргасан батлан даалтын дундаж хугацаа 104.0 сар буюу 8.7 жил байна.

Зураг 102: Батлан даалт гаргах дундаж хугацаа /сараар/

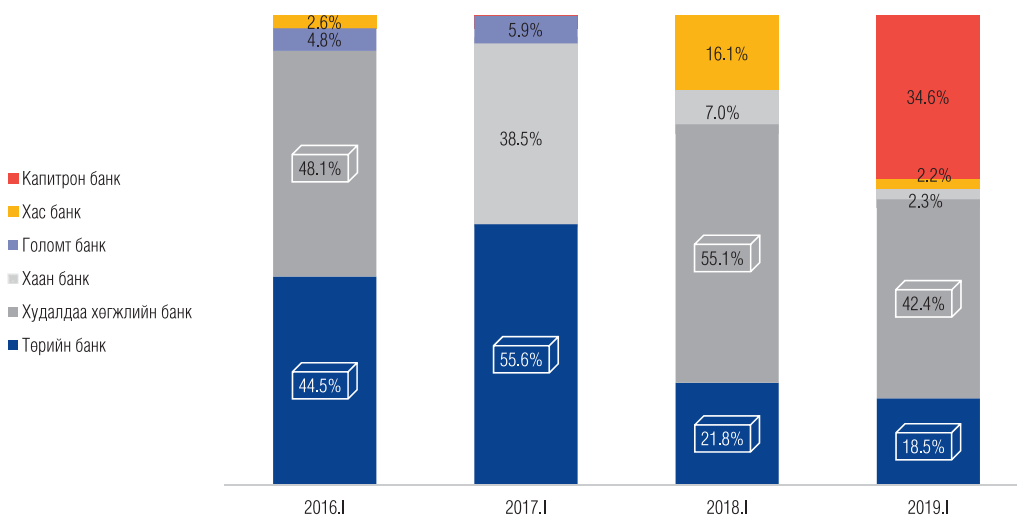

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 1 дүгээр улиралд Сангаас гаргасан батлан даалтын 42.4 хувийг Худалдаа хөгжлийн банк, 34.6 хувийг Капитрон банк, 18.5 хувийг

Төрийн банк, 2.3 хувийг Хаан банк, 2.2 хувийг Хас банкны зээлд гаргасан батлан даалт тус тус бүрдүүлж байна.

Зураг 103: Шинээр гаргасан батлан даалт, арилжааны банкаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хураангуй
тойм

Санхүүгийн
зах зээлийн
төлөв

Хүртээмжтэй
байдал

**Бүтээгдэхүүн,
үйлчилгээ**

Ашигт
ажиллагаа

Тогтвортой
байдал

Бодлого,
зохицуулалтын
орчин

Хэрэглэгчдийн
итгэлийн
судалгаа

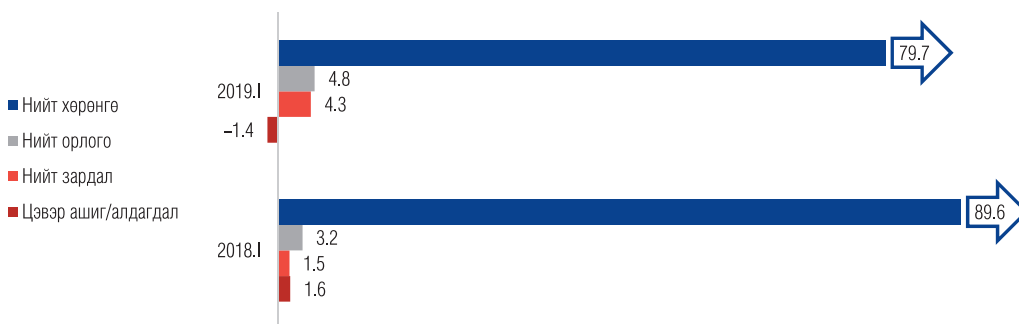
АШИГТ
АЖИЛЛАГАА

5.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Үнэт цаасны компани: Тайлант хугацаанд хөрөнгийн зах зээлд 54 ҮЦК тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаа эрхэлж байна. 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар ҮЦК-уудын нийт орлого 4.8 тэрбум төгрөг, нийт зардал 4.3 тэрбум төгрөг, цэвэр алдагдал -1.4

тэрбум төгрөг байна. Мөн энэ хугацаанд ҮЦК-уудын нийт хөрөнгө 79.7 тэрбум төгрөг байгаа бөгөөд хөрөнгийн бүтцийн 89.1 хувийг эргэлтийн хөрөнгө, 10.9 хувийг эргэлтийн бус хөрөнгө бүрдүүлсэн байна.

Зураг 104: Үнэт цаасны компаниудын орлогын болон балансын тайлангийн үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөгөөр/

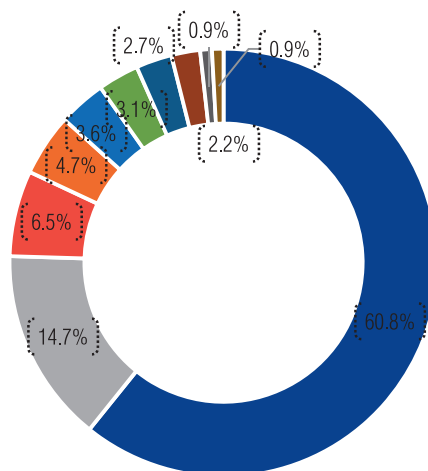
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар ҮЦК-уудын нийт орлогогын хэмжээ 4.8 тэрбум төгрөг байна. Орлогын бүтцийг задлан авч үзвэл брокерын үйл ажиллагааны орлого 60.8 хувь, андеррайтерийн үйл ажиллагаа 14.7 хувь, хөрөнгө оруулалтын зөвлөхийн үйл ажиллаганы орлого 6.5 хувь,

хүүгийн орлого 4.7 хувь, бусад үйл ажиллагааны орлого 3.6 хувь, үнэт цаасны арилжааны цэвэр орлого 3.1 хувь, бусад орлого 2.7 хувь, дилерийн үйл ажиллагааны орлого 2.2 хувь, ногдол ашгийн орлого 0.9 хувь, түрээсийн орлого 0.9 хувь байна.

Зураг 105: Үнэт цаасны компаниудын орлогын бүтэц

- Брокерын үйл ажиллагааны орлого
- Андеррайтерийн үйл ажиллагааны орлого
- Хөрөнгө оруулалтын зөвлөхийн үйл ажиллагааны орлого
- Хүүгийн орлого
- Бусад үйл ажиллагааны орлого
- Үнэт цаасны арилжааны цэвэр орлого
- Бусад орлого
- Дилерийн үйл ажиллагааны орлого
- Ногдол ашгийн орлого
- Түрээсийн орлого

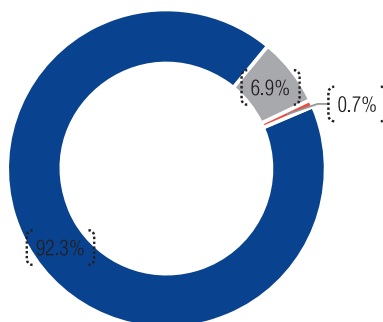
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд ҮЦК-уудын нийт зардал 4.3 тэрбум төгрөг байгаагаас борлуулалт, маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын

зардал 92.3 хувь, санхүүгийн зардал 6.9 хувь, бусад зардал 0.7 хувийг эзэлж байна.

Зураг 106: Үнэт цаасны компаниудын зардлын бүтэц

- Борлуулалт, маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын зардал
- Санхүүгийн зардал
- Бусад зардал

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант хугацаанд салбарын нэгтгэлд хамрагдсан нийт 52 ҮЦК-уудаас 26 үнэт цаасны компани алдагдалтай, 26 үнэт цаасны компани ашигтай ажилласан байна. Алдагдалтай ажилласан үнэт цаасны компаниудын хувьд, албан татвар

төлбөр хураамжийн зардал, түрээсийн болон ашиглалтын зардал зэрэг тогтмол шинжтэй үйл ажиллагааны зардлуудаас хамааран алдагдал хүлээсэн байна.

Хүснэгт 11: Үнэт цаасны компаниудын орлогын хураангуй тайлан /тэрбум төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	2018.I	2019.I	Зөрүү
Нийт орлого	1.30	4.83	3.53
Үйл ажиллагааны орлого	0.95	4.39	3.44
Түрээсийн орлого	0.04	0.04	0.00
Хүүгийн орлого	0.22	0.23	0.01
Ногдол ашгийн орлого	0.00	0.04	0.04
Бусад орлого	0.09	0.13	0.04
Нийт зардал	1.32	4.34	3.03
Борлуулалт маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын зардал	1.19	4.01	2.83
Санхүүгийн зардал	0.13	0.30	0.17
Бусад зардал	0.00	0.03	0.03
Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз (гарз)	0.00	-0.10	-0.10
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз)	0.00	0.00	0.00
Бусад ашиг (алдагдал)	1.55	-1.71	-3.25
Татвар төлөхийн өмнөх ашиг (алдагдал)	1.53	-1.32	-2.85
Татварын зардал	0.03	0.12	0.09
Татварын дараах ашиг (алдагдал)	1.50	-1.44	-2.94
Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)	1.50	-1.44	-2.94

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2018 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар 53 ҮЦК Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаа явуулж байсан бөгөөд 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар ҮЦК-уудын нийт орлого 2018 оны мөн үеийнхээс 3.53 тэрбум төгрөгөөр өссөн. Уг өсөлтөд үйл ажиллагааны орлого 3.44 тэрбум төгрөгөөр өссөн нь голчлон нөлөөлөв. Харин нийт зардал өмнөх оны мөн үеийнхээс 3.03 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд борлуулалт маркетингийн болон ерөнхий зардал 2.83 тэрбум төгрөгөөр өссөн нь нөлөөлөв. Харин тайлант үеийн цэвэр ашиг 2.94 тэрбум төгрөгөөр буурчээ.

Хөрөнгө оруулалтын менежментийн компани: 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар 19 ХОМК Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаа явуулж байна. Нэгтгэлд хамрагдсан ХОМК-уудын нийт хөрөнгө 63.5 тэрбум төгрөгтэй тэнцэж байгаа бөгөөд 87.4 хувийг эргэлтийн хөрөнгө, 12.6 хувийг эргэлтийн бус хөрөнгө бүрдүүлж байна. Харин орлогын дүн 2.1 тэрбум төгрөг, зардал 2.1 тэрбум төгрөг, тайлант үеийн цэвэр алдагдал -1.8 тэрбум төгрөгтэй тус тус тэнцэж байна.

Зураг 107. Хөрөнгө оруулалтын менежментийн компаниудын орлогын болон балансын үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөг/

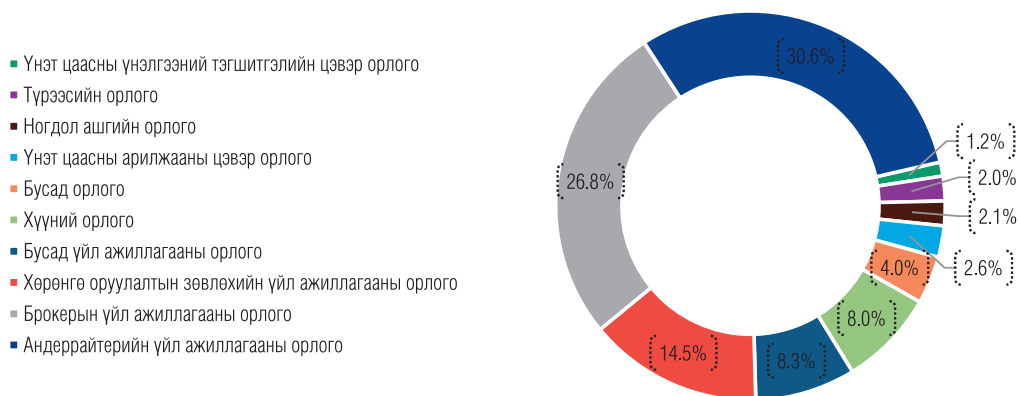

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар ХОМК-уудын орлого 2.1 тэрбум төгрөг. Орлогын бүтцийг задлан авч үзвэл брокерын үйл ажиллагааны орлого 60.8 хувь, андеррайтерийн үйл ажиллагаа 14.7 хувь, хөрөнгө оруулалтын зөвлөхийн үйл ажиллаганы орлого 6.5 хувь, хүүгийн орлого 4.7

хувь, бусад үйл ажиллагааны орлого 3.6 хувь, үнэт цаасны арилжааны цэвэр орлого 3.1 хувь, бусад орлого 2.7 хувь, дилерийн үйл ажиллагааны орлого 2.2 хувь, ногдол ашгийн орлого 0.9 хувь, түрээсийн орлого 0.9 хувь байна.

Зураг 108. ХОМК-уудын орлогын бүтэц

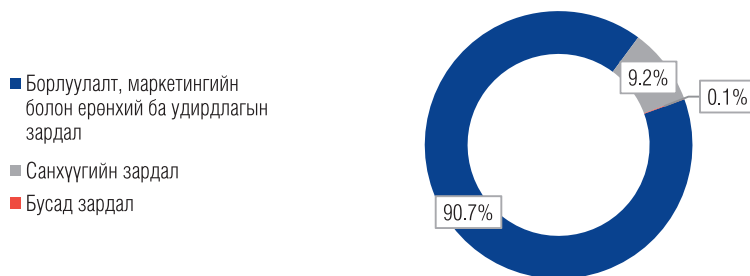

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд ХОМК-уудын нийт зардал 2.1 тэрбум төгрөг байсан. Нийт зардлын бүтцийг авч үзвэл борлуулалт, маркетингийн болон ерөнхий

ба удирдлагын зардал 90.7 хувь, санхүүгийн зардал 9.2 хувь, бусад зардал 0.1 хувийг эзэлж байна.

Зураг 109. ХОМК-уудын зардлын бүтэц

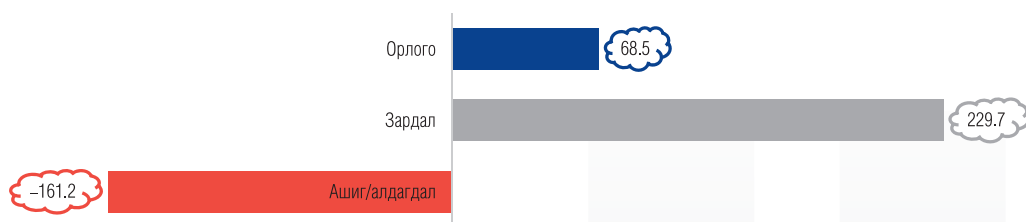

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Кастодианы үйл ажиллагаа: 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр 3 банк кастодианы үйл ажиллагаа эрхэлж байна. Тайлант улиралд нийт кастодиан банкуудын орлого 68.5 сая төгрөг, нийт зардал 229.7 сая төгрөгтэй тэнцэж, 161.2 сая төгрөгийн алдагдалтай ажиллав.

Орлогыг бүтцээр задлан авч үзвэл, кастодианы үйлчилгээний хураамж, шимтгэлийн орлого дийлэнх хувийг эзэлж байгаа бөгөөд үлдсэн хэсгийг бусад орлого бүрдүүлж байгаа бол зардлын дийлэнх хувийг цалин, хөлс бүрдүүлж байна.

Зураг 110. Кастодиан банкуудын орлогын тайлангийн хураангуй /сая төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Кастодианы харилцагчдын дансны бүтцийг ангилан харвал активын дийлэнх буюу 61.8 хувийг кастодиан дахь үнэт цаас эзэлж байгаа

бол пассив талын 60.8 хувийг хөрөнгө оруулалтын сангийн хөрөнгө эзэлж байна.

Зураг 111. Кастодиан банкуудын балансын бүтэц

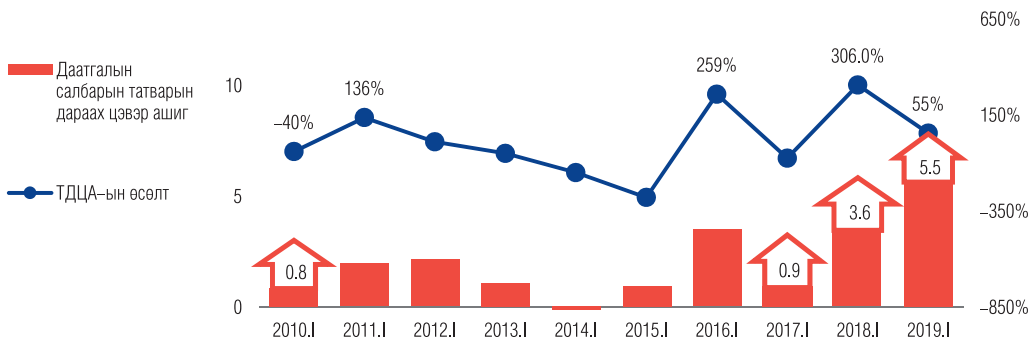
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

5.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Тайлант улиралд даатгалын компаниудын цэвэр ашиг өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 2 тэрбум төгрөгөөр буюу 55.4 хувиар өсөж 5.5 тэрбум төгрөг болсон байна. Татварын дараах цэвэр ашгийн өсөлтийг бүлэглэн авч үзвэл цэвэр ашгийн хэмжээ буурсан 11 даатгалын компани,

50% хүртэлх өсөлттэй 2 даатгалын компани, 50%–100%–ийн өсөлттэй 1 даатгалын компани, 100%–аас дээш өсөлттэй 3 даатгалын компани байна. Ердийн даатгалын компаниудын татварын дараах цэвэр ашгийн хэмжээ дунджаар 1.9 дахин өсчээ.

Зураг 112: Даатгалын салбарын цэвэр ашиг

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Голлох харьцаанууд: Хохирол нөхөлтийн харьцаа тайлант улиралд өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад ялимгүй буурсан үзүүлэлттэй байв.

Сүүлийн жилүүдэд даатгагчид үйл ажиллагааны зардлыг хамгийн оновчтой түвшинд хүргэхийг зорих болсон нь зардлын харьцааг сайжрахад

түлхэц өгч байна. 2015 оны мөн үетэй харьцуулахад зардлын харьцаа 62.5 хувиас 47.9 хувь болж буурчээ. Даатгалын компаниуд зардлын удирдлагаа сайжруулан, өсөлтийг дэмжих шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээг зах зээлд нэвтрүүлснээр энэхүү харьцааг цаашид ч

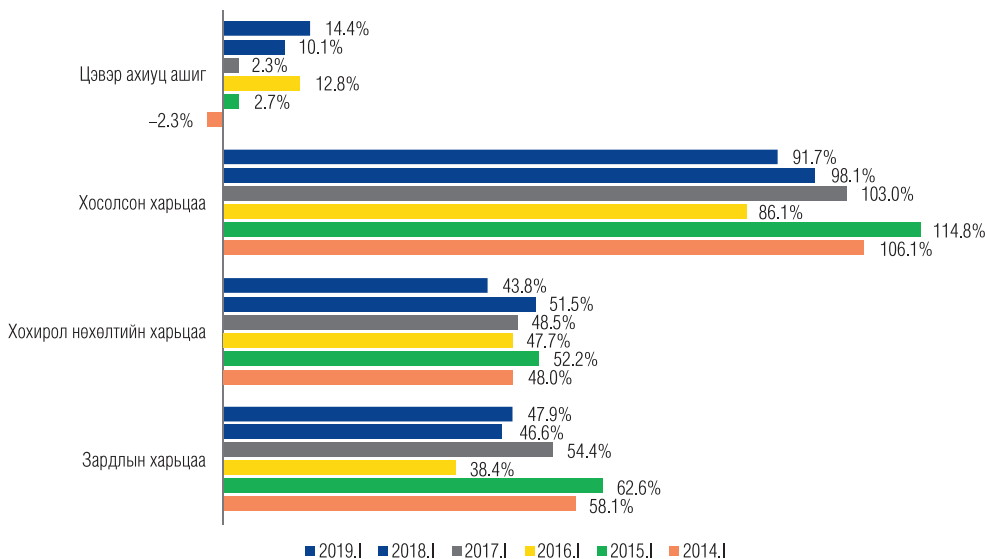
бууруулах боломжтой юм.

Салбарын хэмжээнд зардлын хосолсон харьцааг авч үзвэл нөхөн төлбөр болон үйл ажиллагааны зардал нийт орлогод тооцсон хураамжийн орлогын 91.7 хувьтай тэнцэв. Зардлын хосолсон харьцаа өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад

буурсан байна.

Даатгалын салбарын цэвэр ахиуц ашгийн харьцаа тайлант улиралд өссөн үзүүлэлттэй байна. 2017 оны мөн үед 2.3 хувь, 2018 оны мөн үед 10.1 хувь байсан бол 2019 оны 1 дүгээр улиралд 14.4 хувьд хүрлээ.

Зураг 113: Даатгалын салбарын цэвэр ахиуц ашиг, хосолсон харьцаа

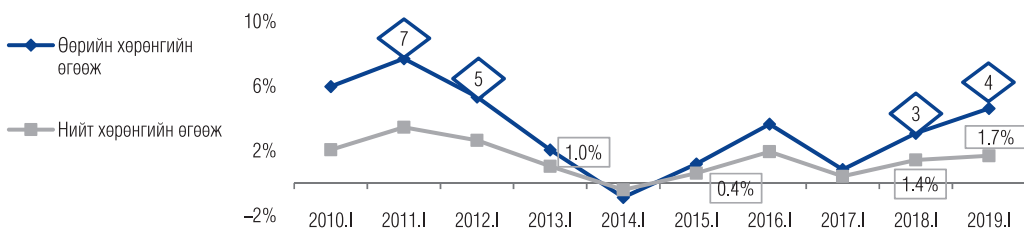
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Ашигт ажиллагааны коэффициент: Салбарын өөрийн хөрөнгийн өгөөжийг нэгдүгээр улирлаар харьцуулан харвал 2011 оны мөн үед хамгийн өндөр буюу 7.7 хувь байсан бол 2014 онд уг үзүүлэлт хамгийн доод цэгтээ хүртэл буурч -0.9 хувьд хүрсэн билээ. 2014 оноос хойш өөрийн хөрөнгийн өгөөжийн харьцаа өсөх хандлагатай байгаа бөгөөд тайлант хугацаанд өмнөх оны мөн үеэс 1.5 пунктээр өссөнөөр 4.6 хувьд хүрсэн

үзүүлэлттэй байна.

Нийт хөрөнгийн өгөөж болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийн графикайн чиглэлд ижил төлөв ажиглагдаж байна. 2014 оны нэгдүгээр улиралд нийт хөрөнгийн өгөөж хамгийн доод цэгтээ буюу -0.4 хувьд хүрсэн хэдий ч дараагийн жилүүдэд сэргэж эхэлсэн. Тайлант улиралд нийт хөрөнгийн өгөөж өмнөх оны мөн үеэс 0.3 пунктээр өсөж 1.7 хувь болсон байна.

Зураг 114: Нийт хөрөнгө, өөрийн хөрөнгийн өгөөж

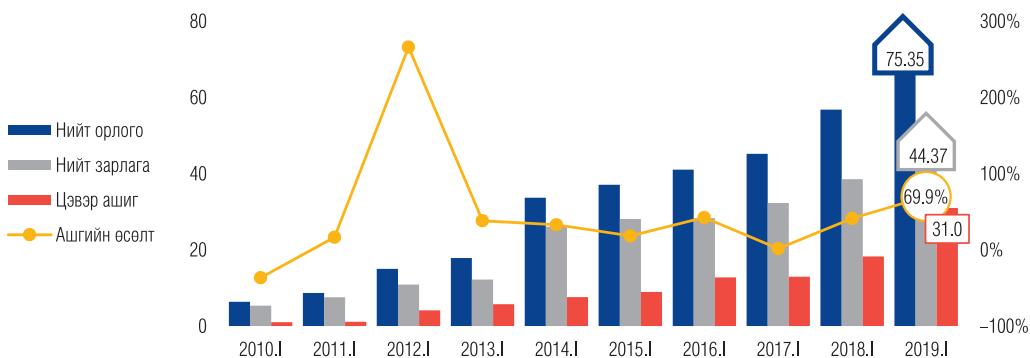
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

5.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын ашиг, түүний өсөлт: Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт орлого өмнөх оны мөн үеэс 32.7 хувиар өсөж 75.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн бол, нийт зарлага өмнөх оны мөн

үеэс 15.1 хувиар өсөн 44.4 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Ингэснээр банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт цэвэр ашиг өмнөх оны мөн үеэс 69.9 хувиар өсөн 31.0 тэрбум төгрөг болсон байна.

Зураг 115: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын орлого, зарлага, ашгийн динамик /тэрбум төгрөгөөр/

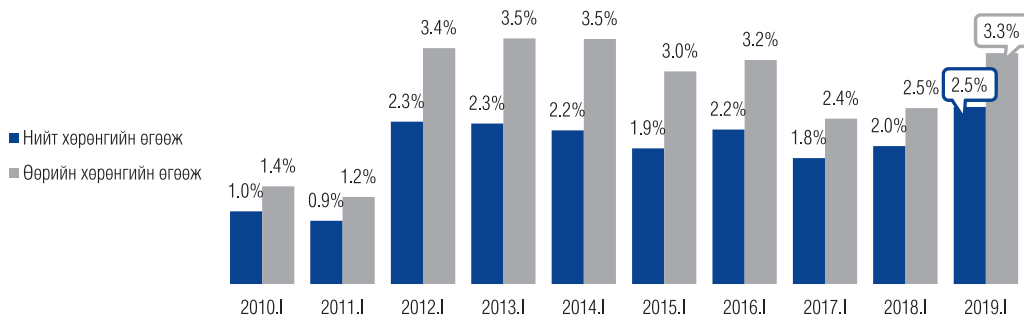
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Салбарын хэмжээнд 539 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаагаас 434 банк бус санхүүгийн байгууллага нь 34.6 тэрбум төгрөгийн ашигтай, 85 банк бус санхүүгийн байгууллага нь 3.6 тэрбумын алдагдалтай ажиллаж, харин 20 банк бус санхүүгийн байгууллага нь тайлант

улиралд үйл ажиллагаа явуулаагүй байна.

Нийт хөрөнгийн болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж: Банк бус санхүүгийн салбарын хэмжээнд нийт хөрөнгийн өгөөж өмнөх оны мөн үеэс 0.6 пунктээр өсөж 2.5 хувь, өөрийн хөрөнгийн өгөөж 0.8 пунктээр өсөж 3.3 хувь тус тус хүрсэн байна.

Зураг 116: ББСБ-ын салбарын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж

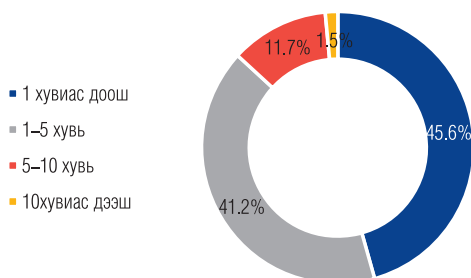

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

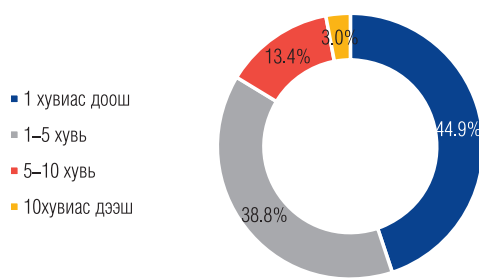
Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийг тооцоход 45.6 хувь нь 1 хувиас доош, 41.2 хувь нь 1–5 хувь, 11.7 хувь нь 5–10 хувь, 1.5 хувь нь 10 хувиас дээш нийт

хөрөнгийн өгөөжтэй ажилласан бол 44.9 хувь нь 1 хувиас бага, 38.8 хувь нь 1–5 хувь, 13.4 хувь нь 5–10 хувь, 3.0 хувь нь 10 хувиас дээш өөрийн хөрөнгийн өгөөжтэй ажилласан байна.

Зураг 117: ББСБ-уудын ангилал /нийт хөрөнгийн өгөөжөөр/

Зураг 118: ББСБ-уудын ангилал /өөрийн хөрөнгийн өгөөжөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 119: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хөрөнгийн өгөөжийн медиан утга /хувь нийлүүлсэн хөрөнгөөр/

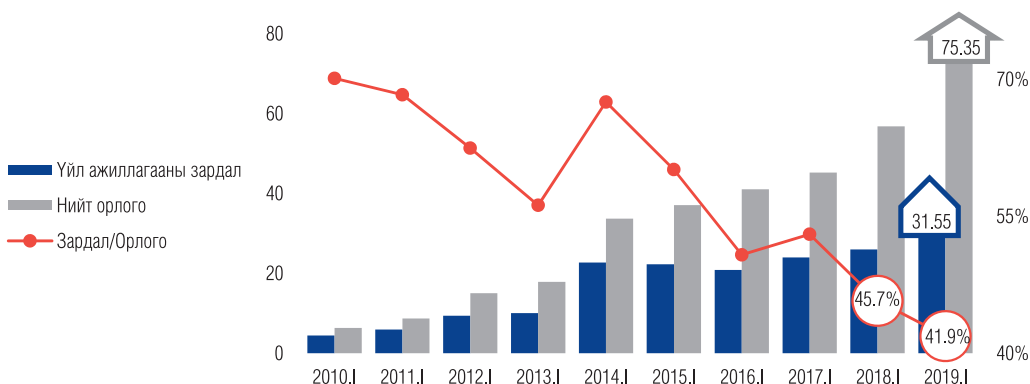
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийг хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн ангиллаар харахад 1 тэрбумаас доош хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тал хувь нь 0.6 хувиас бага нийт хөрөнгийн өгөөжтэй, 1–2.5 тэрбум төгрөгийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тал хувь нь 1.6 хувиас бага нийт хөрөнгийн өгөөжтэй, 2.5 тэрбум төгрөгөөс дээш хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тал хувь нь 2.6 хувиас бага нийт хөрөнгийн өгөөжтэй байна.

Зардал, орлогын харьцаа: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд нэг төгрөгийн орлого олохын тулд дунджаар хэдэн төгрөгийн зардал гаргаж буйг тооцдог харьцаа болох зардал, орлогын харьцаа тайлант улиралд 41.9 хувь гарсан буюу өмнөх оны мөн үеэс 3.8 нэгжээр буурчээ. Өөрөөр хэлбэл банк бус санхүүгийн байгууллагууд 100 төгрөгийн

орлого олохын тулд дунджаар 42 төгрөгийн зардал гаргаж байна гэсэн үг юм. Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн хүү буурсан байхад зардал орлогын харьцаан мөн буурсан нь банк бус санхүүгийн байгууллагуудын үр ашигт байдал нэмэгдэж буйг харуулж байна.

Зураг 120: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зардал, орлогын харьцаа

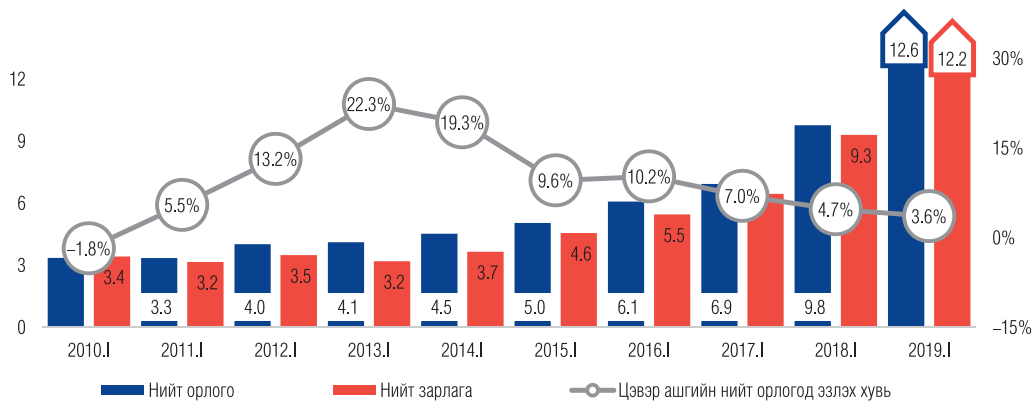
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

5.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нийт орлого, зардал: Сүүлийн 10 жилийн хугацаанд салбарын нийт орлого, зардал аажмаар өссөөр байгаа ба тайлант улиралд нийт ХЗХ-д 12.6 тэрбум төгрөгийн орлого, 12.2 тэрбум төгрөгийн зардал, 0.4 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажилласан байна. Харин цэвэр ашгийн нийт орлогод эзлэх хувь

өмнөх оны мөн үеэс 1.1 пунктээр буурч 3.6 хувьд хүрчээ. Салбарын хэмжээнд нийт 282 ХЗХ үйл ажиллагаа явуулж байгаагаас 194 ХЗХ нь 1.0 тэрбум төгрөгийн ашигтай, 74 ХЗХ 0.5 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажилласан бол 14 ХЗХ нь ашиг, алдагдалгүй ажилласан байна.

Зураг 121: ХЗХ-дын орлого ба зардал /тэрбум төгрөгөөр/

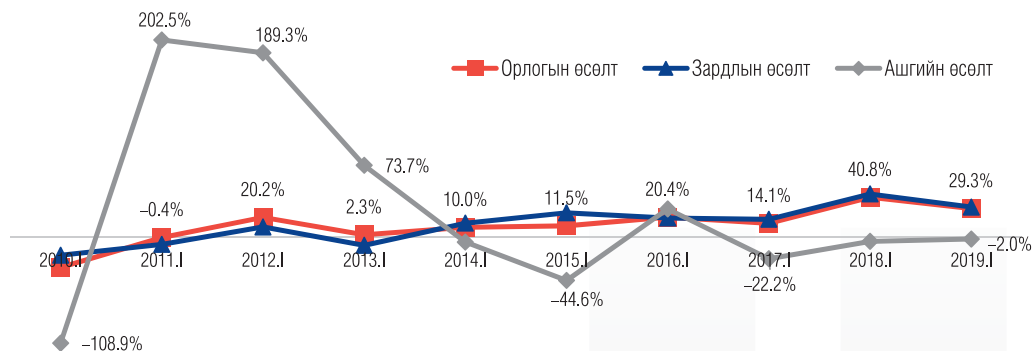

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын цэвэр ашиг: Тайлант улиралд ХЗХ-дын нийт орлого өмнөх оны мөн үеэс 29.3 хувиар өсөж 12.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн бол нийт зардал 30.8 хувиар өсөж

12.2 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Эндээс салбарын нийт цэвэр ашиг 0.4 тэрбум төгрөгт хүрснээр өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 2.0 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг 122: ХЗХ-дын ашигт ажиллагааны өсөлт /хувиар/

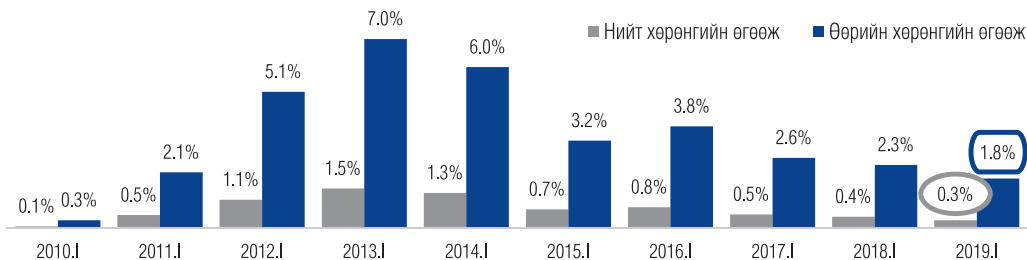

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нийт хөрөнгийн болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж: Тайлант улиралд ХЗХ-дын өөрийн хөрөнгийн өгөөж нь өмнөх оны

мөн үетэй харьцуулахад 0.5 пунктээр буурч 1.8 хувьд хүрсэн бол нийт хөрөнгийн өгөөж нь 0.1 пунктээр буурч 0.3 хувьд хүрчээ.

Зураг 123: ХЗХ-дын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж /хувиар/

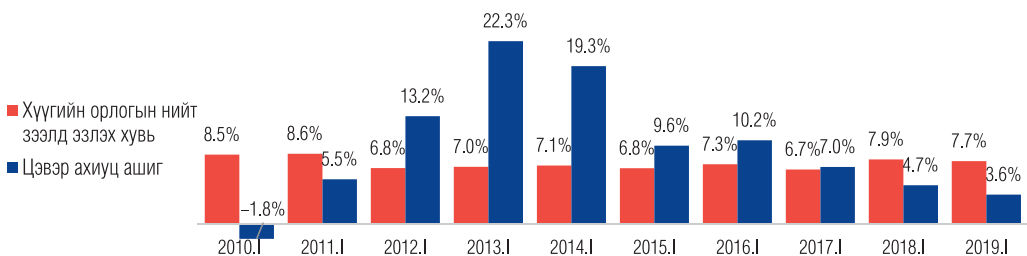

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Голлох харьцаанууд: Тайлант улиралд гишүүдэд олгож буй зээлийн хүүгийн орлогын нийт зээлд эзлэх хувь өмнөх оноос 0.2 пунктээр буурч 7.7 хувьд хүрчээ. Энэхүү үзүүлэлт нь ХЗХ-д зээлийн үйлчилгээнээс олж буй дундаж орлогыг харуулдаг ба эндээс тайлант улиралд ойролцоогоор 100

төгрөгийн зээлийн үйлчилгээнээс олсон орлого нь 8 төгрөг байна. Харин цэвэр ашгийг нийт орлогод харьцуулан тооцдог цэвэр ахиуц ашгийн харьцаа нь өмнөх оны мөн үеэс 1.1 пунктээр буурч 3.6 хувь болсон байна.

Зураг 124: ХЗХ-дын хүүгийн орлогын хувь болон цэвэр ахиуц ашгийн харьцаа /хувиар/

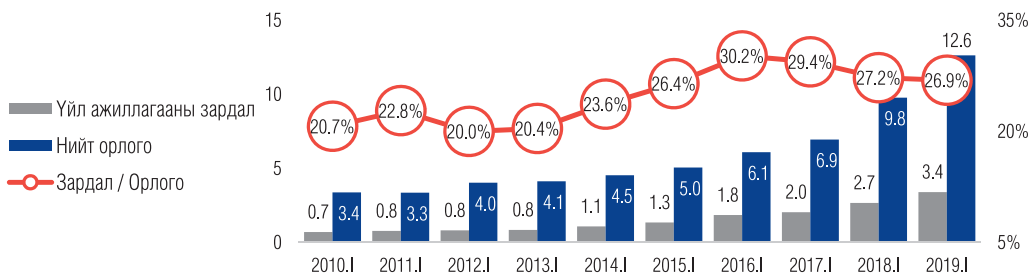

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зардал, орлогын харьцаа: Энэхүү харьцаа нь ХЗХ-д нэг төгрөгийн орлого олохын тулд дунджаар хэдэн төгрөгийн зардал гаргаж буйг тооцдог ба тайлант улиралд тус үзүүлэлт 26.9

хувь гарч өмнөх оноос 0.3 пунктээр буурчээ. Энэ нь ХЗХ-д 100 төгрөгийн орлого олохын тулд дунджаар 27 төгрөгийн зардал гаргаж байна гэсэн үг юм.

Зураг 125: ХЗХ-дын зардал, орлогын харьцаа

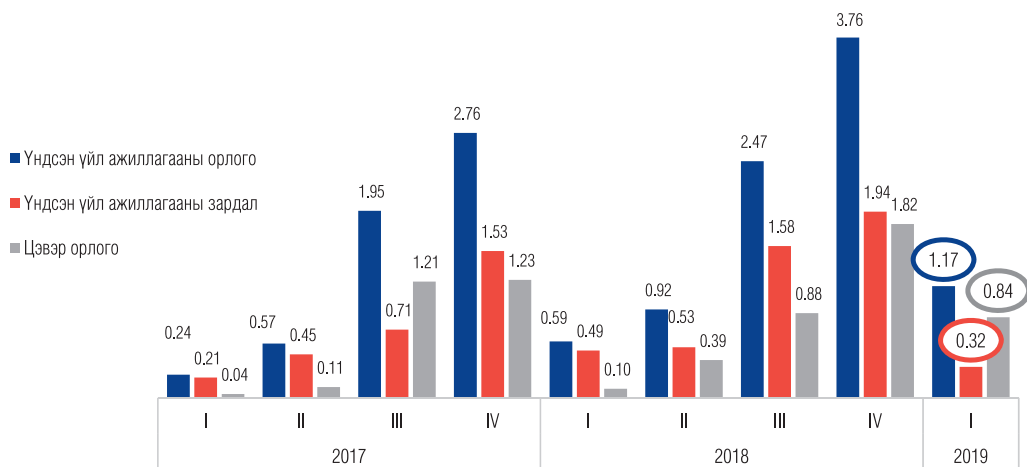
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

5.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар зээлийн батлан даалтын сан 1.2 тэрбум төгрөгийн орлого олж, 0.3 тэрбум төгрөгийн зардалтай ажилласнаар 841.4 сая төгрөгийн ашигтай ажилласан байна. Үндсэн үйл ажиллагааны орлогын 94.0 хувийг

гишүүдийн татварын орлого /хүүгийн орлого/, үлдсэн 6.0 хувийг батлан даалт, хураамж, шимтгэлийн орлого бүрдүүлж байна. Тайлант улиралд Сангийн цэвэр орлогын дүн өмнөх оны мөн үеэс 8.8 дахин өссөн дүнтэй байна.

Зураг 126: Ашигт ажиллагаа /тэрбум төгрөгөөр/

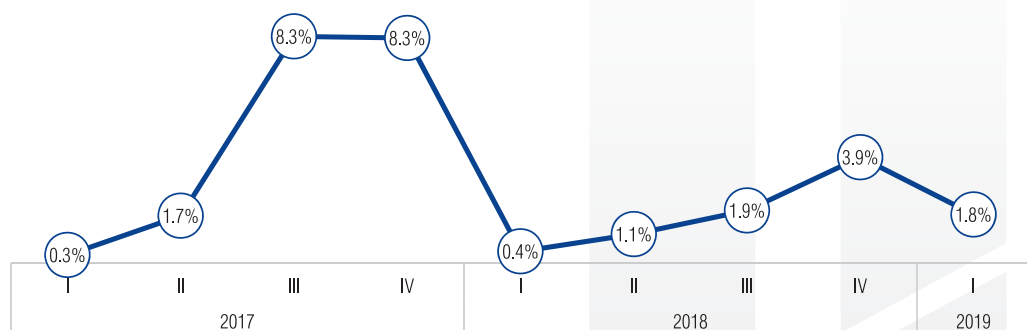

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар Сангийн нийт хөрөнгийн өгөөж 1.8 хувьтай байгаа ба

өмнөх улирлаас 2.1 нэгжээр буурсан, өмнөх оны мөн үеэс 1.4 нэгжээр өссөн дүнтэй байна.

Зураг 127: Нийт хөрөнгийн өгөөж

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

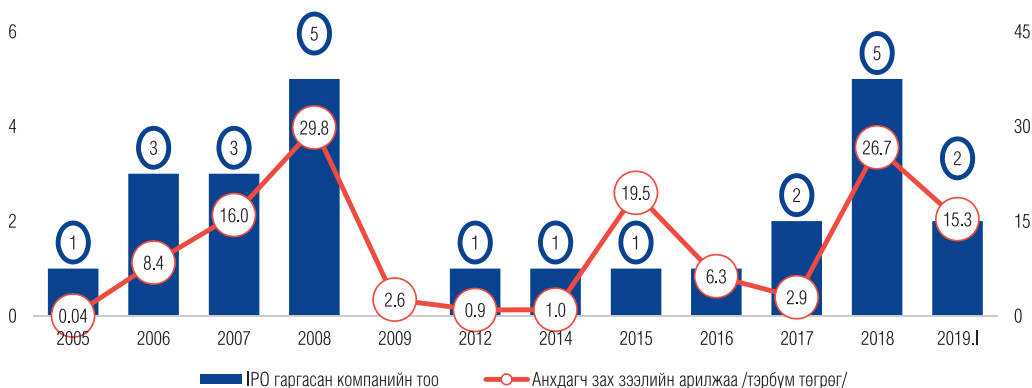
ТОГТВОРТОЙ
БАЙДАЛ

6.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

IPO, SPO түүхэн замнал: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК 1991 онд байгуулагдаж 1992 онд МХБ – ээр дамжуулан 475 улсын өмчит компанийг хувьчилсан түүхтэй. Үүнээс хойш 2005 онд “Монгол шилтгээн” ХК МХБ–ээр дамжуулан анхдагч зах зээлээс хөрөнгө татан төвлөрүүлсэн нь Монголын анхны IPO гаргасан тохиол болсон юм. 2005 оноос хойш 2019 оны 1 дүгээр улирал хүртэл нийт 25 компани IPO хийж нийт 129.3 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг анхдагч зах зээлээс татан төвлөрүүлээд байна. 2019 оны эхний

улиралд нийт 2 компани 15.3 тэрбум төгрөгийг анхдагч зах зээлээс татан төвлөрүүлжээ. Сүүлийн үед анхдагч зах зээлийг арилжааны захиалга өндөр дүнгээр давж биелэх болсон нь иргэдийн хөрөнгийн зах зээлийн талаарх мэдлэг, мэдээлэл нэмэгдэж, энэхүү салбарт хөрөнгө оруулах сонирхол нэмэгдсэнтэй холбон тайлбарлаж болох юм. Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд оролцох идэвхи, сонирхол нэмэгдэх нь цаашид зах зээл тогтвортойгоор өсөн дэвжихийн үндэслэл мөн юм.

Зураг 128: IPO түүхэн замнал

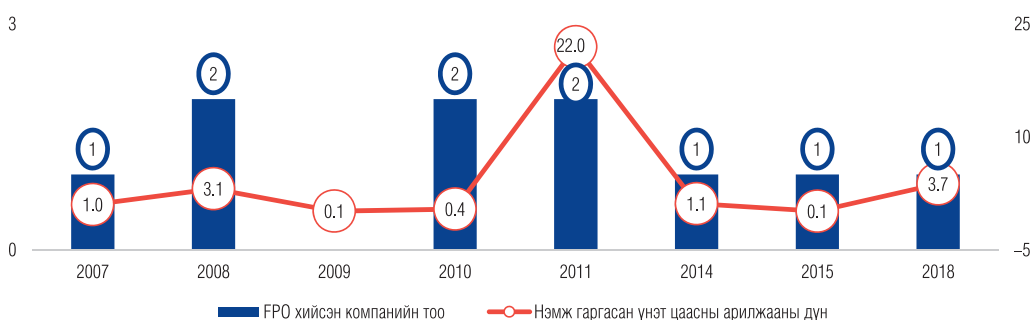

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

Монголын анхны Follow on Public Offering (FPO) буюу нэмэлт хувьцаа гаргах замаар хөрөнгө татан төвлөрүүлэх арилжаа 2007 онд явагдаж байв. 2007 оноос хойш 2018 он хүртэл давхардсан тоогоор 8 компани 10 удаагийн арилжаагаар нийт

31.6 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг нэмэлт хувьцаа гаргах замаар татан төвлөрүүлжээ. 2019 оны 1 дүгээр улиралд нэмэлт хувьцаа гаргасан компани байхгүй байна.

Зураг 129: FPO түүхэн замнал

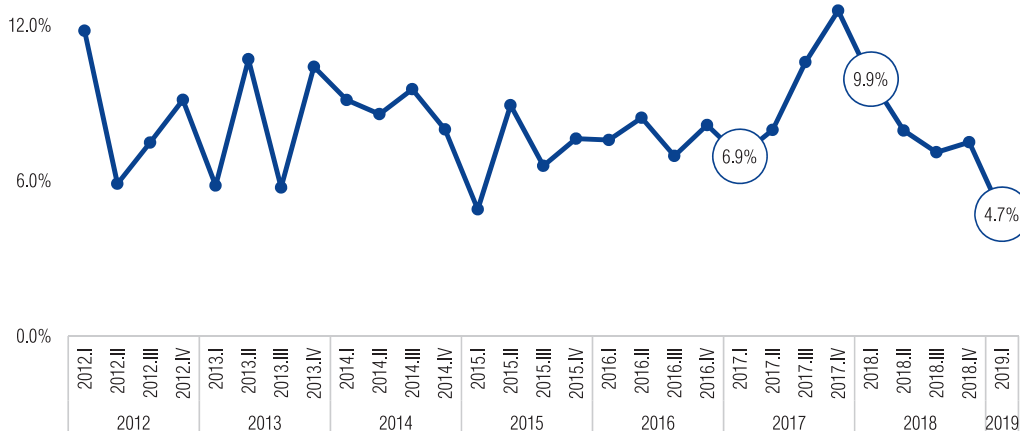

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл: Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл нь тухайн улс орны хувьцааны зах зээлийн тогтвортой байдлыг илтгэх гол үзүүлэлт юм. Монголын Улсын хувьцааны үнийн хэлбэлзлийг ТОП 20 индексээр төлөөлүүлж харуулав. 2018 оны 1 дүгээр улиралд хувьцааны

үнийн хэлбэлзэл 9.9 хувьтай байсан бол 2019 оны 1 дүгээр улиралд 5.2 пунктээр буурч 4.7 хувьд хүрчээ. Хувьцааны үнэ хэт өндөр хэлбэлзэлтэй байх нь тухайн хувьцааны зах зээл өндөр эрсдэлтэй байгааг харуулдаг.

Зураг 130. Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл

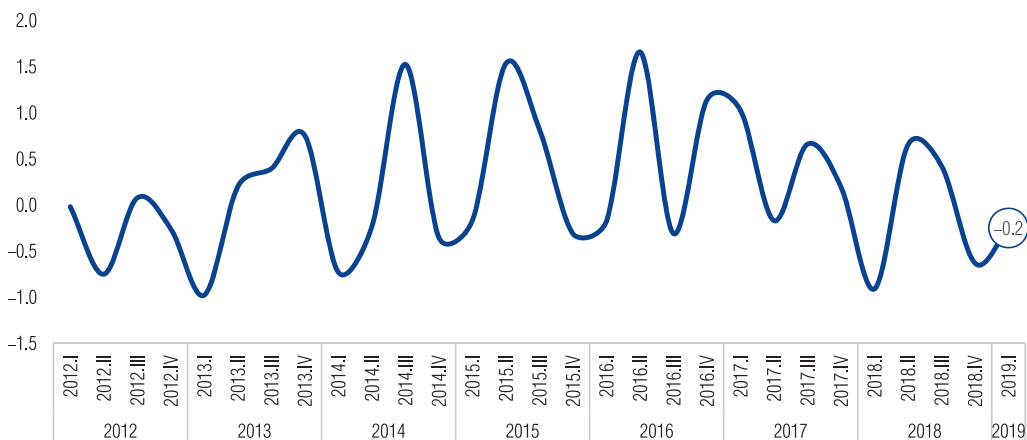

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зах зээлийн өгөөжийн тархалтын хэлбийлт: Тухайн хувьцааны зах зээлийн өгөөжийн тархалт хэт зүүн тийш хэвийсэн байх нь цаашид их хэмжээний сөрөг өгөөжийг дагуулах магадлалтай байдаг бөгөөд зах зээлийн тогтворгүй байдлыг илэрхийлдэг. Монгол Улсын хувьд тус үзүүлэлтийг ТОП-20 индексийн өгөөжөөр төлөөлүүлсэн бөгөөд тархалтын тэгш хэмийн

үзүүлэлт 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар -0.2 байгаа ба энэ нь зах зээлийн хувьд сөрөг үзүүлэлт юм. 2012 оны 1 дүгээр улирлаас 2019 оны 1 дүгээр улирал хүртэлх ТОП 20 индексийн өгөөжийн тархалтын тэгш хэмийн үзүүлэлт хамгийн ихдээ 1.66 байгаа бол хамгийн багадаа -0.98 байна.

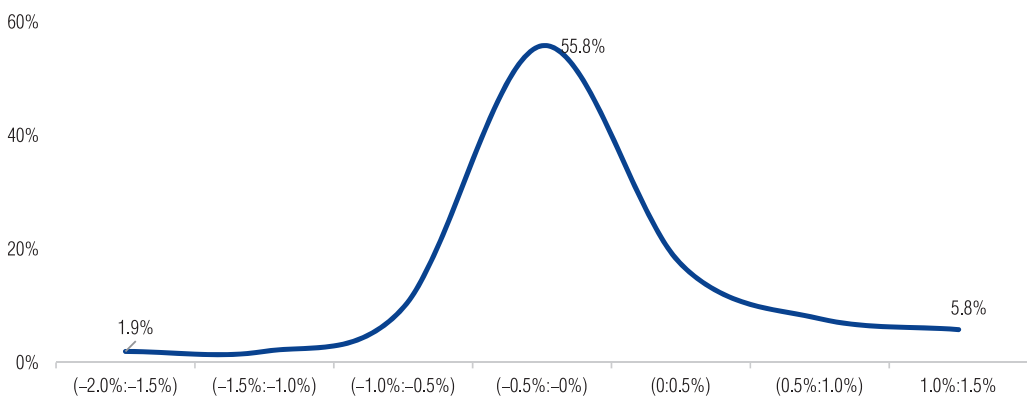
Зураг 131. ТОП 20 индексийн өгөөжийг тархалтын тэгш хэмийн үзүүлэлт

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаарх зах зээлийн өгөөжийн дундаж үзүүлэлт -0.05 хувь байна. Тус улирлын зах зээлийн өгөөжийн тархалтыг доорх зургааг харууллаа.

Зураг 132. Зах зээлийн өгөөжийн тархалт

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

6.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

2008–2009 онд банкны салбар хямарч, ихээхэн алдагдалд орсноор санхүүгийн салбарыг хямрал руу хөтөлсөн. Засгийн газрууд санхүүгийн тогтвортой байдлыг хадгалж үлдэх зорилгоор хямралаас гаргах арга хэмжээнд гол анхаарлаа төвлөрүүлэх болов.

Хэдий хямрал банкны салбараас үүсэлтэй байсан боловч банкнаас бусад санхүүгийн байгууллагууд санхүүгийн хямралыг даамжруулахад чухал оролцоотой байсан юм. Санхүүгийн хямралаас

хойш бодлого боловсруулагчид банкнаас бусад санхүүгийн байгууллагуудын системийн эрсдэлд үзүүлсэн нөлөөлөл, учир шалтгааныг тодруулахыг хичээх болсон. Тус хямралаас үүдэлтэй Европийн холбооны орнуудад тулгарсан үндсэн дөрвөн эрсдэлийг дараах байдлаар тодорхойлжээ.

Нэгдүгээрт, банкнаас бусад санхүүгийн байгууллагууд нь бүтээгдэхүүнтэй холбоотой, ялангуяа хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаастай холбогдох эрсдэлд голчлон өртдөг. 2008 оны

санхүүгийн хямралаар бид үүнийг тодорхой харсан бөгөөд маш олон банкууд болон банкнаас бусад санхүүгийн байгууллагууд эрсдэлтэй хөрөнгө эзэмших болсон. Санхүүгийн хямралын өмнөхөн эдгээр үл хөдлөх хөрөнгө нь санхүүгийн тогтвортой байдалд нөлөөлөх бодит эрсдэл болон нүүрлэж байв. Манай Улсын хувьд мөн энэхүү эрсдэл банкнаас бусад санхүүгийн байгууллагуудад нүүрлэх боломжтой тул зээл олгогч санхүүгийн байгууллагуудыг хөрөнгөжүүлж, чадавхжуулах, зах зээлд оролцогчдыг мэргэшүүлэх нэн шаардлагатай байгаа бөгөөд энэ нь улмаар ирээдүйд үүсч болох эрсдэлээс хамгаалах юм.

Хоёрдугаарт, зарим банкнаас бусад санхүүгийн байгууллагууд банкууд болон бусад банк бус санхүүгийн байгууллагуудтай хэт холбоо хамааралтай байдаг нь өөр нэгэн эрсдэл болж байна. Нэг санхүүгийн байгууллагын хямрал бусад санхүүгийн байгууллагуудад дамжин, оролцогч талуудын эрсдэл (counterparty risk)–ийг бий болгон, улмаар санхүүгийн систем бүхлээрээ хямрах нөхцлийг бүрдүүлдэг.

Гуравдугаарт, зарим банкнаас бусад санхүүгийн байгууллагуудын хэт өргөжилт. Банк, банк бус санхүүгийн байгууллага, даатгал, хадгаламж зээлийн хоршоо, брокер, дилерийн үйл ажиллагааг цогцоор нь эрхэлж буй санхүүгийн группууд бий болох болсон. Улмаар санхүүгийн нэг салбарт үүссэн хямрал бусад салбартаа дамжих шууд нөхцөлийг бүрдүүлж байгаа юм. Түүнчлэн хямралд өртсөн томоохон байгууллага бусад санхүүгийн байгууллагуудтай холбогдон, эрсдэл үүсгэх нөлөөтэй тул зах зээлд оролцогчдын тодорхой бус байдал бий болдог. Цаашлаад үл итгэлцэл үүсч, олон санхүүгийн байгууллагуудыг оролцогч талуудын эрсдэлд хүргэж, санхүүгийн системд бүхлээр нь нөлөөлдөг.

Дөрөвдүгээрт, банкнаас бусад санхүүгийн байгууллагууд бүхлээрээ хямралд өртсөнөөр бусад санхүүгийн байгууллагаас авсан өр зээл төлөгдөх боломжгүй болдог. Энэ нь дараах 2 сөрөг үр дагаварыг бий болгоно. Нэгт хөрөнгийн үнэлгээг бууруулах шууд нөлөөтэй. Хоёрт,

мэргэжлийн оролцогчид AAA зэрэглэлийн биш хөрөнгөд хөрөнгө оруулалт хийхгүй бөгөөд зөвхөн өндөр зэрэглэлийн хөрөнгө эзэмшигч үйлчлүүлэгчид рүү хандсан үйлчилгээг санал болгодог. Улмаар доогуур зэрэглэлийн хөрөнгийн үнэлгээ буурна. Эргээд энэ нь тус хөрөнгийг эзэмшиж буй санхүүгийн байгууллагуудын балансад нөлөөлдөг.

Даатгалын эрсдэл: Даатгалын компаниудын үндсэн эрсдэл бол даатгалын тохиолдол гарах магадлал болон даатгуулагчид нөхөн төлбөр төлөх магадлал юм. Даатгалын компаниуд даатгалын гэрээ, даатгалын тохиолдол, нөхөн төлбөрийн түүхэн мэдээлэлд үндэслэн даатгалын эрсдэлийг тооцоолон даатгалын хураамжийн хувийг тогтоох замаар энэ эрсдэлээс үүсэх зардлыг нөхөхөөр төлөвлөдөг. Даатгалын эрсдэлийг онцлогоос нь хамааран даатгаж болох, даатгаж болохгүй гэж ангилна. Даатгалын эрсдэлд даатгуулагчийн гаргадаг ёс зүйгүй үйлдлүүд болон даатгалын компани даатгалын тохиолдол гаргах өндөр магадлалтай даатгуулагчийг даатгасны улмаас нөхөн төлбөрийн зардал өндөр гарахыг хэлнэ. Эдгээр эрсдэлийг багасгахын тулд даатгуулагчийн буруутай үйлдлээс болж даатгалын тохиолдол үүссэн болон даатгалын тохиолдол үүсэхэд ямар нэгэн байдлаар даатгуулагчаас шалтгаалсан бол даатгагч гэрээнд заасны дагуу нөхөн төлбөр олгохгүй байхаар тусгаж болохыг хууль эрх зүйн хүрээнд зохицуулсан байдаг. Даатгалын эрсдэлийг удирдахад шинэ даатгалын гэрээ байгуулахад андеррайтинг хийж нөхөн төлбөр олгоход хүрэлцэхүйц хураамжийн хувийг оновчтой тооцоолох нь чухал юм.

Үйл ажиллагааны эрсдэл: Санхүүгийн зохицуулах хороо гүйцэтгэлд суурилсан хяналт шалгалтаас эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтын тогтолцоо руу шилжихээр холбогдох бодлогын баримт бичгүүдийг боловсруулж, үйл ажиллагаандаа мөрдөж эхлээд байна. Үүний хүрээнд даатгалын салбарын “Эрсдэлд суурилсан хөрөнгө тооцох аргачлал”, “Даатгалын компанийн үйл ажиллагаанд эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалт хэрэгжүүлэх журам” болон “Даатгагч өөрийн эрсдэл болон төлбөрийн чадвараа

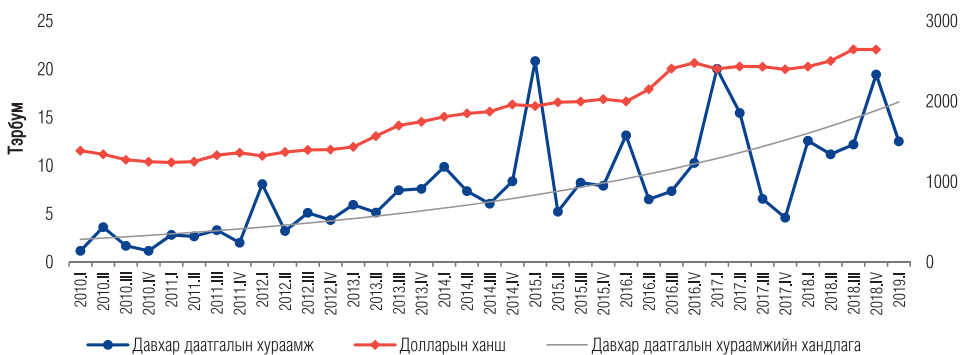
үнэлэх заавар”-ыг батлан, 2019 оны нэгдүгээр сарын 02-ны өдрөөс эхлэн мөрдүүлж эхэллээ. Эдгээр журам, заавар, аргачлалыг мөрдүүлснээр даатгалын зах зээлийн оролцогчдын эрсдлийг тооцох, удирдах тогтолцоо бүрдэх юм. “Эрсдэлд суурилсан хөрөнгө тооцох аргачлал” нь ердийн даатгал, урт хугацааны даатгал, давхар даатгалын компаниудын даатгуулагчийн өмнө гэрээгээр хүлээсэн үүргээ хугацаанд нь бүрэн биелүүлэхэд хүрэлцэхүйц хэмжээний хөрөнгөтэй эсэхийг тодорхойлох бөгөөд энэхүү аргачлалд тооцогдож байгаа эрсдэлүүдээс өөрөөр тоон утгаар илэрхийлэгдэж болох эрсдэлийг мөн тооцох бололцоотой юм. Энэхүү аргачлалыг ашигласнаар цаашид тооцож болох эрсдэлийн төрлийг нэмэгдүүлэх, даатгалын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээллийн хүрэлцээтэй болон үнэн зөв байдлыг бий болгох боломжтой болж байгаа юм.

Хөрвөх чадварын эрсдэл: Хөрвөх чадварын эрсдэлийн хувьд банк болон компаниуд нь богино хугацаанд санхүүгийн хэрэгцээтэй тулгарах нь бий. Энэ нь даатгалын компаниудын хувьд гэнэт их хэмжээний нөхөн төлбөрийн нэхэмжлэл үүсэх зэрэг богино хугацаанд санхүүгийн эх үүсвэр шаардлагатай үед төлбөрийн чадваргүй болох эрсдэл юм. Энэхүү эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх үүднээс гадаадын зарим улс орнууд хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлдэг. Тухайлбал: Швейцарийн “Swiss Re” давхар даатгалын компани нь хөрөнгийн чөлөөт урсгалыг хангалттай хөрвөх чадвартай

байлгаж, тохиолдож болох гэнэтийн таагүй үйл явдлаас гарахад шаардлагатай боломжит мөнгөн хөрөнгийн санхүүжилтийг бий болгох бодлого баримталдаг байна. Тус давхар даатгалын компани нь группын толгой компани болон бизнесийн гурван нэгжийг төлөөлөх дөрвөн үндсэн хөрвөх чадварын санг бүрдүүлдэг байна.

Зах зээлийн эрсдэл: Харин зах зээлийн эрсдэлийн хувьд хүүгийн хэлбэлзэл, хөрөнгийн зах зээлийн үнэлгээ, үл хөдлөх хөрөнгийн үнийн индекс, валютын ханш гэх мэт макро хүчин зүйлс багтана. Монгол улсын даатгалын зах зээлийн хамгийн том тулгамдаж буй асуудал нь валютын ханштай холбогдох эрсдэл юм. Даатгалын компаниудын дийлэнхи нь давхар даатгалаа гадны даатгалын компанид хийлгэдэг бөгөөд сүүлийн гурван жилд дунджаар 30 гаруй тэрбум төгрөгийг гадаад валют хэлбэрээр шилжүүлсэн бөгөөд тайлант улиралд давхар даатгалын зардал даатгалын нийт хураамжийн орлогын 32.6 хувийг эзэлж байна. Харин 2019 оны нэгдүгээр улирлын байдлаар энэхүү дүн нь 12.5 тэрбум төгрөг болж өссөн нь нийт хураамжийн орлогын 32.6 хувийг эзэллээ. Даатгалын салбар өргөжихийн хэрээр тус салбар дахь гадаад валютын гадагшлах урсгал нэмэгдэж байгаа нь салбарын тогтвортой байдалд сөрөг нөлөө үзүүлэх магадлал бий болгож байна. Түүнчлэн сүүлийн жилүүдэд төгрөгийн ам.доллартай харьцах ханш суларч буй нь даатгалын компаниудад томоохон дарамт үүсгэх болсон.

Зураг 133: Давхар даатгалын хураамж /улирлын дүнгээр/, ам.долларын ханш

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголбанк

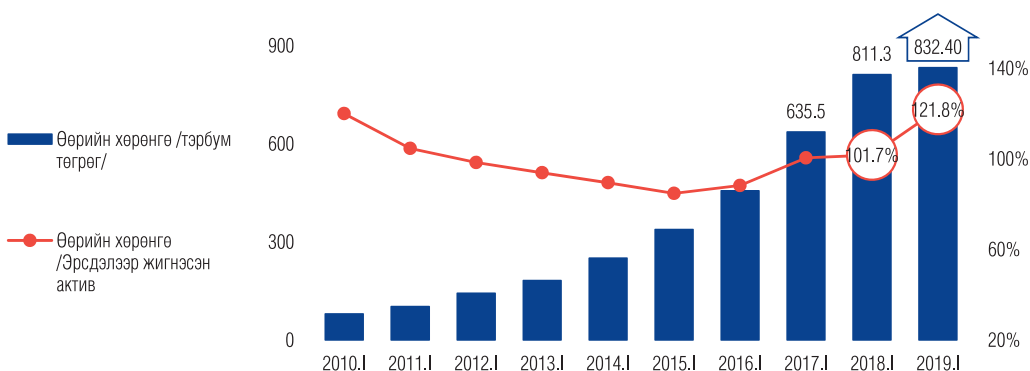

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хувьд уг харьцаа 121.8 хувьтай байна.

Хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын харьцаа нь банк бус санхүүгийн байгууллагыг эрсдэлээс хамгаалах, үйл ажиллагааны тогтвортой байдлыг илэрхийлэх үзүүлэлт байдаг. Санхүүгийн зохицуулах хорооны мөн үеэс банк бус санхүүгийн

байгууллагуудын өөрийн хөрөнгийг эрсдэлээр жигнэсэн нийт активд харьцуулсан харьцаа 30 хувиас доошгүй байна гэж заасан байдаг бөгөөд банк бус санхүүгийн салбарын хэмжээнд уг харьцааг ханган ажиллаж байгаа буюу өөрийн хөрөнгийн хэмжээ эрсдэлтэй хөрөнгийг бүрэн нөхөж чадахуйц байна.

Зураг 135: ББСБ-ын салбарын хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын харьцаа

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

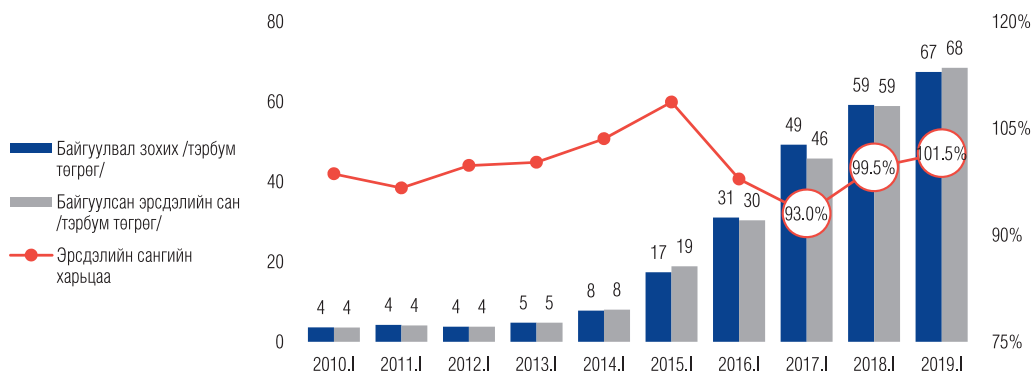
Зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь олгосон зээлийг хугацаа, чанар, эргэж төлөгдөх магадлалыг нь харгалзан ангилах замаар зээлийн эрсдэлийн санг тооцож байгуулдаг. Санхүүгийн зохицуулах хорооны мөн үеэс зээлийн эрсдэлийн санг байгуулах хувь хэмжээг зээлийн ангилал тус бүр дээр тогтоож өгсөн байдаг. Тухайн банк бус санхүүгийн байгууллага байгуулбал зохих эрсдэлийн сангаа байгуулсан эсэхээс нь хамааран

банк бус санхүүгийн байгууллага чанаргүй зээлээ нөхөх, эрсдэлээс хамгаалах чадвартай эсэхийг нь тодорхойлдог.

Банк бус санхүүгийн байгууллагын салбарын хувьд тайлант улиралд уг харьцаа 101.5 хувь гарсан буюу байгуулбал зохих эрсдэлийн санг бүрэн байгуулж чадсан бөгөөд эрсдэлийг 101.5 хувиар нөхөх чадамжтайг харуулж байна.

Зураг 136: ББСБ-ын салбарын зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа

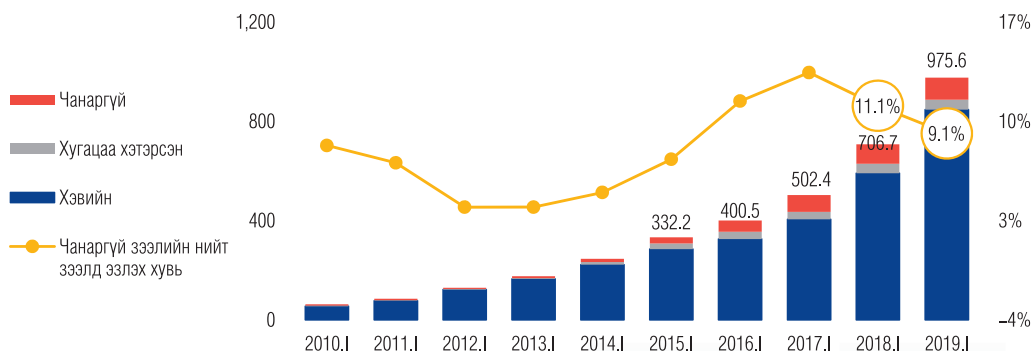

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Чанаргүй зээлийн нийт зээлд эзлэх хувь: Тайлант улиралд чанаргүй зээлийн хэмжээ 89.1 тэрбум төгрөгт хүрч чанаргүй зээлийн нийт зээлд эзлэх

хувь 9.1 хувь болж буурлаа. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 2.0 нэгжээр буурсан үзүүлэлт юм.

Зураг 137: ББСБ-ын салбарын чанаргүй зээлийн хувь

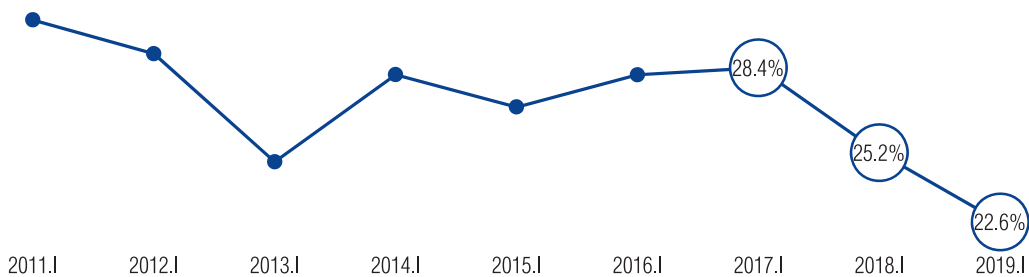

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хөрвөх чадварын харьцаа: Мөнгө түүнтэй адилтгах хөрөнгийг, нийт хөрөнгөд харьцуулсан харьцаа буюу хөрвөх чадварын харьцаа тайлант улиралд 24.5 хувь байна. Өөрөөр хэлбэл банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт хөрөнгийн 24.5 хувийг мөнгөн хөрөнгө бүрдүүлж байна. Хөрвөх чадварын харьцаа нь тухайн байгууллага богино хугацаат өр төлбөрөө төлөх чадвар хэр байгааг илэрхийлдэг.

Мөнгөн хөрөнгийн хэмжээ хэт их байх нь хөрөнгөө үр ашигтай зарцуулж, үндсэн үйл ажиллагаандаа ашиглаж чадахгүй байгааг харуулах бол, хэт бага байх нь тухайн байгууллага хөрвөх чадвар муутайг илэрхийлдэг. Тайлант улиралд мөнгөн хөрөнгийн нийт хөрөнгөд эзлэх хувь буурсан нь нийт хөрөнгийн өсөлтийн ихэнх хувийг зээлийн өсөлт бүрдүүлсэнтэй холбоотой.

Зураг 138: ББСБ-ын салбарын хөрвөх чадварын харьцаа

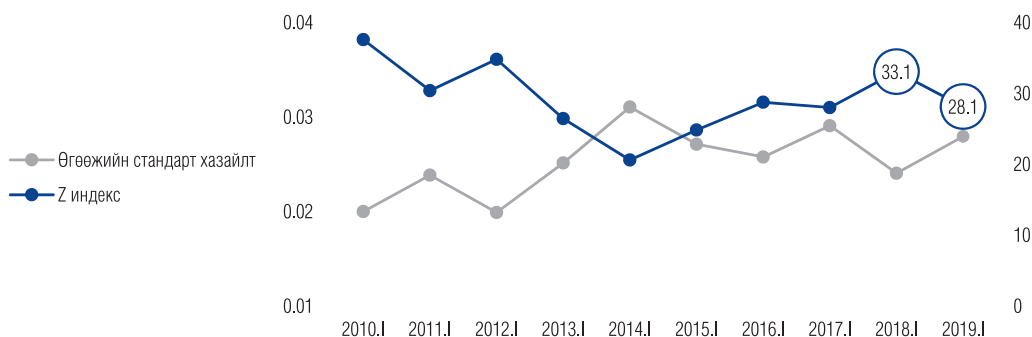

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Z индекс: Z индекс нь банк бус санхүүгийн байгууллагын дампуурах магадлалыг харуулдаг ба активын өгөөж болон өөрийн хөрөнгийн харьцааны нийлбэрийг активын өгөөжийн хэлбэлзэлд харьцуулж тооцдог. Z индексийн утга ашигт ажиллагаа болон өөрийн хөрөнгийн хөшүүрэг өндөр байх үед их гарах ба өгөөжийн хэлбэлзэл ихтэй үед буюу орлогын тодорхойгүй

байдал их үед бага гарна. Өөрөөр хэлбэл индексийн их утга нь эрсдэл багатай, тогтвортой байдлыг илэрхийлдэг. 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн салбарын Z индекс өмнөх оны мөн үеэс буурсан үзүүлэлттэй байна. Индексийн бууралтад хөрөнгийн өгөөжийн хэлбэлзэл өссөн нь нөлөөллөө.

Зураг 139: ББСБ-ын салбарын Z индекс

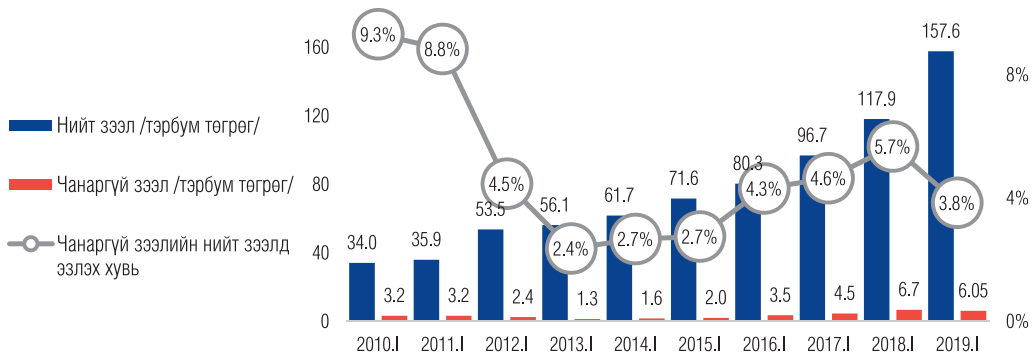
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

6.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Тайлант улиралд салбарын хэмжээнд 4.8 тэрбум төгрөгийн зээлийн эрсдэлийн сан байгуулсан ба нийт 152.8 тэрбум төгрөгийн цэвэр зээлтэй байна. Салбарын нийт зээл өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 33.6 хувиар буюу 39.6 тэрбум

төгрөгөөр өсөж 157.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Харин нийт чанаргүй зээлийн дүн 0.6 тэрбум төгрөгөөр буурч 6.05 тэрбум төгрөгт хүрснээр нийт зээлд эзлэх чанаргүй зээлийн хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 1.8 пунктээр буурч 3.8 хувьд хүрчээ.

Зураг 140: ХЗХ-дын нийт зээл ба чанаргүй зээл /тэрбум төгрөгөөр/

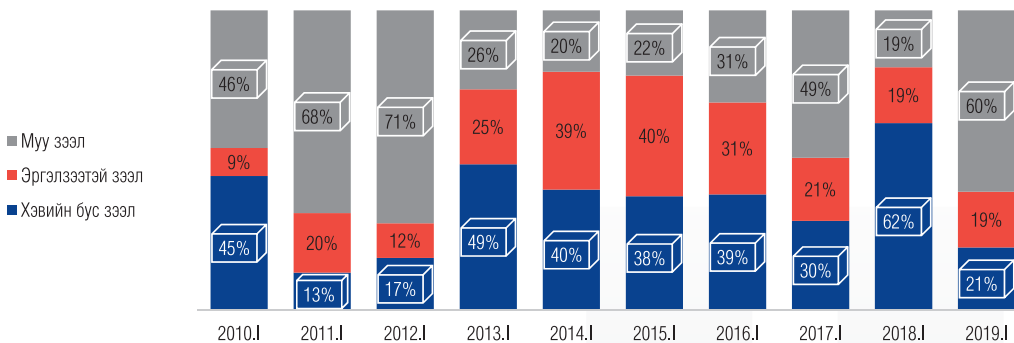

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хэвийн зээл 2018 оны 1 дүгээр улирлын дүнгээс 37.9 хувиар буюу 40.6 тэрбум төгрөгөөр өсөж 147.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Харин нийт чанаргүй зээл өнгөрсөн оны мөн үеэс 9.5 хувиар буюу 0.6 тэрбум төгрөгөөр буурч 6.0 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Чанаргүй зээлийн ангилал дахь хэвийн бус зээлийн эзлэх хувь өнгөрсөн оны

мөн үеэс 41.5 пунктээр буурч 21.0 хувь болсон бол эргэлзээтэй зээлийн нийт чанаргүй зээлд эзлэх хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс өөрчлөгдөөгүй хэвээр байна. Харин муу зээлийн нийт чанаргүй зээлд эзлэх хувь 41.5 пунктээр өсөж 60.4 хувьд хүрсэн байна.

Зураг 141: ХЗХ-дын чанаргүй зээлийн үзүүлэлт /эзлэх хувиар/

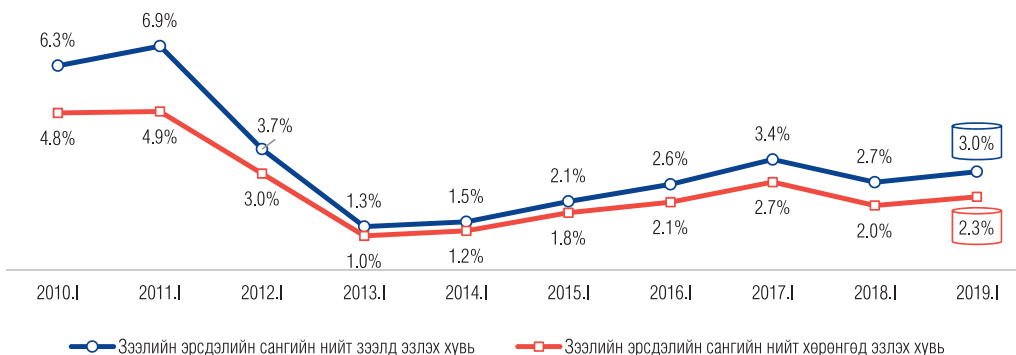

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд хадгаламж, зээлийн хоршоодын зээлийн эрсдэлийн сангийн нийт зээлд эзлэх хувь болон нийт хөрөнгөд эзлэх хувь өмнөх оны

мөн үеэс 0.3 пунктээр өсөж тус тус 3.0 болон 2.3 хувьд хүрсэн байна.

Зураг 142: ХЗХ-дын зээлийн эрсдэлийн сангийн нийт хөрөнгө болон нийт зээлд эзлэх хувь

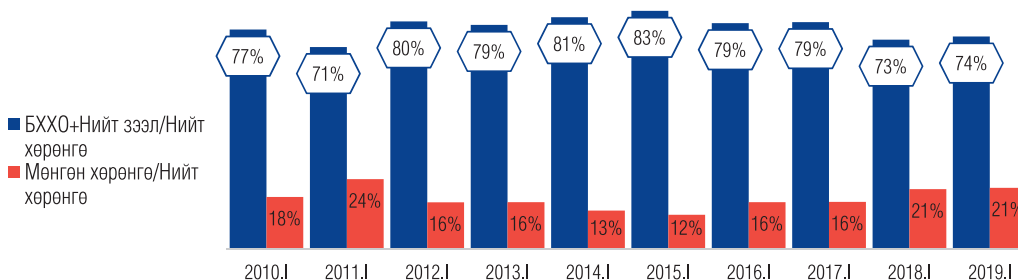

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Байгууллагын хөрвөх чадварыг мөнгөн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа, богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын зээл болон нийт хөрөнгийн харьцаа зэрэг үзүүлэлтүүдээр илэрхийлдэг. Эдгээр үзүүлэлтүүд нь хадгаламж эзэмшигч болон хөрөнгө оруулагч хөрөнгөө татах үед тухайн санхүүгийн байгууллага өөрийн хөрөнгөө мөнгөн хөрөнгөд хэр түргэн хөрвүүлэх боломжтойг харуулдаг. ХЗХ-дын хувьд сүүлийн 5 жилийн

хугацаанд нийт мөнгөн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа дунджаар 17.4 хувьтай байсан бол тайлант улиралд 21.4 хувьтай байна. Харин богино хугацаат хөрөнгө оруулалт болон нийт зээлийн нийлбэрийг нийт хөрөнгөд харьцуулсан үзүүлэлт сүүлийн 5 жилийн хугацаанд дунджаар 78.0 хувьтай байсан бол тайлант улиралд тус үзүүлэлт 74.4 хувьтай байна.

Зураг 143: ХЗХ-дын хөрвөх чадварын харьцаа

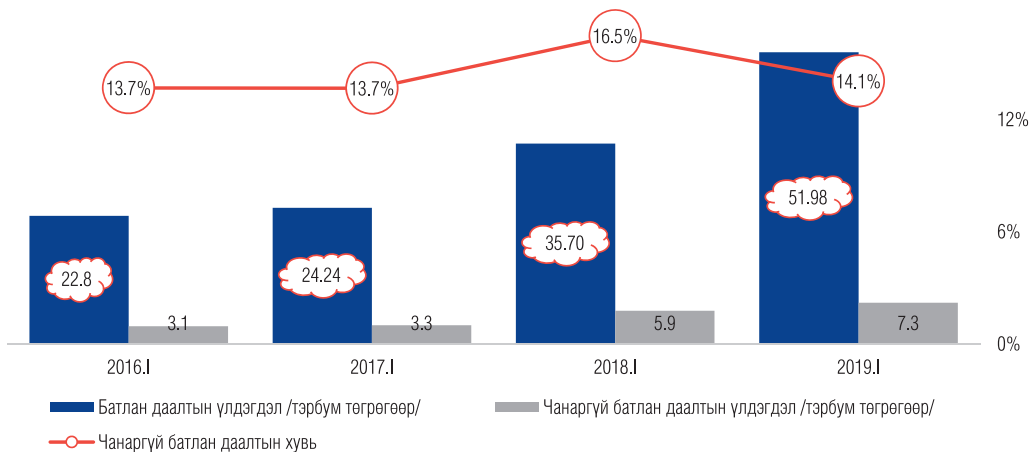
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

6.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар батлан даалтын нийт үлдэгдэлд эзлэх чанаргүй батлан

даалтын хувь 14.1 болж өмнөх оны мөн үеэс 2.4 пунктээр буурлаа.

Зураг 144: Чанаргүй батлан даалтын хувь

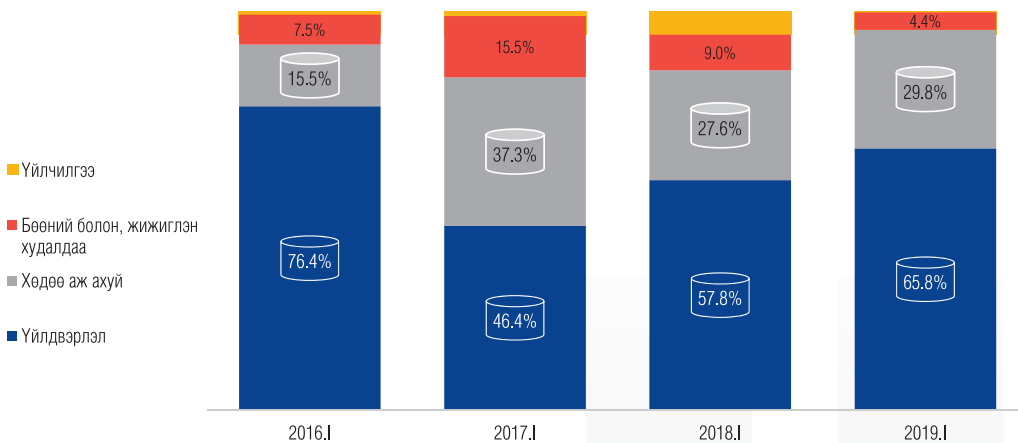

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Чанаргүй батлан даалтын үлдэгдлийг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар авч үзвэл 65.8 хувь нь үйлдвэрлэлийн салбарт, 29.8 хувь

нь хөдөө аж ахуйн салбарт, үлдсэн 4.4 хувь нь бөөний болон, жижиглэн худалдаа, 12.3 хувь нь үйлчилгээний салбарт байна.

Зураг 145: Чанаргүй батлан даалт, эдийн засгийн салбараар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

+

=

145
140
135
130
125
120

June
123.74

Pct. chg.
Day
1.2%

БОДЛОГО,
ЗОХИЦУУЛАЛТЫН
ОРЧИН

7.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Хууль, дүрэм журам: Үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулалттай үйл ажиллагааны багц дүрмийн төслийг Хорооны 2019 оны 01 дүгээр сарын 09-ний өдрийн 4 дүгээр тогтоолоор баталж, ХЗДХЯ руу 2019 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдөр Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн санд 4184 дугаарт бүртгүүлсэн.

Мөн Санхүүгийн зохицуулах хорооны 2015 оны 239 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хувьцаат компанийн хувьцааг худалдан авах санал гаргах, хувьцааг худалдан авах ажиллагааны тухай журам”-ыг Захиргааны ерөнхий хуульд нийцүүлэн, Хорооны 2019 оны 38 дугаар тогтоолоор шинэчлэн баталсан.

Гадаад хамтын ажиллагаа: Санхүүгийн зохицуулах хороо “Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлийн чадавхыг бэхжүүлэх II үе шатны төсөл”-ийг Японы Олон Улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (ЖАЙКА)-тай хамтран хэрэгжүүлэхээр тохиролцож, өнгөрөгч 2018 оны 10 дугаар сард протоколд гарын үсэг зурсан. Төсөл хэрэгжиж буйтай холбогдуулан ЖАЙКА байгууллагын холбогдох төлөөлөгчид Монгол Улсад ажиллаж байна. Хөрөнгийн зах зээлийн чадавхийг бэхжүүлэх хүрээнд санхүүгийн зэрэглэл тогтоох байгууллага бий болгох шаардлагын талаар зах зээлд оролцогч мэргэжлийн байгууллагуудтай уулзалт хийсэн. Мөн төслийн 2-р шатанд ЖАЙКА-ийн ахлах зөвлөх Цүнода Жиро, олон улсын зөвлөх Норитака Акамацү нар “Засгийн газрын өрийн хэрэгсэл болон компанийн өрийн хэрэгслийн зах зээл” сэдэвт сургалтыг (workshop) 2019 оны 3 дугаар сарын 28-ны өдөр зохион байгуулсан.

Түүнчлэн, өнгөрөгч 2018 оны 9 дүгээр сараас Европын сэргээн босголт хөгжлийн банк (EBRD)-ны техникийн хамтын ажиллагаанаас хэрэгжүүлж буй “Монгол Улсын Мөнгөний болон Хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлэх баримт бичиг боловсруулах” төслийн хүрээнд үнэт цаасны төлбөр, тооцооны Төлбөрийн эсрэг Нийлүүлэлт (Delivery versus Payment) зарчим, дараа төлбөрт тооцооны T+2 горимыг нэвтрүүлэх төсөл

хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд эцсийн буюу 3 дахь шат хэрэгжиж байна.

Мөн Монгол Улс Азийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийн санаачилгад (ABMI) гишүүн бус ажиглагч орноор 2018 оны 5 дугаар сард албан ёсоор нэгдэн орсон. Энэхүү санаачилгын хүрээнд 30 дахь удаагийн Азийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийн форумыг Филиппин Улсад байрлах Азийн хөгжлийн банкны төв байранд 2019 оны 01 дүгээр сарын 28–29-ний өдрүүдэд зохион байгуулагдсан. Форумын үеэр Азийн хөгжлийн банкнаас Монголын өрийн хэрэгслийн гарын авлагыг боловсруулж, эмхэтгэн гаргах, хянан тохиолдуулахад дэмжлэг үзүүлэхээ мэдэгдсэн. Ингэхдээ, техник туслалцааны дэд төслийг хэрэгжүүлэх замаар дэмжлэг авч Монголын өрийн хэрэгслийн зах зээлийн гарын авлагыг боловсруулан гаргах, хэвлэн нийтлэх, хөрөнгө оруулагчдад хүргэх бөгөөд энэ нь Засгийн газрын үнэт цааснаас гадна компанийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх чухал ач холбогдолтой болох юм. Тус гарын авлагыг боловсруулахтай холбоотой дотоодын ажлын хэсэг байгуулагдсан ба Хорооноос холбогдох албан хаагчид ажлын хэсэгт орсон.

Хууль, дүрэм журам: Үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулалттай үйл ажиллагааны багц дүрмийн төслийг Хорооны 2019 оны 01 дүгээр сарын 09-ний өдрийн 04 тоот тогтоолоор баталж, ХЗДХЯ руу 2019 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдрийн 1/129 тоот албан бичгээр хүргүүлсэн ба Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн санд 4184 дугаарт бүртгүүлсэн.

Мөн Санхүүгийн зохицуулах хорооны 2015 оны 239 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хувьцаат компанийн хувьцааг худалдан авах санал гаргах, хувьцааг худалдан авах ажиллагааны тухай журам”-ыг Захиргааны ерөнхий хуульд нийцүүлэн, Хорооны 2019 оны 38 дугаар тогтоолоор шинэчлэн баталсан. Улмаар ХЗДХЯ руу 2019 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдрийн 1/1319 тоот албан бичгээр хүргүүлсэн ба Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн санд 4284 дугаарт бүртгүүлсэн.

Гадаад хамтын ажиллагаа: Санхүүгийн зохицуулах хороо “Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлийн чадавхыг бэхжүүлэх II үе шатны төсөл”-ийг Японы Олон Улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (ЖАЙКА)-тай хамтран хэрэгжүүлэхээр тохиролцож, өнгөрөгч 2018 оны 10 дугаар сард протоколд гарын үсэг зурсан. Төсөл хэрэгжиж буйтай холбогдуулан ЖАЙКА байгууллагын холбогдох төлөөлөгчид Монгол Улсад ажиллаж байна. Уулзалтын хүрээнд хөрөнгийн зах зээлийн чадавхийг бэхжүүлэх хүрээнд санхүүгийн зэрэглэл тогтоох байгууллага бий болгох шаардлагын талаар зах зээлд оролцогч мэргэжлийн байгууллагуудтай уулзалт хийсэн. Мөн төслийн 2-р шатны хүрээнд ЖАЙКА-ийн ахлах зөвлөх Цүнода Жиро, олон улсын зөвлөх Норитака Акамацү нар “Засгийн газрын өрийн хэрэгсэл болон компанийн өрийн хэрэгслийн зах зээл” сэдвийн хүрээнд сургалтыг (workshop) 2019 оны 3 дугаар сарын 28-ны өдөр зохион байгуулсан.

Өнгөрөгч 2018 оны 9 дүгээр сард Европын сэргээн босголт хөгжлийн банк (EBRD)-ны техникийн хамтын ажиллагааны төсөл “Монгол Улсын Мөнгөний болон Хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлэх баримт бичиг боловсруулах” төслийн хүрээнд үнэт цаасны төлбөр, тооцооны Төлбөрийн эсрэг Нийлүүлэлт (Delivery versus Payment) зарчим, дараа төлбөрт тооцооны T+2 горимыг нэвтрүүлэх төсөл хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд төслийн эцсийн буюу 3 дахь шат хэрэгжиж байна.

Монгол Улс Азийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийн санаачилгад (ABMI) гишүүн бус ажиглагч орноор 2018 оны 5 дугаар сард албан ёсоор нэгдэн орсон. Энэхүү санаачилгын хүрээнд 30 дахь удаагийн Азийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийн форумыг Филиппин Улсад байрлах Азийн хөгжлийн банкны төв байранд 2019 оны 1 дүгээр сарын 28-29 хооронд зохион байгуулагдсан. Уулзалтын үеэр Азийн хөгжлийн банкнаас Монголын өрийн хэрэгслийн гарын авлагыг боловсруулж, эмхэтгэн гаргах, хянан тохиолдуулахад дэмжлэг үзүүлэхээ мэдэгдсэн. Ингэхдээ, техник туслалцааны

дэд төслийг хэрэгжүүлэх замаар дэмжлэг авч Монголын өрийн хэрэгслийн зах зээлийн гарын авлагыг боловсруулан гаргах, хэвлэн нийтлэх, хөрөнгө оруулагчдад хүргэх бөгөөд боловсруулан гаргах нь Засгийн газрын үнэт цааснаас гадна компанийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх чухал ач холбогдолтой болох юм. Тус гарын авлагыг боловсруулахтай холбоотой дотоодын ажлын хэсэг байгуулагдсан ба Хорооноос холбогдох албан хаагчид ажлын хэсгийн гишүүнээр багтаад байна.

7.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Даатгалын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1-д “Даатгалын үйл ажиллагааг Зохицуулах хорооноос баталсан даатгалын багц дүрмээр зохицуулна”, Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д “Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн үйл ажиллагааг Зохицуулах хорооноос баталсан даатгалын багц дүрмээр зохицуулна” гэж заасны дагуу 17 хавсралт бүхий “Даатгалын багц дүрэм”-ийг Хорооны 2019 оны 02 дугаар тогтоолоор баталж, Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлсэн;

Монголбанк, Насан туршийн боловсролын үндэсний төв, Бичил санхүүгийн хөгжлийн сантай хамтран “Орон нутгийн иргэдэд санхүүгийн боловсрол олгох сургагч багш бэлтгэх” сургалтыг даатгалын чиглэлээр Улаанбаатар хот, Төв, Дундговь, Өмнөговь, Архангай, Өвөрхангай аймгуудад зохион байгуулсан.

Монголын даатгалын холбоо болон Монголын банкны холбоотой байгуулсан хамтран ажиллах гэрээний хүрээнд Монголын даатгалын холбоотой хамтран ердийн болон урт хугацааны даатгалын төлөөлөгчийн сургалтыг Улаанбаатар хотод 2 удаа, Орон нутгийн 4 бүсийн 21 аймагт ердийн даатгалын төлөөлөгчийн сургалтыг, мөн Монголын банкны холбоотой хамтран даатгалын зуучлагчийн сургалтыг 1 удаа нийт 473 хүнийг хамруулж зохион байгуулсан. Үүнээс 230 нь шалгалтад тэнцсэн байна.

Хорооны Ажлын албаны даргын 2018 оны 12 дугаар сарын 19-ны өдрийн 290 дүгээр тушаалаар баталсан “Эрсдэлд суурилсан хөрөнгө тооцох аргачлал”, “Даатгалын компанийн үйл ажиллагаанд эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалт хэрэгжүүлэх журам”, “Даатгагч өөрийн эрсдэл болон төлбөрийн чадвараа үнэлэх заавар”-ыг Хяналт шалгалт, зохицуулалтын газартай хамтран туршилтаар хэрэгжүүлж эхлээд байна.

Хувийн тэтгэврийн даатгалын эрх зүйн орчныг сайжруулах чиглэлээр Сангийн яам, Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын яам болон Азийн

хөгжлийн банктай хамтран ажиллах санамж бичиг байгуулан ажиллаж байна.

7.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛАГА

Хөрөнгө оруулагч, үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах хууль эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох дэд зорилтын хүрээнд “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг тогтоож, хяналт тавих журам”-ын төслийг шинэчлэн боловсруулж, олон нийтээс санал авахаар Хорооны цахим хуудсанд 2019 оны 01 дүгээр сарын 21-ний өдөр байршуулж, удирдлага болон холбогдох нэгжээс саналыг тусгаад байна. Уг журмын төслийг боловсруулах хүрээнд тогтоож буй зохистой харьцаа нь хэрхэн эрсдэл даах чадварыг хангаж байгаа талаар бүх ББСБ-ыг хамруулсан судалгааг хийж, журмын төсөл боловсруулахад ашигласан болно. Түүнчлэн “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны зохицуулалтын журам”-ын төслийг шинэчлэн боловсруулах ажлыг хийж гүйцэтгээд байна.

Зээлийн батлан даалтын сангийн үйл ажиллагаанд учирч болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, үйл ажиллагааны болон өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг тогтоох замаар тогтвортой байдлыг хангуулахтай холбоотойгоор хяналтыг сайжруулах, Захиргааны ерөнхий хуульд нийцүүлэх зорилгоор Зээлийн батлан даалтын үйл ажиллагааг зохицуулах хяналт тавих журмын төслийг боловсруулан 2019 оны 3 дугаар сарын 20-ний өдрийн Хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлэн Хорооны 2019 оны 46 дугаар тогтоолоор уг журмыг батлуулж ажиллалаа. Тус журмыг Захиргааны ерөнхий хуулийн 66.1.1-д заасан баримт бичгийн бүрдлийг хангаж, холбогдох нэгжид хүргүүлэн Хууль зүй, дотоод хэргийн яаманд 4331 дугаараар бүртгүүлэв.

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудыг батлан даалтын сангийн үйлчилгээнд хамруулах чиглэлээр мэдээлэл хүргүүлэх, сургалт зохион байгуулах, журамд холбогдох өөрчлөлтийг оруулах тухай санал боловсруулж Зээлийн батлан даалтын санд Хорооны 7/1116 тоот албан бичгээр хүргүүллээ.

Хорооны дарга болон Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 2019 оны А-28/41 тоот

тушаалаар баталсан шалгалтын удирдамжийн дагуу 2019 оны 1 дүгээр сарын 22-ны өдрөөс 01 дүгээр сарын 25-ны өдөр Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр зохицуулалттай этгээдүүд болон компанийн нэгдлүүд хамтарсан нэгдсэн шалгалтыг Монголбанкны хянан шалгагчтай хийж, шалгалтын тайлан танилцуулгыг холбогдох албан тушаалтанд хүргүүлсэн.

Азийн хөгжлийн банкнаас хэрэгжүүлж байгаа төслийн хүрээнд ирсэн зөвлөх Paul Sheehan-тай уулзалт зохион байгуулж, салбарт тулгамдсан асуудал, уг асуудлаар хэрхэн ажиллах талаар зөвлөлдөж, санал солилцож ажиллав.

2019 оны 3 дугаар сарын 26-наас 29-ний өдрүүдэд Санхүүгийн хүртээмжийн нийгэмлэг болон Багамын Хамтын Нөхөрлөлийн Улсын Төв банкнаас Багамын Хамтын Нөхөрлөлийн Улсын нийслэл Нассау хотод зохион байгуулагдсан “Цахим санхүүгийн үйлчилгээ” ажлын хэсгийн 19 дэх уулзалтад оролцсон. Тус ажлын хэсгийн үндсэн зорилго нь гишүүн орнуудын зохицуулагч болон бодлого боловсруулагч нарт цахим санхүүгийн үйлчилгээг хөгжүүлэх таатай нөхцөл бүрдүүлэхэд туслах шинэ санаачилга, туршлага солилцох платформ бий болгож өгөх явдал юм. Энэ удаагийн уулзалтаар цахим санхүүгийн аюулгүй байдал, жөндөр болон цахим санхүүгийн үйлчилгээ, цахим санхүүгийн үйлчилгээний индикаторуудын талаар холбогдох дэд ажлын хэсгийн хэсгүүд авсан даалгаврын дагуу хийсэн ажлуудын танилцуулга хийлээ. Мөн цахим санхүүгийн үйлчилгээг ашигласан ногоон санхүүжилтийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, шинэ боломжуудын талаар хэлэлцсэн нь онцлог болов.

Түүнчлэн холбогдох хууль, журмын төслүүдэд тусгах санал, зөвлөмжийг боловсруулж, холбогдох газруудад хүргүүлж ажиллалаа. Эдгээрээс дурдахад:

- Монголбанкнаас ирүүлсэн “Санхүүгийн хэрэглэгчийг хамгаалах тухай” хуулийн

- төсөл, үзэл баримтлал;
- Активын удирдлагын тухай хуулийн төсөл;
- Төлбөрийн чадваргүйдлийн тухай хуулийн төсөл;
- Зөвшөөрлийн тухай хуулийн төсөл;
- Банкны нэгдлийн хяналт шалгалтын журмын төсөл;
- Хорооны “Санхүүгийн зохицуулах хорооны зохицуулалтын салбарын сургалтын нэгдсэн журам”-ын төсөл.

ны өдрүүдэд Дундговь, Өмнөговь аймгуудад, 3 дугаар сарын 20-ны өдөр Төв аймагт газрын төлөөллөөс сургагч багшаар ажиллав.

Сургалт, семинар, хамтын ажиллагаа:

“Зээлийн батлан даалтын сангийн үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих журам”-ын төсөлд зах зээлийн оролцогчид, олон нийтээс санал авч байна “Банк бус санхүүгийн байгууллагууд хувь нийлүүлсэн хөрөнгөө нэмэгдүүлэх хүсэлтээ идэвхтэй ирүүллээ” “Ажлын хэсгийн уулзалт болно” зэрэг мэдээнүүдийг бэлтгэж холбогдох нэгжид хүргүүлж Хорооны цахим хуудсанд байршуулж ажиллалаа.

Санхүүгийн зах зээлийн талаар нээлттэй өдөрлөг, форум зохион байгуулж, олон нийтэд мэдээлэл хүргэх ажлын хүрээнд Монголбанк, Боловсрол соёл шинжлэх ухаан спортын яам /БСШУСЯ/-ны харьяа Насан туршийн боловсролын үндэсний төв болон аймгуудын Монголбанкны салбар, Санхүү, төрийн сангийн хэлтэс, Бичил санхүүгийн хөгжлийн сантай хамтран зохион байгуулсан “Олон нийтийн санхүүгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх хөтөлбөр”-ийн хөдөө орон нутгийн иргэдэд санхүүгийн боловсрол олгох тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд БСШУСЯ-ны харьяа Насан туршийн боловсролын үндэсний төвийн аймаг, сумд дахь багш нарт зориулсан “Орон нутгийн иргэдэд зориулсан санхүүгийн боловсрол олгох сургагч багш бэлтгэх” цуврал сургалтын хөтөлбөрийн хүрээнд 3 дугаар сарын 21-ны өдөр Улаанбаатар хотод, 3 дугаар сарын 11-нээс 17-

7.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын хадгаламж болон зээлийн хүү, зээлийн шимтгэлийн судалгаа хийж, үр дүнг нэгтгэсэн.

Зохицуулалттай этгээдүүдийн аудитлагдсан санхүүгийн байдлын тайлан болон орлогын тайлангаар иргэд олон нийтийг баталгаажсан, үнэн зөв мэдээллээр хангах ажлын хүрээнд хадгаламж, зээлийн хоршоодын аудитлагдсан тайлан, зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тайлан, албан тушаалтнуудын мэдээлэл зэргийн маягтуудын төслийг боловсруулсан.

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын 2018 оны жилийн эцсийн тайлан нэгтгэн боловсруулж, холбогдох талуудыг мэдээллээр хангасан.

“Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлийг 2025 он хүртэл хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн 2019–2020 оны төлөвлөгөөний саналыг нэгтгэн Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн ажлын албанд хүргүүлсэн.

Санхүүгийн хэрэглэгчийг хамгаалах тухай хуулийн төсөл, Төлбөрийн чадваргүйдлийн тухай хуулийн төсөл, Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон дагаж гарах хуулийн төсөл, Актив удирдлагын тухай хуулийн төсөл, Зөвшөөрлийн тухай хуулийн төсөлд санал хүргүүлсэн.

2019.03.21–ний өдөр зохион байгуулагдсан “Үндэсний хоршоологчдын чуулган VI”-д оролцож, “Хадгаламж, зээлийн хоршооны талаар төрөөс баримталж буй бодлого” сэдвээр танилцуулга хийв.

Санхүүгийн хүртээмжийн нийгэмлэг (СХН, The Alliance for Financial Inclusion, AFI)-ийн “Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн санхүүжилт” (SMEF) ажлын хэсгийн 12 дахь уулзалтад оролцож, Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлд хэрэгжиж байгаа ногоон санхүүжилт буюу тогтвортой хөгжлийн бодлогын талаар танилцуулж, залуучууд,

эмэгтэйчүүд зэрэг хүн амын бүлгүүд, алслагдсан нутагт санхүүгийн үйлчилгээ, бүтээгдэхүүнийг сонголттой хүргэх талаар Хорооноос явуулж буй үйл ажиллагаа, зохицуулалтын талаар хэлэлцүүлсэн.

The background features a dark blue-to-purple gradient with a faint grid pattern. A white outline of Mongolia is positioned at the top. Below it, a computer keyboard is visible, with keys and a mouse partially shown. A large, stylized orange number '8' is centered in the lower half of the image.

8

ХЭРЭГЛЭГЧДИЙН
ИТГЭЛИЙН
СУДАЛГАА

Санхүүгийн зах зээлийн оролцоог даатгал, зээл болон хөрөнгийн зах зээлийн хүрээнд авч үзэн, голчлон авдаг үйлчилгээ, санхүүгийн байгууллагын сонголтод нөлөөлдөг хүчин зүйлс болон оролцохгүй байгаа шалтгааныг тодорхойлсон. Өмнөх судалгаануудаар хөрөнгийн биржийн арилжаанд оролцдог эсэхийг тандахад иргэдийн 90 гаруй хувь нь хөрөнгийн биржийн арилжаанд оролцож байгаагүй гэж хариулсан байдаг. Түүнчлэн, арилжаанд оролцож байгаагүй шалтгаанууд дотор арилжаанд хэрхэн оролцохоо мэдэхгүй, мэдээлэл байхгүй зэрэг шалтгаанууд хамгийн их жин эзэлдэг. Санхүүгийн байгууллагуудын үйлчилгээний онцлогоос хамааран иргэдийн сонголтод нөлөөлдөг хүчин зүйлс нь ялгаатай байх боломжтой тул судалгаанд үүнийг тодорхойлох зорилготой асуулууд орсон.

Санхүүгийн зах зээлийн талаарх хэрэглэгчдийн хүлээлтийн судалгаа нь 2016 оны 3-р улирлаас эхлэн хийгдэж байна. Улирлын судалгааны асуулга нь санхүүгийн зах зээлийн талаарх ерөнхий мэдээлэлтэй холбоотой асуултаас гадна тухайн цаг үетэй холбоотой нэмэлт асуултыг агуулдаг.

СУДАЛГААНЫ АРГАЧЛАЛ

Улирал тутам улсын хэмжээнд санамсаргүй түүврийн аргаар хийгддэг судалгаа нь Хэрэглэгчийн итгэлийн индексийн үнэлгээнд голлон анхаардаг. “Иргэдийн санхүүгийн байдал, санхүүгийн зах зээлийн оролцоо” сэдэвт энэхүү судалгаанд ХИИ-ийн улирлын судалгааны түүвэрт санамсаргүй сонгогдсон иргэд хамрагдсан.

Түүврийн асуулга: Судалгааны мэдээлэл цуглуулах гол хэрэгсэл нь асуулга бөгөөд асуулга нь иргэдийн санхүүгийн зах зээлийн оролцоо болон санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэл гэсэн бүлгээс бүрддэг.

А. Санхүүгийн зах зээлийн оролцоо

Энэ хэсгийн зорилго нь иргэдийн даатгал, зээл болон хөрөнгийн зах зээлд хэр оролцож байгааг үнэлэх, түүнд нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг

тодорхойлох юм. Энэ бүлэг нь нийт 15 асуулттай.

В. Санхүүгийн зах зээлд итгэх итгэл

Энэхэсэг нь иргэдийн санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэлийг үнэлэх зорилготой бөгөөд Монголбанк, хөрөнгийн бирж, арилжааны банкууд, банк бус санхүүгийн байгууллагууд, даатгалын компаниудыг хамруулсан. Энэ бүлэг нийт 8 асуулттай.

С. Иргэдийн тухай мэдээлэл

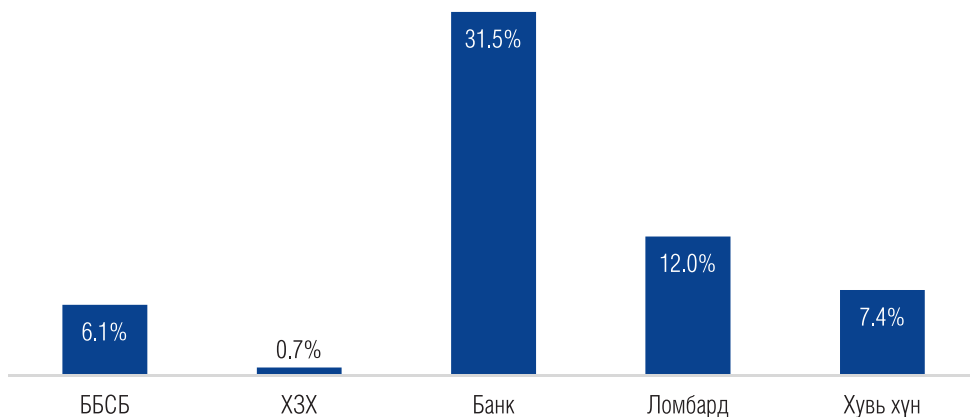
Иргэдийн хүн ам, нийгэм, эдийн засгийн шинж чанарыг тодорхойлох үүднээс судалгаанд хүйс, нас, орон сууцны нөхцөл, орлого, боловсрол, байршлын талаарх асуулуудыг оруулсан.

Санхүүгийн зах зээлийн оролцоо: Энэ бүлэгт иргэдийн санхүүгийн зах зээлийн оролцоо, түүнд нөлөөлж байгаа хүчин зүйлсийг зээл, даатгал, хөрөнгийн зах зээлийн хүрээнд шинжилнэ.

Зээлийн зах зээл: Иргэдээс өнгөрсөн 6 сарын хугацаанд санхүүгийн байгууллагуудаас зээл авсан эсэх асуултанд өмнөх улирлын судалгаанд оролцсон иргэдийн 40.8% зээл авч байсан бол 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар, иргэдийн 40.2% хувь нь зээл авчээ. Нийт иргэдийн 31.5 хувь нь арилжааны банкнаас, 12.0 хувь нь ломбарднаас, 6.1 ББСБ, 7.4 хувь нь хувь хүнээс зээл авчээ.

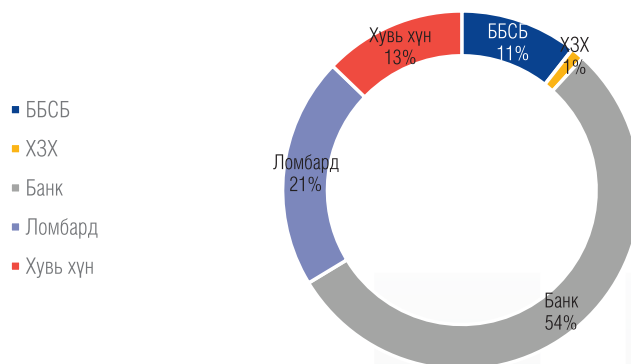
Зураг 146: Иргэдийн зээл авсан байдал

Зээл авсан иргэдийг зээл олгосон байгууллагаар нь харвал арилжааны банк 78.2%, ломбард 29.9%, хувь хүн 18.4%, ББСБ 15.2% зээлж байна. Иргэдийн 48.3% албан бус сектор буюу ломбард, хувь хүнээс зээл авчээ.

Иргэдийн авсан нийт зээлийн тоонд арилжааны банк 54.5%, ББСБ 10.6%, ломбард 20.9%, хувь хүн 12.8% зээлж байна.

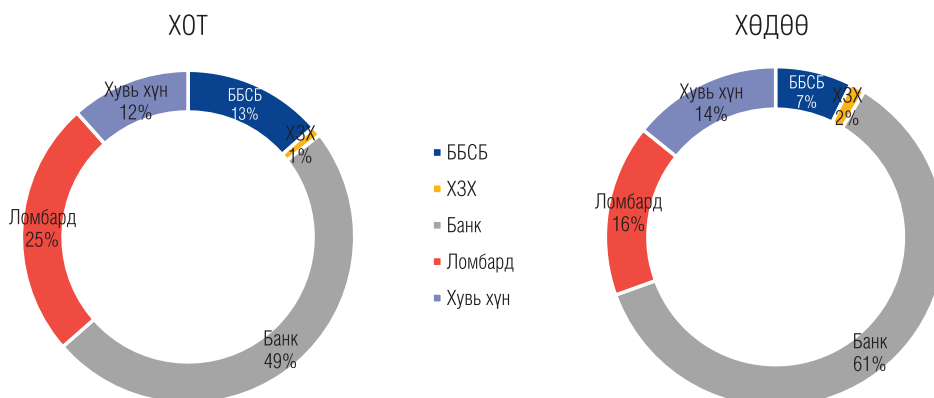
Зураг 147: Иргэдийн авсан зээлийн бүтэц, олгосон байгууллагаар

Зээл авсан иргэд нас, хүйс, сууцны төрөл, орлого, ам бүлийн байдал, байршил зэргээрээ харилцан адилгүй байна. Нийт иргэдийн 40.2 хувь нь зээл авсан ч энэ нь хот, хөдөөгөөр харилцан адилгүй

байна. Тухайлбал, Улаанбаатарын иргэдийн 47.1% зээл авсан байхад хөдөөгийн иргэдийн 49.7% зээл авчээ.

Зураг 148: Зээл олгосон байгууллагуудаар хот хөдөөд

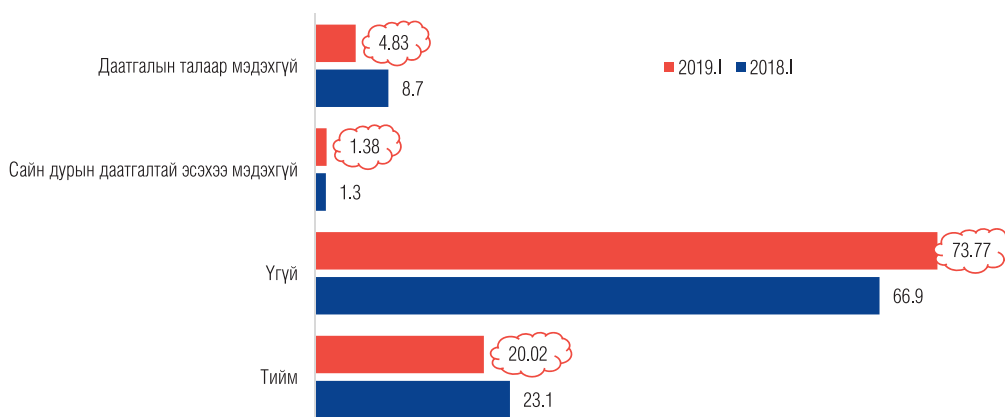
Зураг 4 хот, хөдөөгийн иргэдийг зээл олгосон байгууллагаар нь харуулж байна. Хотын иргэдийн 37 хувь нь албан бус эх үүсвэрээс зээл авч байхад хөдөөгийн иргэдийн 30 хувь нь албан бус эх үүсвэрээс зээл авч байна.

Арилжааны банкнаас хөдөөгийн, гэрт амьдардаг болон 35–аас дээш насны хүмүүс илүү их зээл авдаг байна. Харин ББСБ–аас хотын, орон сууцанд амьдардаг, боловсрол өндөртэй хүмүүс

илүү их зээлдэг байна.

Даатгалын зах зээл: 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар нийт судалгаанд хамрагдсан иргэдийн 20 хувь нь сайн дурын ямар нэг даатгалтай байна. Энэ нь 2018 оны 1 дүгээр улиралтай харьцуулахад 3 пунктээр буурчээ. Нийт иргэдийн 73.8 хувь нь даатгалгүй гэсэн бөгөөд энэ нь өмнөх судалгаатай харьцуулахад 6.9 пунктээр өссөн байна.

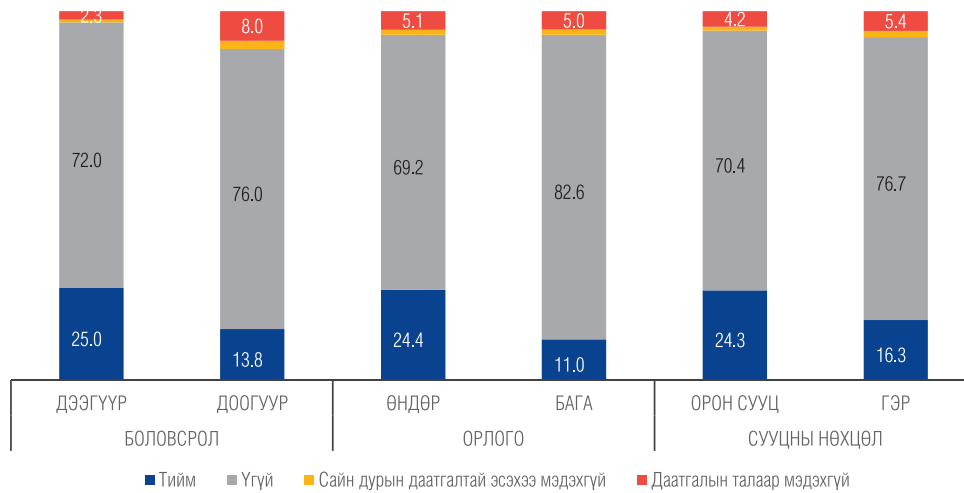
Зураг 149: Ямар нэг сайн дурын даатгалд хамрагддаг эсэх

Сайн дурын даатгалтай эсэхээ мэдэхгүй гэсэн хариулт хэвэндээ байгаа бол даатгалын талаар

мэдэхгүй гэсэн хариулт өмнөх судалгааны дүнтэй харьцуулахад буурсан.

Зураг 150: Ямар нэг сайн дурын даатгалд хамрагддаг эсэх, бүлгээр

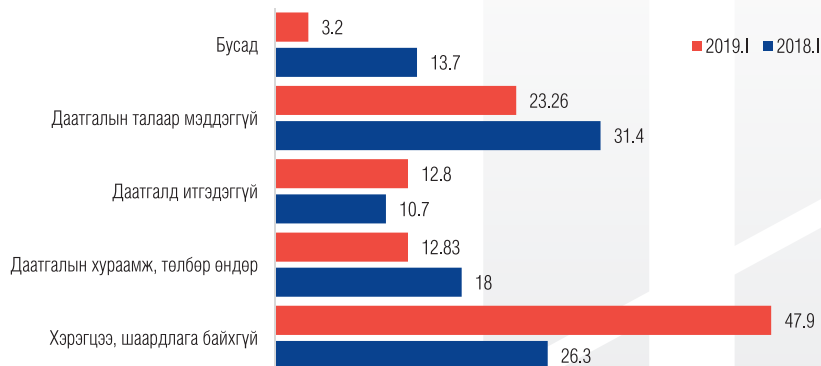
Сайн дурын даатгалд хамрагдалт нь иргэдийн боловсрол, орлого болон сууцны нөхцөл зэргээс хамааран ялгаатай байна. Өндөр орлоготой бөгөөд өндөр боловсролтой, орон сууцанд амьдардаг иргэд илүүтэй даатгалд хамрагддаг байна. Мөн түүнчлэн, боловсролын түвшин доогуур иргэд даатгалын талаар мэдэхгүй гэж илүүтэй хариулжээ. Тухайлбал, дээгүүр боловсролтой иргэдийн 2.3 хувь нь даатгалын талаар мэдэхгүй гэж хариулсан бол доогуур боловсролтой иргэдийн 8 хувь нь ийм хариулт өгчээ.

Өндөр боловсролтой иргэдийн 25 хувь нь даатгалд хамрагдсан байхад бага боловсролтой

иргэдийн 13.8 хувь нь даатгалд хамрагдсан байна. Харин орон сууцанд амьдардаг иргэдийн хувьд 24.3 хувь нь даатгалтай байгаа нь гэр хороололд амьдардаг иргэдтэй харьцуулахад 8 пунктээр өндөр байна.

Даатгалд хамрагдаагүй иргэдээс хамрагдаагүй шалтгааныг тодруулахад 47.9 хувь нь хэрэгцээ шаардлагагүй гэж хариулсан. Энэ нь 2018 оны 1 дүгээр улиралтай харьцуулахад 21.6 пунктээр өссөн байна. Харин даатгалын хураамж өндөр учраас хамрагдаагүй гэж 12.8 хувь хариулсан. Даатгалд итгэдэггүй хариулт 12.8 байгаа нь 2018 оны 1 дүгээр улиралтай харьцуулахад 2.1 пунктээр өсчээ.

Зураг 151: Даатгалд хамрагддаггүй шалтгаан

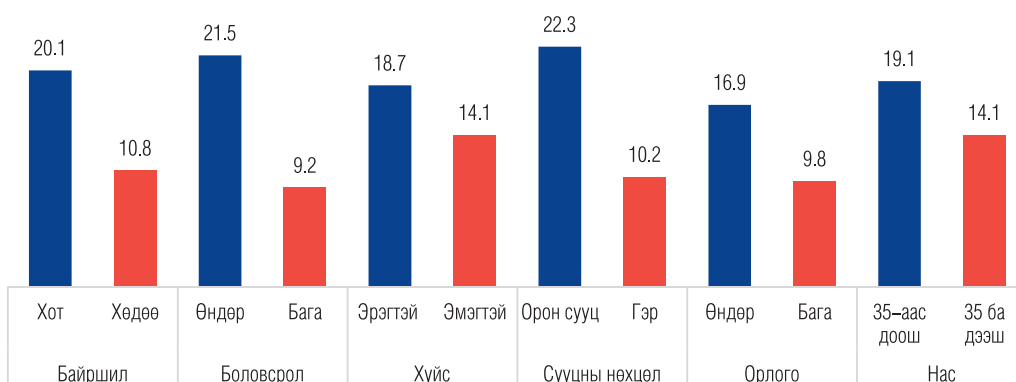
Хөрөнгийн зах зээл: Хөрөнгийн зах зээл бол санхүүгийн зах зээлийн нэг чухал салбар юм. Иймд энэхүү судалгааны хүрээнд хөрөнгийн зах зээлийн оролцооны талаар иргэдээс хэд хэдэн асуултаар мэдээлэл авсан.

Иргэдийн 14.8% нь хөрөнгийн биржийн арилжаанд хэрхэн оролцох талаар сонирхож байсан гэж хариулсан бол 77.3% нь үгүй, 7.9% нь мэдэхгүй гэж хариулсан. Мөн 2018 оны 3-р улирлын судалгаагаар энэхүү асуултад 30.1 хувь нь мэдэхгүй гэж хариулж байсан бол 2019 оны 1 дүгээр улиралд энэ хариулт 22 орчим пунктээр буурчээ.

Судалгаанд хамрагдсан нийт иргэдийн ердөө 3.9% нь үнэт цаасны арилжаанд оролцож байжээ. Сонирхож байсан иргэдийн 20.0% нь өмнө нь хөрөнгийн биржийн арилжаанд оролцож байсан бол 80.0% нь оролцож байгаагүй байна. Эндээс үзэхэд сонирхож байсан иргэд ч үнэт цаасны арилжаанд оролцох байдал доогуур байна.

Боловсрол өндөр, орон сууцанд амьдардаг, өндөр орлоготой, эрэгтэй, хотод амьдардаг, 35-аас дээш насны иргэдийн 20 орчим хувь нь хөрөнгийн биржийн арилжаанд хэрхэн оролцох талаар сонирхож байсан бол боловсрол бага, гэрт амьдардаг, орлого багатай эмэгтэй, хөдөө амьдардаг, 35-аас доош настай иргэдийн 10 гаруй хувь сонирхож байжээ.

Зураг 152: Хөрөнгийн биржийн арилжаанд оролцох сонирхол

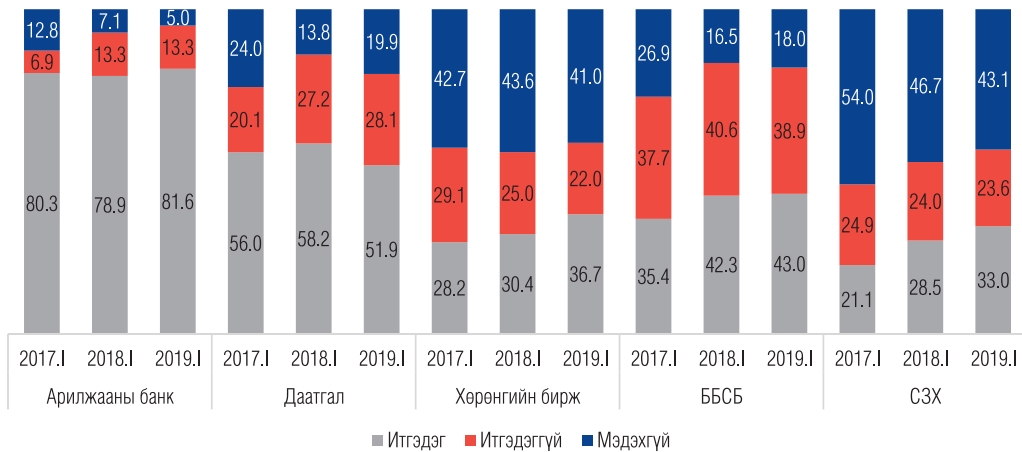
Хөрөнгийн биржийн арилжааг сонирхохгүй байгаа шалтгааныг асуухад 36.9 хувь нь арилжаанд хэрхэн оролцохоо мэдэхгүй, 65.1 хувь нь мэдээлэл байхгүй гэж хариулсан. Түүнчлэн, 13.4 хувь нь арилжаанд оролцох хөрөнгө, мөнгө байхгүй шалтгаанаар сонирхдоггүй байна.

САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДАД ИТГЭХ ИТГЭЛ БОЛОН МЭДЛЭГ

Судалгаанд хамрагдсан иргэдээс санхүүгийн зохицуулагч байгууллагууд болон зуучлагч байгууллагуудад итгэх итгэлийг 2017 оноос хойш харьцуулан харах боломжтой болоод байна.

СЗХ, хөрөнгийн бирж, даатгалын компаниуд, арилжааны банк болон ББСБ-д итгэх итгэлийг тандсан дүнг 2017-2019 оны 1 дүгээр улирлуудаар зураг 9-д харууллаа. 2019 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар эдгээр санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэлийг 2018 оны мөн үетэй харьцуулахад бага зэрэг өөрчлөлт гарсан байна. Тухайлбал, 2019 оны 1 дүгээр улиралд СЗХ, хөрөнгийн бирж болон ББСБ-д итгэдэг иргэдийн хувь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 4.5 пункт, 6.3 пункт болон 0.7 пунктээр тус тус нэмэгдсэн. СЗХ-д итгэх итгэл 2017 оны 1 дүгээр улиралтай харьцуулахад 11.9 пунктээр өссөн байна. СЗХ-д итгэдэг үү гэсэн асуултанд мэдэхгүй гэсэн хариулт өмнөх оны мөн үеэс 3.6 пунктээр буурчээ.

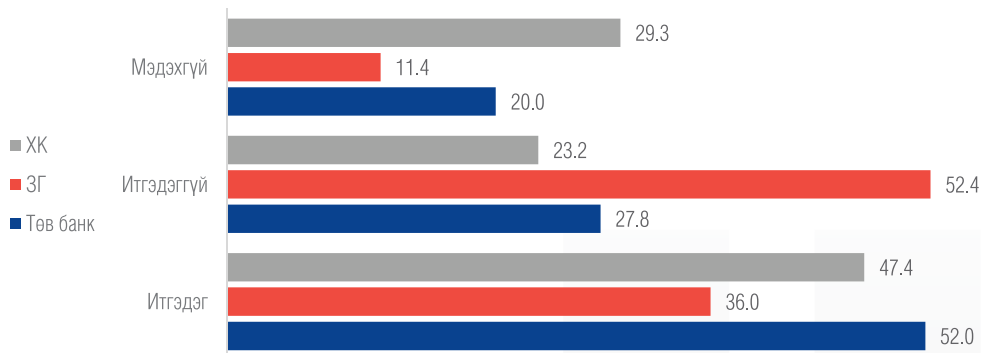
Зураг 153: Санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэл, нийт дүн

2019 оны 1 дүгээр улиралд ЗГ, Монголбанк болон ХК-д итгэдэг үү гэсэн асуулт нэмж асуулаа (Зураг 10). Төв банк буюу Монголбанкинд итгэдэг гэсэн хариулт 2017 оны мөн үетэй харьцуулахад 14.2 пунктээр бага байна. Харин итгэдэггүй

гэсэн хариулт 18.4 пунктээр өсч, мэдэхгүй гэсэн хариулт 4.4 пунктээр буурчээ. Иргэдийн 36 хувь нь ЗГ-т итгэдэг гэсэн бол 52.4 хувь нь итгэдэггүй гэжээ.

Зураг 154: ЗГ, Монголбанк болон ХК-д итгэх итгэл, нийт дүн

Санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэлийн тандах судалгаанд оролцогчдыг нас, хүйс, сууцны төрөл, хот хөдөө болон орлогын түвшингээр нь ангилан харахад ялгаатай дүр зураг харагдаж байгаа нь сонирхол татаж байна. Тухайлбал, боловсролын түвшин доогуур, амьжиргааны түвшин бага (гэр хорооллын эсвэл орлого бага) бүлгийн иргэд аливаа санхүүгийн байгууллагын үйл итгэдэг үү гэсэн асуултад мэдэхгүй гэдэг

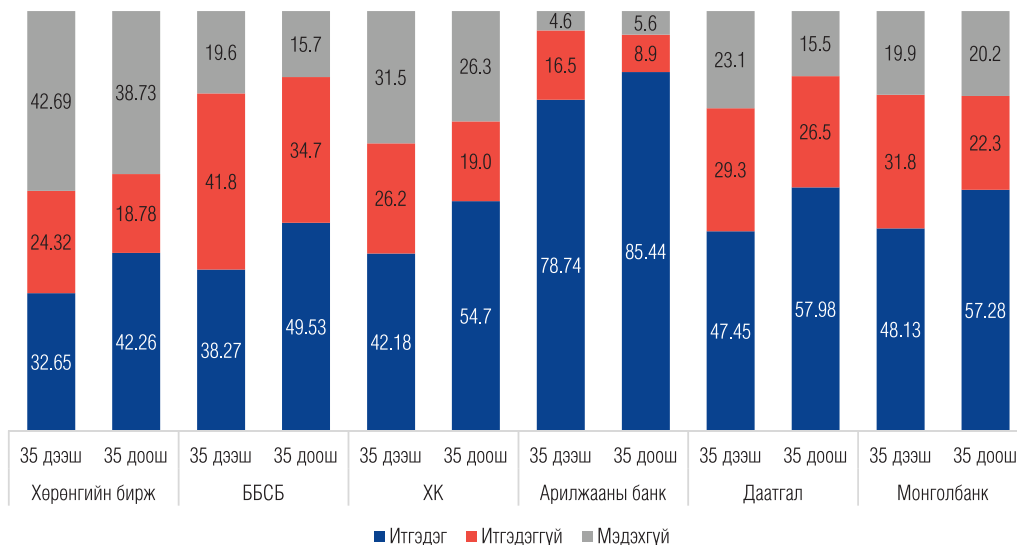
хариултыг их өгсөн байна.

Нас болон хүйс: СЗХ болон ЗГ-аас бусад байгууллагуудад иргэдийн итгэх итгэл наснаас хамааран ялгаатай байна. Өөрөөр хэлбэл 35 ба түүнээс доош настай болон 35-аас дээш настай гэсэн хоёр насны бүлэг үүсгэн эдгээр байгууллагуудад итгэх итгэл нь энэ хоёр бүлгийн хувьд ялгаатай эсэхийг шалгахад 5 хувийн

түвшинд ялгаатай байж гэж гарлаа. Насаар залуу бүлгийн итгэх итгэл эсрэг бүлгээсээ сайн байна. Арилжааны банкнаас бусад байгууллагуудын

хувь залуу хүмүүсийн итгэх итгэл эсрэг бүлгээсээ 10 болон түүнээс дээш пунктээр илүү байна.

Зураг 155: Санхүүгийн байгууллагад итгэх итгэл насаар

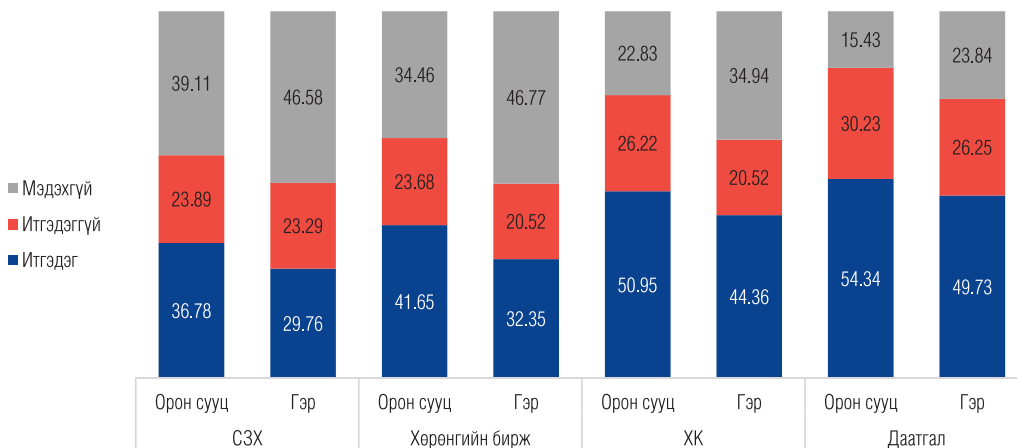

Иргэдийн санхүүгийн байгууллагууд болон ЗГ, ХК-д итгэх итгэл хүйсээр ялгаатай биш байна.

бирж, ХК, болон даатгалын компанид итгэх итгэл нь сууцны төрлөөрөө ач холбогдол бүхий ялгаатай байна.

Сууцны төрөл: Энэ удаагийн судалгаанд хамрагдсан иргэдийн хувьд СЗХ, хөрөнгийн

Зураг 156: Санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэл сууцны төрлөөр

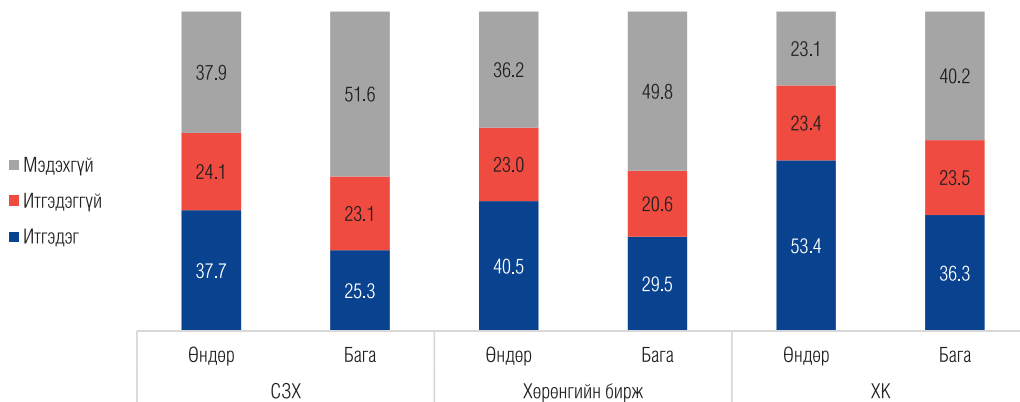
Санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэл орон сууцанд амьдардаг иргэдийн хувьд эсрэг бүлгийнхнээсээ илүү сайн байна. Эдгээр байгууллагуудад итгэдэг үү гэсэн асуултад мэдэхгүй гэсэн хариултыг гэр хороололд амьдардаг иргэд орон сууцанд амьдардаг иргэдтэй харьцуулахад нэлээд их өгчээ.

Энэ хоёр бүлгийн хувьд СЗХ болон хөрөнгийн биржэд итгэх итгэл хамгийн их ялгаатай байна. Орон сууцанд амьдардаг иргэдийн 41.7 хувь нь хөрөнгийн биржэд итгэдэг байхад гэр хороололд амьдардаг иргэдийн хувьд 32.4 хувь байгаа нь 9.3 пунктээр бага байна. Гэр хороололд амьдардаг иргэдийн бараг тал нь хөрөнгийн биржид итгэдэг

үү гэсэн асуултанд мэдэхгүй гэж хариулсан нь орон сууцанд амьдардаг иргэдтэй харьцуулахад 12.3 пунктээр өндөр байна.

Орлогын түвшин: Судалгаанд хамрагдсан иргэдийг орлогын бүлгээр нь харахад СЗХ, хөрөнгийн бирж болон ХК гэсэн гурван байгууллагуудад итгэх итгэл нь нэлээд ялгаатай байна. Өрхийн нэг гишүүнд ногдох орлого нь өндөр байдаг иргэдийн хувьд эдгээр байгууллагуудад итгэх итгэл нь эсрэг бүлэгтэйгээ харьцуулахад илүү байна. Нэн ялангуяа ХК-ний хувьд итгэх итгэл өндөр орлоготой иргэдийн хувьд 53.4 хувь байхад бага орлоготой иргэдийн хувьд 36.3 хувь байгаа нь 17.1 пунктээр бага байна.

Зураг 157: Санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэл, орлогын бүлгээр

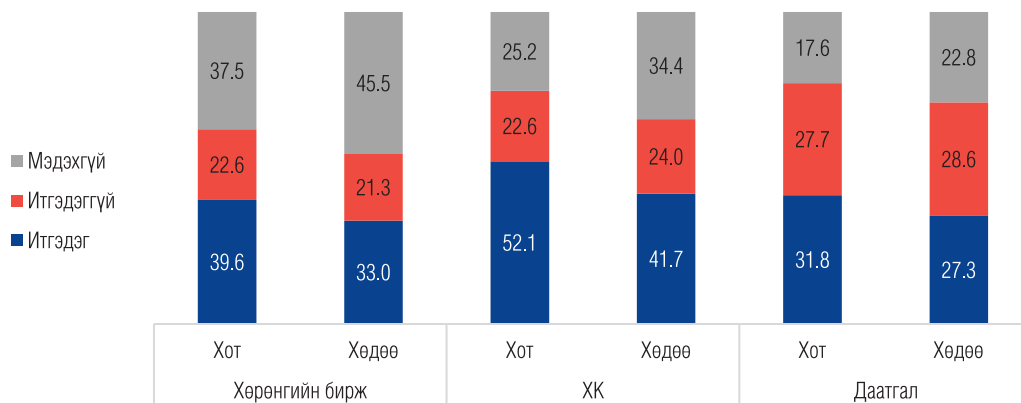

Өмнөх бүлгийн шинжилгээтэй адилаар өндөр орлоготой өрхийн хүмүүстэй харьцуулахад бага орлоготой өрхийн хүмүүс мэдэхгүй гэсэн хариултыг илүүтэй сонгосон байна.

Байршил: Энэ удаагийн судалгаанд хамрагдсан иргэдийн хувьд даатгалын компани, ХК болон хөрөнгийн бирж итгэх итгэл нь хот, хөдөө амьдардагхаас хамааран ялгаатай байна. Эдгээр

байгууллагуудад итгэдэггүй гэсэн хариулт хот хөдөөгөөр тийм ч их ялгаа байхгүй, харин итгэдэг болон мэдэхгүй гэсэн хариултууд гол ялгааг үүсгэжээ. Тухайлбал, хотын иргэдийн хувьд хөрөнгийн биржид итгэх итгэл нь хөдөө амьдардаг иргэдтэй харьцуулахад 6.6 пунктээр илүү, харин итгэдэггүй гэсэн хариулт нь 1.3 пунктээр бага байна.

Зураг 158: Санхүүгийн байгууллагуудад итгэх итгэл, хот, хөдөөгөөр

ХАВСРАЛТ

Хавсралт 1: Хөрөнгийн зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

Огноо	2013.1	2014.1	2015.1	2016.1	2017.1	2018.1	2019.1
Зах зээлийн үнэлгээ	1564.4	1640.3	1311.1	1297.3	1429.2	2590.7	2456.5
ЗЗҮ-г ДНБ-д харьцуулсан хувь	8.2%	7.4%	5.7%	5.4%	5.1%	8.1%	7.6%
Хөрвөх чадвар	0.6%	0.3%	0.3%	0.6%	0.4%	0.7%	1.8%
Топ-20 индекс	15542.2	16304.0	13095.8	11082.6	12451.0	21021.8	20826.1
Бүртгэлтэй компанийн тоо	328	323	303	300	302	301	307
Брокер, дилерын тоо	87*	66*	68	61	62	53	54
Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны дүн /тэрбум төгрөг/	-	53.7	28.8	21.3	30.9	42.4	33.1
Хувьцаа /тэрбум төгрөг/	8.7	5.3	3.5	8.4	5.0	17.7	44.4
ЗГҮЦ /тэрбум төгрөг/	-	-	108.3	41.3	133.3	24.3	4.9
Компанийн өрийн хэрэгсэл / сая төгрөг/	-	-	-	-	-	26.5	50.0

*Жилийн эцсийн байдлаар

Хавсралт 2: Даатгалын зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	2013.1	2014.1	2015.1	2016.1	2017.1	2018.1	2019.1
Хөрөнгө (тэрбум төгрөг)							
Нийт хөрөнгө	104.8	125.0	170.2	188.9	224.8	258.3	327.6
Ердийн даатгалын компаниудын нийт хөрөнгө	100.1	119.1	140.2	151.9	180.8	206.2	248.7
Урт хугацааны даатгалын компанийн нийт хөрөнгө	4.8	5.8	6.7	7.7	7.7	7.9	9.1
Давхар даатгалын компанийн нийт хөрөнгө			23.3	29.3	36.2	44.2	69.8
Нийт хөрөнгийн өсөлт /хувиар/	24.2%	19.2%	36.2%	11.0%	19.0%	14.9%	26.8%
Хураамжийн орлого (тэрбум төгрөг)							
Хураамжийн нийт орлого	15.9	23.9	35.5	27.2	37.5	35.3	38.3
Ердийн даатгалын компаниудын хураамжийн нийт орлого	15.6	23.5	35.0	26.9	36.6	35.0	37.9
Урт хугацааны даатгалын компанийн хураамжийн нийт орлого	0.2	0.4	0.5	0.3	0.4	0.4	0.4
Давхар даатгалын компанийн хураамжийн нийт орлого			-	-	0.5	-	0.03

Нөхөн төлбөр (тэрбум төгрөг)							
Нийт нөхөн төлбөр	6.5	8.3	9.4	8.9	8.8	11.5	12.6
Ердийн даатгалын компаниудын нийт нөхөн төлбөр	6.4	8.2	9.2	8.7	8.6	11.3	12.4
Урт хугацааны даатгалын компанийн нийт нөхөн төлбөр	-	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.12
Давхар даатгалын компанийн нийт нөхөн төлбөр			-	-	-	-	0.01
Нөөц сан (тэрбум төгрөг)							
Нөөц сан	45.6	58.5	69.8	84.9	105.4	125.6	141.8
Ердийн даатгалын компаниудын нийт нөөц сан	44.9	57.4	61.4	72.8	90.3	104.2	113.9
Урт хугацааны даатгалын компанийн нийт нөөц сан	0.7	1.1	1.4	1.5	1.7	1.6	2.2
Давхар даатгалын компанийн нийт нөөц сан			7.0	10.6	13.4	19.8	25.7
Давхар даатгалын хураамж (тэрбум төгрөг)							
Давхар даатгалын хураамж	5.9	9.9	20.8	13.1	20.0	12.6	12.5
Ердийн даатгалын компаниудын давхар даатгалын хураамж	5.9	9.9	20.8	13.1	19.8	12.6	12.49
Урт хугацааны даатгалын компанийн давхар даатгалын хураамж	-	-	-	0.0	0.0	0.0	0.01
Давхар даатгалын компанийн давхар даатгалын хураамж			-	-	0.2	-	-
Цэвэр ашиг (тэрбум төгрөг)							
Цэвэр ашиг	1.1	(0.5)	1.0	3.5	0.9	3.6	5.5
Ердийн даатгалын компаниудын цэвэр ашиг	1.1	(0.6)	0.2	3.5	(0.2)	2.4	4.5
Урт хугацааны даатгалын компанийн цэвэр ашиг	-	-	0.1	-	-	0.1	0.1
Давхар даатгалын компанийн цэвэр ашиг			0.7	-	1.0	1.1	1.0
Цэвэр ашигийн өсөлт	-49.9%	-149.7%	-279.2%	258.5%	-74.9%	306.0%	55.4%
Мэргэжлийн оролцогчид (тоо, ширхэг)							
Ердийн даатгал	16	16	15	15	15	15	15
Урт хугацааны даатгал	1	1	1	1	1	1	1
Давхар даатгал			1	1	1	1	2
Даатгалын төлөөлөгч	3187	3260	3340	3091	2893	2573	2448
Даатгалын зуучлагч	20	30	37	40	42	43	50
Хохирол үнэлэгч	14	20	27	31	29	28	26
Актуарч	15	15	15	15	21	22	30
Аудитор	69	84	124	126	130	130	141
Аудитын компани	22	30	40	42	42	42	43

Хавсралт 3: Банк бус санхүүгийн байгууллагын статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД	2014.1	2015.1	2016.1	2017.1	2018.1	2019.1
Нийт хөрөнгө	404.8	515.9	634.1	798.3	1046.8	1395.5
Эргэлтийн хөрөнгө	391.6	499.2	609.0	762.6	1008.6	1344.1
Мөнгөн хөрөнгө	114.0	139.1	178.6	227.0	264.2	315.8
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт	10.6	11.5	1.6	2.9	1.8	1.8
Нийт зээл	245.4	332.2	400.5	502.4	706.7	975.6
Хэвийн зээл	221.8	284.3	325.6	404.8	590.5	846.2
Хугацаа хэтэрсэн зээл	11.4	23.6	29.2	30.1	37.9	40.2
Чанаргүй зээл	12.2	24.3	45.7	67.5	78.3	89.1
Зээлийн эрсдэлийн сан	7.8	17.3	31.0	49.2	59.2	67.4
Өмчлөх бусад үл хөдлөх болон өмчлөх бусад хөрөнгө (цэврээр)	1.2	2.0	2.1	5.4	8.9	10.2
Эргэлтийн бус хөрөнгө	13.2	16.7	25.1	35.7	38.2	51.4
Нийт өр төлбөр	154.8	178.5	178.5	162.8	235.5	334.1
Итгэлцлийн үйлчилгээний өглөг	22.2	28.5	29.4	32.3	42.2	66.1
Дотоод, гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад төлөх өглөг	96.0	120.8	110.8	62.7	126.8	148.5
Төслийн зээлийн санхүүжилт	10.4	13.4	15.0	36.0	16.4	18.1
Эзэмшигчдийн өмч	250.0	337.4	455.6	635.5	811.3	1061.4
Хоёрдогч өглөг	1.7	1.8	0.8	0.9	0.7	0.8
Хувьцаат капитал	198.8	262.0	341.3	509.8	645.5	832.4
Хуримтлагдсан ашиг	41.9	65.7	101.8	117.7	154.6	211.4
Банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо	289	395	463	529	537	539
Үүнээс: УБ хот	254	354	411	464	461	463
Хөдөө, орон нутаг	35	41	52	65	76	76
Харилцагчдын тоо	405,558	445,918	445,918	1,331,686	1,358,693	1,664,902
Нийт орлого	33.6	37.0	41.0	45.2	56.8	75.4
Хүүгийн орлого	19.6	26.6	33.5	37.1	47.7	63.4
Хүүгийн бус орлого	13.6	10.0	6.8	6.4	6.9	9.9
Үндсэн бус үйл ажиллагааны орлого	0.4	0.4	0.7	1.7	2.2	2.0
Нийт зардал	26.1	28.1	28.3	32.3	38.5	44.4
Хүүгийн зардал	3.1	4.1	4.3	4.0	4.6	6.0
Хүүгийн бус зардал	19.6	18.2	16.6	20.0	21.3	25.6
Болзошгүй эрсдэлийн зардал	2.0	4.3	5.6	5.9	9.3	8.5
Үндсэн бус үйл ажиллагааны зардал	0.3	0.2	0.2	0.7	0.7	0.6
Цэвэр ашиг	7.6	8.9	12.7	12.9	18.2	31.0

Хавсралт 4: Хадгаламж, зээлийн хоршоодын статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	2013.1	2014.1	2015.1	2016.1	2017.1	2018.1	2019.1
Нийт хөрөнгө	71.4	76	85.8	101.5	121.7	160.8	211.7
Эргэлтийн хөрөнгө	69.9	73.9	83.5	99.3	118.8	157	206.9
Мөнгөн хөрөнгө	11.7	10.2	10.2	16.6	20.0	33.6	45.2
Авлага	2.2	2.2	2.4	3.5	4.1	6.8	7.3
Эргэлтийн бус хөрөнгө	1.6	2.1	2.3	2.2	2.9	3.8	4.7
Үндсэн хөрөнгө /цэврээр/	1.5	2.1	2.3	2.2	2.8	3.7	4.7
Биет бус хөрөнгө	0.02	0	0.01	0.01	0.02	0.04	0.04
Хөрөнгө оруулалт ба бусад эргэлтийн бус хөрөнгө	0.03	0.03	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
Нийт зээл	56.1	61.7	71.6	80.3	96.7	117.9	157.6
Хэвийн зээл	53.4	58.3	67.4	73.2	87.2	106.0	147.6
Хугацаа хэтэрсэн зээл	1.3	1.8	2.2	3.7	5.0	6.3	3.9
Чанаргүй зээл	1.3	1.6	2.0	3.5	4.5	5.5	6
Өр төлбөр	55.6	59.4	67.2	81.0	98.1	132.4	179.4
Хадгаламж	49.7	52.2	56.7	62.8	74.7	108.0	151
Богино хугацаат зээл	1.6	1.4	3.8	1.4	3.3	5.4	7.8
Урт хугацаат өр төлбөр	0.5	0.5	2.3	12.0	13.6	11.3	7.2
Бусад богино хугацаат өр төлбөр	3.7	5.3	4.5	4.8	6.6	7.7	13.5
Өөрийн хөрөнгө	15.8	16.6	18.5	20.5	23.6	28.3	32.2
Гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө	9.6	9.8	10.1	11.1	13.4	14.7	15.9
Хоршоологчдын өмч	6.3	6.7	8	9.4	10	13.4	16.2
Хуримтлагдсан орлого /алдагдал/	0.5	2.2	2.9	3.8	3.4	5.6	7.1
Нийт орлого	4.1	4.5	5.0	6.1	6.9	9.8	12.6
Хүүгийн орлого	3.9	4.4	4.9	5.9	6.5	9.3	12.1
Үйл ажиллагааны бусад орлого	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.3
Үйл ажиллагааны бус орлого	0.1	0.03	0.07	0.1	0.3	0.2	0.2
Нийт зарлага	3.2	3.7	4.6	5.5	6.5	9.2	12.2
Хүүгийн зардал	2.1	2.3	2.7	3.1	3.5	5.3	7.2
Болзошгүй эрсдэлийн сангийн зардал	0.1	0.1	0.5	0.2	0.8	1.1	1.3
Үйл ажиллагааны зардал	0.8	1.1	1.3	1.8	2	2.7	3.4
Үйл ажиллагааны бус зардал	0.02	0.01	0.02	0.2	0.04	0.1	0.2
Нийт ашиг	0.9	0.9	0.5	0.6	0.5	0.5	0.4
ХЗХ–дын тоо	144	140	207	271	282	288	282
ХЗХ–дын тооны өсөлт	-8.9%	-2.8%	47.9%	30.9%	4.1%	2.1%	-2.1%
УБ–ын ХЗХ–дын тоо	61	57	124	175	185	186	178
Орон нутгийн ХЗХ–дын тоо	83	83	83	96	97	102	104
Гишүүдийн тоо /мянга/	26.0	27.0	32.8	41.8	47.9	57.7	66.3
Гишүүдийн тооны өсөлт	-0.8%	4.1%	21.3%	27.6%	14.6%	20.3%	15.0%